

EESTI JA NÕUKOGUDE LIIDU KAUBANDUSKOJA

MAJANDUS-BÜLLETÄÄN

№ 2

1939

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ БЮЛЛЕТЕНЬ

ЭСТОНСКО-СОЮЗНОСОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТЫ

EESTI JA NÕUKOGUDE LIIDU KAUBANDUSKOJA MAJANDUS-BÜLLETÄÄN ЭКОНОМИЧЕСКИЙ БЮЛЛЕТЕНЬ ЭСТОНСКО-СОЮЗНОСОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТЫ

Ilmub 4 korda aastas.
Выходит 4 раза в год.

Väljaandja ja toimetus:

Eesti ja Nõukogude Liidu Kaubanduskoda,
Tallinn, Mundi tän. 3—2. Telefon 411-67

Издатель и редакция:

Эстонско-Союзносоветская Торговая Палата,
Таллин, Mundi tän. 3—2 Тел. 411-67

7. aastakäik
7-й год издания

№ 2 12. VIII

1939

Sisu:

Содержание:

Eesti ja Nõukogude Liidu majandussuh- ted esimesel 5 kuul 1939. a.	74	Экономические отношения между Эсто- нией и СССР за первые 5 мес. 1939 г.	74
Kommunaalmajandus Nõukogude Liidus:		Коммунальное хозяйство в СССР:	
Kommunaalmajanduse organisatsioon	80	Организация коммунального хозяйства	80
Korteriasjandus ja linnade planeeri- mine	81	Жилищное хозяйство и планировка городов	81
Kommunaalteenused	82	Коммунальное обслуживание	82
Moskva areng	83	Развитие Москвы	83
Leningrad ja teisi linnu	87	Ленинград и другие города	87
Eesti sisekaubandus:		Внутренняя торговля Эстонии:	
Jaekaubandus	89	Розничная торговля	89
Hulgikaubandus	91	Оптовая торговля	91
Nõukogude Liidu tehnilis-majanduslik rippumatus:		Технико-экономическая независимость СССР:	
Kapitalistlike maade tehnilis-majan- duslik olenevus	94	Технико-экономическая зависимость ка- питалистических стран	94
Tsaristliku Vene olenevus	95	Зависимость царской России	95
Võitlus Nõukogude Liidu tehnilis-ma- jandusliku rippumatuse eest	96	Борьба за технико-экономическую не- зависимость СССР	96
Nõukogude Liidu majandus (ülevaated ja kroonika)	105	Экономика СССР (обзоры и хроника) .	105
Sellest:		В том числе:	
Nõukogude Liidu rahvaarv 1939. a. loenduse järgi	106	Численность населения СССР по пе- реписи 1939 г.	106
Masinatraktorijaamade areng nende 10 tegevusaastal	112	Развитие машинотракторных станций за 10 лет работы их	112
Nõukogude Liidu riigieelarve 1939. aasta peale	115	Государственный бюджет СССР на 1939 г.	115
Eesti majandus (ülevaated ja kroonika)	121	Экономика Эстонии (обзоры и хроника)	121
Sellest:		В том числе:	
Sisseveo reguleerimine Eestis	124	Регулирование импорта в Эстонии .	124
Kokkuvõtted-tõlked	130	Сводки-переводы	130

Eesti ja Nõukogude Liidu majandussuhted esimesel 5 kuul 1939. aastal.

Экономические отношения между Эстонией и СССР за первые 5 мес. 1939 г.

Sisse- ja väljavedu.

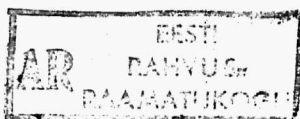
Eesti ja Nõukogude Liidu vaheline kaubandus näitas käesoleva aasta esimesel viiel kuul (jaanuar — mai), võrreldes möödunud aasta samade kuudega, üldsummatult kui ka kaubarühmade järgi, Eesti statistilistel andmetel, järgmisi tulemusi:

Импорт и экспорт.

Торговля между СССР и Эстонией за первые 5 мес. (январь-май) показала, по сравнению с теми же месяцами прошлого года, как по общей сумме, так и товарным группам, на основе эстонских статистических данных, следующие результаты:

Eesti-Nõukogude kaubandus 5 kuul 1939. a.
Эсто-советская торговля за 5 мес. 1939 г.

	Sissevedu Eestisse Nõukogude Liidust 5 kuud 1938. a.	kuud 1939. a. (1000 kroonides)	Väljavedu Eestist Nõukogude Liitu 5 kuud 1938. a.	5 kuud 1939. a.		
Импорт Эстонии из СССР. Экспорт Эстонии в СССР. 5 мес. 1938 г. 5 мес. 1939 г. 5 мес. 1938 г. 5 мес. 1939 г. (в 1000 крон, нынешний курс: 1 кр. = ок. 1,36 руб.)						
I.	1.	Elusloomad — Животные	—	—	825	1.477
II.	1.	Toitained — Пищевые продукты	218	71	189	357
	2.	Tera- ja jahvatatud villi — Зерновые хлеба и их продукты	154	—	—	—
	3.	Aia- ja juurvili — Фрукты и овощи	—	—	—	—
	4.	Karjasaadused — Продукты скотоводства	—	—	189	357
	5.	Kala ja kalasaadused — Рыба и рыбные продукты	—	—	—	—
	6.	Muud toitained — Прочие пищевые продукты	64	71	—	—
	7.	Loomasööt — Животный корм	—	—	—	—
III.	1.	Toor- ja poolvalmisained — Сырые и полуобработанные материалы	1.061	1.085	460	121
	8.	Loomariigiained (peale rasvade) — Прод. животн. мира (кроме жиров)	73	76	460	121
	9.	Seemned, taimed ja nende osad — Семена, растения и их части	82	87	—	—
	10.	Metsamaterjal — Лесные материалы	—	—	—	—
	11.	Paberitootained — Бумажное сырье	—	—	—	—
	12.	Tekstiiltootained — Текстильное сырье	—	—	—	—
	13.	Ärtsid ja metallid töötlemata — Руды и необработанные металлы	28	—	—	—
	14.	Mineraalid, peale ärtside — Минералы, кроме руд	1	—	—	—
	15.	Keemiatööstuse tootained — Сырье для химической промышленности	877	922	—	—
	a)	sellest õlid, rasvad, vaigud, kummi toorelt — в т. ч. масла, жиры, смолы, резина сырая	311	370	—	—

Sissevedu Eestisse Nõukogude Liidust 5 kuud 1938. a. 5 kuud 1939 a. (1000 kroonides)

Väljavedu Eestist Nõukogude Liitu 5 kuud 1938. a. 5 kuud 1939 a. (1000 kroonides)

Импорт Эстонии из СССР 5 мес. 1938 г. (в 1000 крон, нынешний курс: 1 кр. = ок. 1,36 руб.)

Экспорт Эстонии в СССР 5 мес. 1939 г. (в 1000 крон, нынешний курс: 1 кр. = ок. 1,36 руб.)

	Sissevedu Eestisse Nõukogude Liidust 5 kuud 1938. a.	5 kuud 1939 a.	Väljavedu Eestist Nõukogude Liitu 5 kuud 1938. a.	5 kuud 1939 a.
b) sellest väetised — в т. ч. удобрения	560	551	—	—
IV. Valmissaadused — Изделия	686	294	471	456
16. Nahad töötletud ja nahkkaup — Выделанные кожи и кожаные изделия	—	—	400	371
17. Puutööstussaadused — Изделия деревообрабатывающей промышленности	—	—	—	—
18. Faberitööstussaadused — Изделия бумажной промышленности	1	2	71	83
19. Tekstiiltööstussaadused — Изделия текстильной промышленности	—	—	—	—
20. Metallid — Металлы	6	—	—	—
21. Põllumajandusmasinad ja -riistad — Сельскохозяй. машины и орудия	322	173	—	—
22. Jõu- ja töömasinad — Силовые и рабочие машины	220	13	—	—
23. Metallkaup — Металлические товары	9	4	—	—
24. Elektrimasinad, -apar. ja -tarbed — Электрические машины, аппараты и принадлежности	14	1	—	—
25. Instrumendid, aparaadid ja laskeriistad — Инструменты, аппараты и огнестрельное оружие	1	—	—	1
26. Transportvahendid — Транспортные средства	8	12	—	—
27. Keraamika- ja muud mineraalkaubad — Керамич. и прочие минер. товары	1	1	—	—
28. Keemiatööstussaadused — Изделия химической промышленности	104	88	—	—
29. Muud eraldi nimetatamata kaubad — Прочие особо не указанные товары	—	—	—	1
V. 30. Kallismetallid ja -kivid — Драгоценные металлы и камни	—	—	—	—
Kokku — Всего	1.965	1.450	1.946	2.411
%%-es Eesti üldsisseveost või üldväljaveost — В %% к общему импорту или экспорту Эстонии	4,2%	3,3%	5,3%	5,2%
Saldo 5 kuul 1938. a. — 19 tuh. krooni	Сальдо за 5 мес. 1938 г. — 19 тыс. крон.			
Saldo 5 kuul 1939. a. + 961 tuh. krooni	Сальдо за 5 мес. 1939 г. + 961 тыс. крон.			

Eesti — Nõukogude kaubandus jäi esimesel 5 kuul üldläävikäigu suuruselt möödunud aasta sama ajavahemiku tasemele, kui mitte arvestada tähtsusetut langust 50 tuh. krooni, ehk 1,3 prots. võrra: üldläävikäik ulatus 3.861 tuh. kroonile läinudaastaste 3.911 tuh. krooni vastu. Ent seejuures oli sisse- ja väljaveo areng sootuks erinev. Sissevedu Nõukogude Liidust vähenes läinudaastastelt 1.965 tuh. kroonilt 1.450 tuh. kroonile, s. o. 26,2 prots. võrra, kuna väljavedu Nõukogude Liitu vastuoksa näitas samasuurt kasvu — 1.946 tuh.

Эсто-советская торговля осталась в первые 5 мес. по размерам общего оборота на уровне того же периода прошлого года, если не считать незначительного падения на 50 тысяч крон, или 1,3 проц.: общий оборот составил 3.861 тысячу крон против прошлогодних 3.911 тысяч крон. При этом, однако, динамика импорта и экспорта совсем расходилась. Импорт из СССР уменьшился с прошлогодних 1.965 тысяч крон до 1.450 тысяч крон, т. е. на 26,2 проц., тогда как экспорт в СССР, наоборот, показал почти столь же крупный рост — с 1.946 тысяч крон до 2.411

kroonilt 2.411 tuh. kroonile, s. o. 23,9 prots. võrra. Sisseveo languse tõttu samaaegse väljaveo kasvu juures Eesti-Nõukogude kaubanduse saldo osutus Eestile suuresti aktiivseks — 961 tuh. krooni võrra, kuna 1938. aastal ta oli passiivne, kuigi tühisel määral (19 tuh. krooni võrra).

Kuna Eesti üldsisseveo langus oli väiksem kui Nõukogude Liidust sisseveol ja üldväljaveo kasv oli suurem kui väljaveol Nõukogude Liitu, siis Nõukogude Liidu osatähtsus Eesti väliskaubanduses langes — sisseveos läinudaastaste 4,2 prots. pealt 3,3 prots. peale ja väljaveos 5,3 prots. pealt 5,2 prots. peale. Ühtlasi Nõukogude Liit taandus sisseveomaade seas eelmisel aastal omatud 5. kohalt 7. kohale, kuna aga väljaveomaade seas tõusis 4. kohalt 3. kohale.

Sisseveo tugev langus Nõukogude Liidust on tingitud valmissaaduste ja toitainete impordi järsust vähenemisest — esimesed vähenesid ligi 2½ korda ja teised kolm korda. Valmissaadustest nimelt langesid hoopis ära turbatööstusmasinad, kuna põllumaj. masinate import tugevasti kahanes*); vähenes ka kolmas tähtsam valmissaaduste rühm — keemiasaadused. Toitainete sisseveo kahinemise põhjustas teravilja (nisu) impordi täielik lõppemine. Toor- ja poolvalmisainete sissevedu jäi üldiselt püsima eelmise aasta tasemele, kuigi naftasaaduste import tunduvalt suurenes; teise tähtsaima aine — väetiste — läbikäigud ei muutunud.

Neist muudatustest põhirühmades tingitult sisseveo struktuuris sündisid järsud nihkumised. Toitainete osatähtsus sisseveos Nõukogude Liidust langes läinudaastastelt 11 protsendilt 5 protsendile ja valmissaaduste osatähtsus — 35 protsendilt 20 protsendile, kuna vastavalt sellele toor- ja poolvalmisainete erikaal tõusis 54 protsendilt 75 protsen-

тысяч крон, т. е. на 23,9 проц. Вследствие падения импорта, при одновременном росте экспорта, сальдо эсто-советской торговли оказалось для Эстонии сильно активным — на 961 тыс. крон, между тем как в 1938 г. оно было пассивным, хотя и в ничтожной мере (на 19 тыс. крон).

Ввиду того, что падение общего импорта Эстонии было меньше сокращения ввоза из СССР, а рост экспорта превысил рост вывоза в СССР, то удельный вес СССР во внешней торговле Эстонии пал — в импорте с прошлогодних 4,2 проц. до 3,3 проц. и в экспорте с 5,3 проц. до 5,2 проц. Вместе с тем СССР отступил с занимавшегося им в прошлом году 5-го места среди импортных стран Эстонии на 7-ое место, а среди экспортных стран продвинулся с 4-го места на 3-ье место.

Сильное падение импорта из СССР обусловлено резким сокращением ввоза изделий и пищевых продуктов — первые пали в 3 раза и вторые в 2½ раза. По изделиям именно совсем отпали торфоборочные машины, и ввоз сельскохозяйственных машин сильно сократился*); пала также третья важнейшая группа изделий — химические товары. Уменьшение ввоза пищевых продуктов вызвано полным прекращением импорта зерновых (пшеница). Ввоз сырых и полуобработанных материалов в общем остался на уровне предыдущего года, хотя импорт нефтепродуктов значительно вырос; обороты другого важнейшего материала — удобрений — не изменились.

В силу этих изменений в основных группах в структуре ввоза произошли крупные сдвиги. Удельный вес пищевых продуктов в импорте из СССР пал с прошлогодних 11% до 5% и изделий — с 35% до 20%, между тем как в соответствии с тем удельный вес сырых и полуобработанных материалов повысился с 54% до 75%. Таким образом, импорт

*) Пõllumajandusmasinate ostud Nõukogude Liidust olid märksa suuremad, kui tolli juba läbistada jõudnud sissevedu.

*) Закупки сельскохозяйственных машин из СССР были значительно больше, чем импорт их, успевший уже пройти через таможену.

dile. Seega sissevedu oma valdavas enamuses koosnes nüüd toor- ja poolvalmisainetest.

Nõukogude Liidust sisseveo silmapaistvamate kaupade läbikäigud osutuvad, kõrvutatult 1938. aasta viie kuu andmetega, järgmisteks:

Tähtsamad sisseveokaubad Nõukogude Liidust.				
	5 kuud 1938.		5 kuud 1939.	
	ton.	1000 kr.	ton.	1000 kr.
Nisu	1.000	154	—	—
Sool	3.570	64	4.078	70
Tubak	27	74	28	80
Naftasaadused	3.462	282	5.443	347
sellest:				
petrooleum	2.168	169	3.568	210
Superfosfaat	11.172	484	11.537	476
Kaalisoolad	816	76	862	75
Põllumajandusmasi- nad	586	322	365	173
sellest niidu- ja lõikusmasinad	324	179	194	95
Turbatööstuse masi- nad	148	198	—	—
Keemiakaup	672	104	557	88
Muud kaubad	629	207	158	141

Tähtsamate Nõukogude Liitu müüdud väljaveokaupade läbikäike, võrreldes eelmise aasta 5 kuuga, iseloomustab järgmine tabel:

Tähtsamad väljaveokaubad Nõukogude Liitu.				
	5 kuud 1938.		5 kuud 1939.	
	ton.	1000 kr.	ton.	1000 kr.
Elussead	(10,3 tuh. tük.)	825	(16,2 tuh. tük.)	1.477
Piim	1.457	188	2.964	357
Toored				
vasikanahad	271	460	76	121
Tallanahk	161	400	168	371
Paber	193	55	339	78
Muud kaubad	94	18	2	7

Nagu näha, suure väljaveo tõusu Nõukogude Liitu põhjustas eeskätt elusigade ekspordi suurenemine tervelt kolmveerandi võrra ja vähemal määral ka piima väljaveo kasv ligi kahekordseks. Kasvu näitas ka veel paberi väljavedu, kuna tooreste vasikanahkade ekspord on langenud ligi veerandile läinud aastast läbikäigust. Vähe kahanes ka tallanaha väljavedu, nimelt väärtuselt, kuna koguselt ta oli veidi suurem eelmisest aastast.

*

в подавляющей части состоял теперь из сырых и полуобработанных материалов.

Обороты виднейших товаров импорта из СССР оказались, в сопоставлении с 5 мес. 1938 г., следующими:

Важнейшие товары импорта из СССР.				
	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тон.	1000 кр.	тон.	1000 кр.
Пшеница	1.000	154	—	—
Соль	3.570	64	4.078	70
Табак	27	74	28	80
Нефтепродукты	3.462	282	5.443	347
в том числе:				
керосин	2.168	169	3.568	210
Суперфосфат	11.217	484	11.537	476
Калийные соли	816	76	862	75
Сельскохозяйствен- ные машины	586	322	365	173
в т. ч. косилки и жатки	314	179	194	95
Торфоуборочные машины	148	198	—	—
Химич. изделия	672	104	557	88
Прочие товары	629	207	158	141

Обороты по важнейшим проданным в СССР экспортным товарам характеризуются, в сравнении с 5 мес. предыдущего года, следующей таблицей:

Важнейшие товары экспорта в СССР.				
	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тон.	1000 кр.	тон.	1000 кр.
Свиньи	(10,3 тыс. гол.)	825	(16,2 тыс. гол.)	1.477
Молоко	1.457	188	2.964	357
Сырые теляч. кожи	271	460	76	121
Подшвенная кожа	161	400	168	371
Бумага	193	55	339	78
Прочие товары	94	18	2	7

Как видно, крупный рост вывоза в СССР вызван, прежде всего, расширением экспорта свиней на целых три четверти, а в меньшей мере также и ростом экспорта молока почти в 2 раза. Рост показал еще и вывоз бумаги, между тем как экспорт сырых телячьих кож пал почти до четверти прошлого года оборота. Немного сократился также вывоз подшвенной кожи, именно по стоимости, тогда как по объему он был немного больше предыдущего года.

*

Juunis ulatus sissevedu Nõukogude Liidust 260 tuhande kroonile ja väljavedu Nõukogude Liitu 70 tuhande kroonile, kuna eelmise aasta juunis sissevedu võrdus 629 tuhande ja väljavedu — 201 tuhande kroonile. Seega kogu I poolaastal sissevedu Nõukogude Liidust moodustab 1.710 tuhat ja väljavedu Nõukogude Liitu 2.481 tuh. kr. Eelmise aasta esimesel poolel sissevedu ulatus 2.593 tuhande ja väljavedu — 2.146 tuhande kroonile. Järelikult on Nõukogude Liidust sissevedu nüüd läinudaastastest esimesest poolest madalam 883 tuhande krooni, s. o. 34,1 prots. võrra, väljavedu Nõukogude Liitu aga osutub kõrgemaks 335 tuhande krooni, s. o. 15,6 prots. võrra. Kuna sisseveo langus ületab väljaveo kasvu, siis ka üldlääbikäik osutub 11,6 prots. võrra väiksemaks läinudaastastest ja ulatub 4,2 miljoni kroonile 4,7 miljoni vastu. Bilanss on käesoleval aastal Eestile aktiivne 771 tuhande krooniga, kuna möödunud aasta esimesel poolel ta oli 447 tuh. krooniga passiivne.

* *
*

В июне импорт из СССР составил 260 тысяч крон и экспорт в СССР — 70 тысяч крон, в то время как в июне предыдущего года импорт равнялся 628 тыс. и экспорт — 201 тыс. крон. Таким образом за все I полугодие ввоз из СССР составляет сумму в 1.710 тыс. крон и вывоз в СССР — 2.481 тыс. крон. В I полугодии прошлого года импорт равнялся 2.593 тыс. и экспорт — 2.146 тыс. крон. Следовательно, ввоз из СССР ниже прошлогоднего I полугодия на треть (34,1 проц.), тогда как вывоз в СССР оказывается выше на 15,6%. В виду того, что падение импорта превышает рост экспорта, общий оборот оказывается на 11,6 проц. ниже прошлогоднего и составляет 4,2 млн. крон против 4,7 млн. Баланс в текущем году активен для Эстонии на 771 тысячу крон, тогда как в I половине прошлого года он был пассивным на 447 тысяч крон.

* *
*

Nõukogude lasteraamatute, -graafika ja -joonistuste näitus Tallinnas.

3. kuni 7. maini k. a. Tallinnas korraldatud Nõukogude lasteraamatute, -graafika ja -joonistuste näitusel oli suured. Näitust külastas umbes 6 tuhat inimest.

Lastekirjandus oli esitatud vaid 29 Nõukogude rahvuse keeles (Nõukogude Liidus trükitakse raamatuid 111 keeles). Esitatud oli laste ilukirjandus järgmistelt Nõukogude kirjanikelt: M. Gorki, V. Majakovski, A. Tolstoi, K. Tshukovski, S. Marschak, L. Kvitko ja teised.

Eesti ajalehed kirjutasid selle näituse kohta järgmist:

„Nõukogude lastekirjandus pakub meie publikule kahtlemata huvi. Eriti suurt rõhku on pandud raamatute illustreerimisele, millisel alal saavutati tähelepandavaid tulemusi“ („Uus Eesti“).

Выставка советской детской книги, графики и рисунка в Таллине.

С большим успехом прошла советская выставка детской книги, графики и рисунка, организованная в Таллине с 3 по 7 мая т. г. Выставку посетило около 6 тыс. человек.

Детская литература на языках народов СССР была представлена только на 29 языках (в СССР печатаются книги на 111 языках). Были представлены художественные произведения для детей следующих советских писателей: М. Горького, В. Маяковского, А. Толстого, К. Чуковского, С. Маршак, Л. Квитко и др.

Эстонские газеты писали по поводу этой выставки:

„Советская детская литература несомненно представляет интерес для нашей публики. Особенно большое внимание обращено на иллюстрирование книг, в отношении чего достигнуты заслуживающие внимания результаты“ („Uus Eesti“).

„Näituse väljapanekute hulgas oli lastekirjandust mitme generatsiooni autoreilt, alates Vene ja Lääne-Euroopa klassikuist kuni viimaseaja kuulsusteni kõikide Nõukogude rahvuste keeltes. Muuhulgas paistsid silma ka eesti keeles ilmunud lasteraamatud. Näitusekülaliste tähelepanu kõitsid veel 8—15-a. noorte graafilised tööd ja joonistused, mille hulgas vääriski esiletõstmist vene lennuasjandust, Jäämere ekspeditsioone jne. kujutavad teosed.“ („Päevaleht“).

* * *

Eesti majandustegelaste sõit Moskvasse.

8. augustil sõitsid Moskvasse Üleliidulisele põllumajandusnäitusele ametliku kutse saanud põllutööminister A. Tupits, Eesti ja Nõukogude Liidu kaubanduskoja esimees J. Põdra, kodumajanduskoja esinaine pr. L. Eenpalu, põllutööministeeriumi põllumajandusosakonna direktor K. Liidak, põllutöökoja direktor T. Kint, Eesti Maapanga president V. Johanson ja majandusministeeriumi kaubandusinspektor A. Vendt.

„Среди экспонатов детской литературы — авторы разных поколений, начиная с русских и западных классиков и кончая знаменитостями последнего времени на языках всех советских народов. Между прочим бросались в глаза и детские книги, изданные на эстонском языке. Внимание посетителей выставки привлекали еще графические работы и рисунки молодых художников (8—15 лет), среди которых надо выдвинуть произведения, изображающие советскую авиацию, экспедиции на северный полюс и т. д.“ („Пяэвалехт“).

* * *

Поездка эстонских хозяйственных деятелей в Москву.

8-го августа выехали в Москву на Всесоюзную сельскохозяйственную выставку по официальному приглашению: министр земледелия А. Тупитс, председатель Эстонско-Союзносоветской торговой палаты И. Пыдра, председательница палаты домашнего хозяйства Л. Энпалу, директор сельскохозяйственного отдела министерства земледелия К. Лидак, директор сельскохозяйственной палаты Т. Кинт, президент Эстонского Земельного банка В. Иогансон и торговый инспектор министерства хозяйства А. Вендт.

Kommunaalmajandus Nõukogude Liidus.

КОММУНАЛЬНОЕ ХОЗЯЙСТВО В СССР.

Nõukogude Liidu võimas majanduslik areng ja hoogus industrialiseerimine kajastusid linnade kiires kasvus ning kommunaalmajanduse suures tõusus.

Maailmasõjaeelsel 1913. aastal ulatus linnade rahvastik praeguse Nõukogude Liidu piirides 24,7 miljonile (17,7 prots. kogu rahvastikust). Oktoobrirevolutsiooni aastaks, s. o. 1917. aastaks, tõusis linnarahvastiku arv 27 miljonile. Kodusõda tegevasti kahandas linnaelanike arvu, ja see langes 1923. aastaks 22 miljonile. Kiire tõus algas esimesel viisaastakul, ja 1939. aastal ulatus rahvaarv linnades, rahvaloenduse andmete järgi, juba 55,9 miljonile, s. o. ligi ühe kolmandikule (32,8 prots.) Nõukogude Liidu üldrahvastikust.

Kommunaalmajanduse organisatsioon.

Организация коммунального хозяйства.

Kommunaalmajandus oli tsaristlikus Venes nõrgalt arenenud ja moodustas vaid väikese osa kogu rahvamajandusest. Praegu kohalikud omavalitsused moodustavad enesest osa riiklikust administratsioonist, ja seega ka kommunaalmajandus kujutab enesest lahutamatu osa kogu rahvamajandusest.

Kommunaalmajandust korraldavad linnade tööraha saadikute nõukogud, kes on ainukesteks valitsemisorganiteks vastava linna territooriumil. Nõukogu valitakse linna kodanike poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajase hääletamisega kahe aasta peale. Valimistest osavõtt on kindlustatud kõigile vastava linna kodanikele (ka punaväelastele), kes on 18 aastat vanaks saanud, välja arvatud vaid nõdrameelsed ja isikud, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud valimisõiguste kaotamisega. Iga saadik on kohustatud enese ja tööraha saadikute nõukogu tööst valijatele aru andma, ja teda võib valijate enamuse otsusel seaduses kindlaksmääratud korras igal ajal ära kutsuda.

Linnanõukogude ülesandeks on neile alluvate valitsemisorganite ja ettevõtete

tegevuse juhtimine, riikliku korra kaitse, seadustest kinnipidamise ja kodanike õiguste kaitse kindlustamine, linna majandusliku ja kultuurilise taseme tõstmine, kohaliku eelarve koostamine. Nõukogu täitvaks ja korraldavaks organiks on tema poolt valitav täitev komitee, kes on kohustatud aru andma oma tegevusest nõukogule kui ka kõrgemalseisva tööraha saadikute nõukogu (rajooni või oblasti) täitvale organile. Nagu kõigest sellest nähtub, tegutsevad linnanõukogud ka keskvalitsuse kohaliku esindajana.

Linnanõukogude juures asuvad laialdaste rahvamasside kaasatõmbamiseks tegelikule tööle erilised kommunaalsektsioonid. Need koosnevad, peale nõukoguliikmete eneste, ka ametiühingute, tehasetomiteede, naisdelegaatide koosolekute, punaväe, mitmesuguste ühiskondlike organisatsioonide esindajatest ja üksikutest eraisikutest. Nende sektsioonide ülesandeks on arutada mitmesuguseid kommunaalmajandusse puutuvaid küsimusi ja esitada neid linnanõukogu üldkoosolekule läbivaatamiseks.

Linnanõukogude juures asuvad laialikud. Ettevõtted ja asutused, kus töötavad nõukoguliikmed, on kohustatud vabastama neid ajaks, millal nad täidavad oma nõukoguliikme kohuseid; siia kuulub mitte ainult osavõtt nõukogu koosolekutest, vaid ka valijate koosolekutest.

Nõukogude ja nende täitvate komiteede juures tegutseb eriline kommunaalosaakond kommunaalalade valitsemiseks. Kommunaalettevõtteid, millised teenivad elanikke kindla tasu eest, nagu näiteks tramm, elektri- ja veevarustus jne., majandatakse äriõiguse alusel. Nende ettevõtete tulud ja kulud ei leia arvestamist nõukogu eelarves, küll aga puhaskasu pärast kõigi vajalike kulude mahaarvamist. Kommunaalmajandust valitsetakse iga vastava liiduvabariigi seaduste järgi, ja ainult mõningased alad, nagu linnade planeerimine, elektrivalgustus, korterimajandus, ehitusajandus ja finantsid, reguleeritakse teataval määral üleliidulise

seadusandlusega, kusjuures aga ehituste standardid ja tüübid määratakse kindlaks liiduvabariigi valitsuse poolt.

Kommunaalmajanduse hoogsa arengu tõttu tekkis vajadus teda kooskõlastada teiste rahvamajandusharudega. Selle sihiga asutati 1931. aastal Üleliiduline kommunaalmajanduse nõukogu, mille ülesandeks on reguleerida kommunaalmajandust kogu Nõukogude Liidus.

Kommunaalmajandust, nagu kogu rahvamajandustki Nõukogude Liidus, arendatakse plaanide alusel; planeerimist toimetab Üleliiduline riiklik plaanikomisjon, mille esimees kuulub Nõukogude Liidu valitsuse-rahvakomissaride nõukogu-koosseisu. Kommunaalmajanduse juhtivaks asutuseks igas liidu- ja autonoomvabariigis on eriline kommunaalmajanduse rahvakomissariaat, kuna ta finantseerimine toimub kommunaalmajanduse ja elumajade ehituse keskpanga ja kohalike kommunaal-krediitpankade kaudu.

Ent mõningased kommunaalmajanduse alad alluvad, kas täieliselt või osaliselt, teistele asutustelekoostöös kommunaalmajanduse rahvakomissariatidega. Näiteks põllumajanduse rahvakomissariaat korraldab veevarustust ja hoonete ehitamist maal, kuna elektrijõu ja elektritööstuse rahvakomissariaat — kohalike elektrijaamu jne.

Korteriasjandus ja linnade planeerimine.

Жилищное хозяйство и планировка городов.

Juba oma algpäevist peale on Nõukogude valitsus suurimat tähelepanu pühendanud korteriasjandusele.

Korteriküsimus osutus üheks tõsisemaks probleemiks kohe peale oktoobrirevolutsiooni. Maailma- ja kodusõja poolt elumajade alal tekitatud kahju hinnatakse umbes 2 miljardi kuldrublale. Pealegi olid korteriolud tsaristlikus Venes väga viletsad, eriti töölistel.

Sõjahävituste heakstegemise ja üldse korteriolude parandamise peale on Nõukogude valitsus kulutanud suuri summasid nii vanade elumajade ümberehitamiseks kui ka uute juurdeehitamiseks.

Laiema ulatuse võttis elumajade ehitus 1923. aastast peale. 1923. kuni 1928. aastani mahutati ühiskondliku sektori s. o. riigi ja ühiskondlike organisatsioonide, pooltkokku 2,0 miljardit rubla elumajade ehitamisse linnades, mille tõttu korterite edasine hävimine jäi peatuma ja loodi alus korterifondi rekonstruktsioonile. Esimesel viisaastakul (1929.—1932. a.) ühiskondliku sektori kapitalimahutuste kogusumma elumajade ehitusse linnades tõusis kokku 4,4 miljardi rublale ja teise viisaastaku aastatel (1933.—1937. aastal) — juba ligi 10 miljardi rublale. Toodud arvud ei haara kapitaliinvesteeringuid samaks otstarbeks üksikute kodanike eneste poolt, mis olid eriti suured ajavahemikul 1923.—1928. a.

Edusammud olid sel alal suured, kuigi pole veel suudetud rahuldada kiiresti kasvava linnarahvastiku vajadusi. Linnade, tööstuslike ja tähtsamate põllumajanduslike keskuste juures tekkisid täiesti uued töölisasulad, samuti ehitati palju uusi linnu. Ühiskondliku sektori poolt ehitati kogu Nõukogude Liidu linnades 1923.—1928. a. üldse 6,7 miljonit ruutmeetrit korteripindala, esimesel viisaastakul — 23,5 miljonit ruutmeetrit, kuna teisel viisaastakul valmis 26,8 miljonit ruutmeetrit. Eraisikute oma algatusel ja oma ressurssidega ehitati 1923.—1928. a. 10,1 miljonit ruutmeetrit ja esimesel viisaastakul — umbes 4 miljonit ruutmeetrit, kuna II viisaastaku kohta andmed puuduvad. Kolmas viieaastakava, milline haarab 1938.—1942. a., näeb ette uute korterite ehitamise 35 miljoni ruutmeetri ulatuses ja peale selle veel eraviisilise elumajade püstitamise tööliste ja ametnike eneste poolt 10 miljoni ruutmeetri ulatuses. Tehtud kulutuste tagajärjel kogu korteripindala linnades tõusis, muidugi kõlbmatuks muutunud eluruumide lammutused maha arvatult; 1928. aastal olnud 162,5 miljonilt ruutmeetrit umbes 210 miljonile 1937. aastal.

Vanad linnad on oma esialgsetest piiridest suuresti välja kasvanud, paljud külad on muutunud linnadeks ja uued tööstuskeskused, millele elanike-

arv ulatub kümnete ja isegi sadade tuhandeteni, on tekkinud eriti Kesk-Aasia ja teistes rahvusvabariikides ning Siberis seoses uute suurettevõtete püstitamisega neis kohtades viimasel kümnel aastal.

Suurimate hulka kuulub Uuralis asetsev Magnitogorsk. See linn planeeriti ja ehitati sotsialistlike põhimõtete järgi ühenduses 1930. aastal alustatud metall- ja mäetööstusettevõtete püstitamisega. Teise näitena võiks tuua Kauge-Põhjas Jenissei jõe ääres asetseva Igarka. Enne 1929. aastat oli seal külmakõrb, kuid nüüd asub seal enam kui 20.000 elanikuga linn ühes sadamaga, metsatööstusega ja eksportkaubandusega.

Kohtades, mis varemalt põlud peagu sugugi asundatud, on tekkinud Karaganda, Komsomolski, Stalinogorski ja Kirovski nimelised linnad. Stalingrad, Tbilissi, Rostov Doni ääres, Saraatov, Kaasan, Novosibirsk on tähtsamaid täiesti ümberhitatud linnu.

Linna planeerimise peale kulutati esimese viisaastaku aastatel (1929.—1932. aastal) umbes 27½ miljonit rubla. Linnade planeerimine, selle sõna moodsas mõttes, peagu täiesti puudus tsariaegses Venes, kuid esimese viisaastaku lõpuks oli see teostatud umbes 300 linnas. Teise viisaastaku lõpuks 1937. aastal tõusis planeeritud linnade arv ligi kahekordseks.

Kommunaalteenused.

Коммунальное обслуживание.

Kommunaalmajanduse alad olid maailmasõjaeelses Venes üldse vähe arenenud, ja needki, mis olid, said suuresti kannatada nii maailmasõja kui ka interventsiooni ja kodusõja ajal. Nende poolt tekitatud kahju hinnatakse enam kui 700 miljoni kuldrublale. Veevärgid, kanalisatsioon, elektri- ja gaasivarustus, tänavavalgustus, pargid, sillad ja tänavad — kõik said tohutult kannatada. Seetõttu oli Nõukogude valitsusel eeskätt ülesandeks uuesti korda seada vanad laostatud või hoopis hävinud kommunaalettevõtted ja siis hiljem asuda kommunaalalade laiendamisele moodsatele linnadele esitatavate nõuete kohaselt.

Käsikäes Nõukogude Liidu majandusliku arenguga on kasvanud kommunaalmajanduse peale kulutatud summad. Ajavahemikul 1923.—1928. a. investeeriti kommunaalmajandusse umbes 650 miljonit rubla. Esimesel viisaastakul (1929.—1932. a.) ulatus see summa juba 2,0 miljardi rublale ja teisel viisaastakul (1933.—1937. a.) — ligi 7 miljardi rublale. See tähendab hiigelõuuse kommunaalsete ehitustööde alal.

Nõukogude poolt saavutatud edu muutub eriti selgeks, kui vaadelda enne-revolutsioonilist olukorda kommunaalmajanduses. Enne oktoobrirevolutsiooni ainult veerand linnadest ja 12 prots. nende majadest omasid veevarustuse; kanalisatsiooni omas vaid 2 prots. kõigist linnadest; tänavate elektrivalgustus leidis 13 prots. linnadest; suurem osa omas petrooleumivalgustuse, kuna 20 prots. linnadest tänavavalgustus hoopis puudus. Kodusõja lõppedes 1921. aastal needki napiulatuslikud kommunaalettevõtted osalt ei töötanud: umbes üks viiendik veevarustuse ja üks kuuendik kanalisatsiooni võrgust seisis ning 20 prots. kõigist elektrijõujaamadest oli hävinud.

Kuidas arenesid kommunaalalad Nõukogude võimu ajal, võrreldes revolutsiooneelsega, nähtub järgmisest tabelist, milline, nagu kaks järgmistki, haarab kohalike omavalitsuste ettevõtete kõrväl ka teiste ametkondade kommunaalset iseloomu kandvaid ettevõtteid (kõigis tabelis puuduvad väiksed nn. linnaasulad).

К о м м у н а а л ь т е т в о т т е и д о м а в а т е
л и н н а д е а р в .

Ч и с л о г о р о д о в с к о м м у н . п р е д п р и я т и я м и .

	1917.	1928.	1932.	1937.
Veevarustus . . .	307	368	426	476
Kanalisatsioon . .	66	88	108	146
Tramm	34	41	52	75
Autobused	—	49	99	?

Suuresti on arenenud ka kaupade autotransport, kommunaalsaanad ja kommunaalpesumajad, osalt või täieliselt mehhaniseeritud (65 pealt 1932. a. 153 peale 1937. a., kuna tsariaegsel 1913. a. aastal neid oli vaid 25 ümber). Trolleybuste liiklus on sisse seatud viies linnas.

Nagu näha, on linnade arv, mis omavad kommunaalettevõtteid, järsult suurenenud, võrreldes revolutsiooneelsega; eriti suur oli tõus esimesel kahel viisaastakul. Ka uusi, vanasti hoopis tundmatuid kommunaalalasid on Nõukogude ajal juurde tulnud, nagu autobused, kaubaveo autotransport, rääkimata maalaalusest raudteest (Moskvas) ja trolleybustest.

Kolmanda viisaastaku jooksul seatakse sisse veevarustus veel 50 linnas, kanalisatsioon — 45 linnas, tramm 8 linnas jne.

Ent eelmine tabel ei anna täit ettekujutust kommunaalmajanduse alade arengust, sest on suurenenud mitte ainult kommunaalettevõtteid omavate linnade arv, vaid ka ettevõtete võimsus, nagu see järeldub järgmisest tabelist:

К о м м у н а а л ь н ы х э т т е в о т т е т е в о й м с у с .				
Мощность коммунальных предприятий.				
	1917. a.	1928. a.	1932. a.	1937. a.
Veevarustusvõrk (kilom.)	5.480	7.343	9.892	13.385
Kanalisatsiooni-võrk (km.)	1.901	2.533	3.334	4.711
Trammiliinid (kilom.)	1.551	2.072	2.956	3.926
Autobuste arv	—	466	1.122	3.711

Need arvud näitavad, et kommunaal-ettevõtete võimsus on suurenenud palju suuremal määral kui ettevõtete arv. Seoses sellega on järsult kasvanud ka kommunaalettevõtete toodang linnades, nagu nähtub mõne tähtsama ettevõteliigi kohta järgmisest tabelis toodud andmetest:

К о м м у н а а л ь н ы х э т т е в о т т е т е т о о д а н г .				
Продукция коммунальных предприятий.				
	1917.	1928.	1932.	1937.
Vett antud päevas (tuh. kant-meetr.)	700	811	1.654	ca 2.500
Trammil veetud reisijate arv (miljon.)	1.029	1.640	4.971	6.268
Autobustel veetud reisijate arv (milj.)	—	119	305	?

Elektrijõu tarvitus kommunaalmajanduses on tõusnud 1932. aasta 2,2 miljardilt kilovatt-tunnilt 5 miljardile 1937. aastal.

Maailmasõjaeelses Venes oli ainult

veerand kõigist linnatänavatest sillutatud ja sedagi enamjaolt munakividega. Tänavate kordaseadmise alal on nüüd palju ära tehtud, eriti neis linnades, kus asuti laiaulatuslikule tänavate asfalteerimisele. Sillutatud tänavate üldpindala linnades kasvas maailmasõjaeelses 1913. aastal olnud 97,5 miljonilt ruutmeetrit 119,2 miljonile 1928. aastal, 136,0 miljonile 1932. aastal ja lõpuks 155,3 miljonile 1937. aastal. Linnatänavate sillutamist ja moderniseerimist jätkatakse kolmandal viisaastakul.

Tunduvat edu on märgata ka avalike parkide, aedade ja puhkus- ning kultuurparkide alal. Nende kogu pindala tõusis näiteks teise viisaastaku lõpuks 1932. aastal 22.000 hektarile, s. o. kaks korda suuremaks kui enne revolutsiooni. Kogu roheline pindala linnades osutub nüüd 10 korda suuremaks tsaariaegselt. Kulutused avalike parkide ja väljakute peale ulatusid 1928.—1932. a. kestel 28,2 miljoni rublale.

Kommunaalmajanduse areng on tihedalt seotud Nõukogude Liidu industrialiseerimisprotsessi edukusega. Kommunaalalade laiendamise ja rekonstruktsiooni kõrval, milline toimus vanades linnades, on laialdast aktiivsust sel alal avaldatud ka uutes tööstuslinnades, Kesk-Aasia ja teistes rahvusvabariikides, sovhoosides ja suuremate kolhooside naabruses.

Peamine kommunaalmajanduse rekonstruktsioon toimus suuremates linnades ja tööstuskeskustes ning uutes vastasutatud tööstuslinnades. Alljärgnevalt toome lühidase ülevaate saavutustest üksikutes tähtsamates linnades ja uutena loodud või jälle vanadest ümberehitatud keskustes.

Moskva areng.

Развитие Москвы.

Nõukogude Liidu pealinna — Moskva — välisilme on Nõukogude ajal põhjalikult muutunud. Vana Moskva — kaupmeeste, vabrikantide, mõisnike, vaimulike ja riigiametnike linn — kandis arenematus ja kultuurituse ilmet. Nüüd on Moskva raputanud enesest maha vana rüü ja sirgunud linnaks, milles peegeldub sotsialistliku eposhi ülevus.

Kõigepealt on Moskva rahvastiku arv tõusnud ennerevolutsiooniliselt 1,7 miljonilt 4,1 miljoni inimese peale. Seda põhjustas peamiselt Moskva majanduslik tõus. Nõukogude ajal on Moskva muutunud Nõukogude Liidu suurimaks tööstuslikuks keskuseks, eriti masinaehituse ja elektrotehnilise tööstuse alal. Ühtlasi on ka tekstiiltööstus suuresti arenenud. 1937. aastal osutus maailmasõjaeelse Moskva tööstuse toodang, ühtlastes hindades arvatult, tervelt enam kui 15-kordselt ületatuks. Moskva tööstus annab praegu toodangut märksa rohkem kui tsariaegne tööstus kogu Venes kokku.

Vanas Moskvast tootmisvahendite toodang moodustas ligi veerandi kogu tööstustoodangust. Nüüd ulatub nende toodang enam kui poolele Moskva tööstuslikust üldtoodangust. Tööstuse põhi-fondide väärtust hinnati 1937. aasta alguks $3\frac{1}{2}$ miljardi rublale, s. o. seitse korda suuremaks kui sõjaeelset 1913. aastal.

Moskvas on loodud uusi tootmisalamsid, millised tsaristlikus Venes üldse puudusid. Hiigeltehased toodavad autosid, kuullaagreid, lennukaid, jalgrataid, kõrge kvaliteedilist terast, turbiine, tööpinke, mootoreid, elektrilampe, raadioaparaate jne., samuti villast ja puuvillast riidet, jalanõusid, paberosse, maiusaineid jne. jne. Milliseid hiigeltehaseid on vahepeal asutatud, näitab see, et näiteks Stalini nimeline autotehas annab rohkem toodangut, kui kogu tsariaegne Moskva tööstus, kuma Mikojani nimeline lihakombinaat valmistab rohkem vorstisaadusi, kui kõik tsaristliku Vene vorstivabrikud kokku.

Revolutsiooniaegne Moskva omas vaid kaks väikest elektrijõujaama, milledest üks oli täiesti Moskva trammi teenistuses. Hoopis puudusid küttejõujaamad, milledest toimub tervete linnaosade tsentraliseeritud kütmine.

Moskva linnas ja oblastis on asutatud uusi elektrijõujaamu. Kaks Moskva elektrijõujaama ja viis küttejõujaama annavad aastas üle 280 tuh. kilovati elektrijõudu. Moskvat varustab elektrijõuga ka kõrgevaldiline elektrivõrk (Kaschira, Schatura, Stalinogorski jõujaamad). 1937. aastal Moskva tarvitas

elektrijõudu üle 15 korra rohkem kui 1913. aastal (millal tarvitati 140 miljonit kilovatt-tundi), s. o. ligi 300 miljonit kilovatt-tundi rohkem kui 1913. a. kõik jõujaamad tsariaegses Venes kokku.

Vanasti oli gaas luksuseks. Nüüd on gaasitarvitus, võrreldes 1913. aastaga, suurenenud enam kui kahekordselt, kusjuures üle poole gaasist tarvitatakse koduses majapidamises. Koostatud plaani järgi peab gaasitoodang tõusma 1945. aastaks 600 miljoni kantmeetrile aastas.

Vana Moskva tänavad, välja arvatud vaid mõni neist, olid kaetud munakividega ja sedagi vaid linna keskosas. Ka sel alal on toimunud järsud muudatused, ja käesoleva aasta alguks täiuslikumat tüüpi tänavate pindala ulatus juba 4 miljoni ruutmeetrile. Moskva tänavad on muutunud tundmatuseeni. Endiste kitsaste tänavate ja põiktänavate asemel on tekkinud laiad, avarad magistraaltänavad.

Nõukogude ajal on Moskvast ehitatud kümnekond hoonet Teaduste akadeemiale, 63 hoonet — kõrgematele õppeasutustele, 27 hoonet — teaduslike uurimisasutustele jne.; mitmesugused asutused ja rahvakomissariaadid on püstitanud kokku 438 hoonet.

Kuid see kõik on vaid algetapiks pealinna ümberehituse üldplaanis ettenähtud tohututest töödest. Muuseas kõige lähemal ajal Gorki nimeline peatänav laiendatakse 60 meetrile; ühenduses sellega Moskva nõukogu hoone nihutatakse 13,5 meetri võrra eemale. On alustatud grandioosse mälestussamba — Nõukogude palee — ehitustööd; see kujuneb suurimaks hooneks kogu maailmas. Kolmanda viisaastaku jooksul viiakse lõpule peamised ehitustööd Nõukogude palee püstitamisel.

Moskva jõe kaldad kaetakse täies ulatuses graniidiga. Viimastel aastatel on ehitatud 41,2 kilomeetrit graniitkallast. Moskva jõeale on ehitatud üksteist 40 meetri laiust silda, millised kujutavad enesest täiuslikke tehnika ja arhitektuuri saavutusi. Kõige suurem neist — Krasnoholmski nimeline — on 725 meetrit pikk.

Tsaariaegses Moskvas olid tööliste korteriolud väga viletsad. Selles on nüüd sündinud suur pööre. Juba Nõukogude võimu algaastatel sajad tuhanded tööliselised paigutati ümber kesklinna avaratesse korteritesse, rajoonidesse, kus vanasti tööliselised moodustasid ainult mõne protsendi rahvastikust.

Vana Moskva majad olid peamiselt puust ehitatud, kuna kivimaju leidus vaid ligi kolmandik, ja ainult 9 prots. kõigist majadest olid kolme- ja rohkemkordsed. Nõukogude ajal on Moskvast püstitatud üle kolme tuhande uue elumaja. Uusi, kõigi mõnustustega varustatud maju ehitati mitte ainult kesklinna, vaid ka linnaäärtel, kus tekkisid uued rajoonid. Ainuüksi 1938. aastal Moskva sai 278 uut elumaja 596 tuhande ruutmeetrilise pindalaga. Käesoleval 1939. aastal ehitatakse kortereid 1300 tuhande ruutmeetrilise pindalaga.

Moskvast on kadunud omal ajal vabrikantide poolt tekstiilvabrikute juurde ehitatud tööliseliskasarmud. Need lammutati, ja asemele ehitati uued majad, ning seni kasarmutes elanud 13 tuhat tekstiiltöölisi viidi üle uutesse korralikesse majadesse.

Moskva rekonstruktsiooniplaan näeb ette 15 miljoni ruutmeetrilise korteripindala ehitamise kümne aasta jooksul. See tähendab, et kümne aastaga peab ehitatama samapalju kortereid, kuipalju neid oli kogu Moskvast 1935. aastal.

Vanast Moskvast haaras veevärk vaid kesklinna, kuna tihedalt asustatud töölislinnaosad ei omanud veevärki; seega ainult 40 prots. kogu Moskva elanikkonnast kasutas veevärki. Nüüd omab Moskva laialdase veevarustusvõrgu, mille võimsus enam kui kaheksakordselt ületab tsaariaegse Moskva oma. Praegu tuleb iga moskvalase kohta keskmiselt 221 liitrit vett. See kvantum on märksa suurem kui Berliini, Londoni, Viini elanike veetarvitus.

Mõne aja eest valminud Moskva-Volga kanal avaldab ergutavat mõju kogu pealinna majandusele. Gorki ja Moskva linnade vaheline tee lühenes, tänu kanalile, 110 kilomeetri võrra ja Moskva ning Rõbinski vaheline tee — 1.100 kilomeetri võrra. Terve rida vee-

reservuaare kanalil loob tohutuid veetavavarasid, millised kindlustavad pealinna veetarviduse rahuldamise.

Moskva on kujunemas sadamalinaks. Rida sadamaid on kas juba valmis või jälle ehitamisel.

Veevärkide juurdeehitamise ja veevade ümberehitamise tõttu veevarustus suuresti paraneb, ja käesoleval aastal hakkab Moskva saama 106 miljonit ämbrit vett päevas.

Mis puutub kanalisatsiooni, siis oli see tsaariajal vähe arenenud. Tol ajal selle võimsus ulatus vaid 5½ miljoni ämbrile päevas. Nüüd aga on võimsus tõusnud umbes 25 miljoni ämbrile.

Tsaariajal oli moskvalaste kasutada peamiselt vaid kaks linnatranspordi ala — tramm ja voorimehed; autobusse, rääkimata trolleibustest ja maa-alusest raudteest, polnud üldse olemas. Trammiliinide üldpikkus ulatus tol ajal 304 kilomeetrile. Linnas oli 867 autot, kuid see-eest voorimehi — suveti 16.000 ja talveti 20.000. Praegu on Moskvast mitukümmend tuhat autot, kuid voorimehi alla saja.

Neli aastat tagasi Moskva rikastus maa-aluse raudteega, mille kogupikkus ulatub 26,5 kilomeetrile ühes 22 jaamaga. Kolme aasta jooksul see raudtee vedas üldse üle 370 miljoni reisija. Praegu on käsil uute liinide ehitustööd. Moskva maa-alune raudtee oma eksploatatsiooni omadustelt kui ka ilult ületab kõiki Euroopa ja Ameerika maa-aluseid raudteid.

Järjest suurema tähtsuse omandavad ka autobused, trolleibused (s. o. autobused, millised liiklevad elektrivõrgust juhtmete kaudu saadava jõu abil), samuti taksi autod. Moskva jõel liiklevad jõesõud. Praegu on Moskvast kaugelt üle 1000 autobuse; 1939. aastal tuleb neid juurde veel 270, kuna reisirajatevedu tõuseb 280 miljoni reisijale. Trolleibuste arvu suurendatakse samal aastal 150 võrra ja nende liine — 55 kilomeetri võrra. Trammil veetavate reisirajate arvu hinnatakse 1939. aastal tõusvat 1,8 miljardile, kuna trammiliinide võrku laiendatakse 30 kilomeetri võrra ja vaguniteparki — 100 vaguni võrra.

Kõigi linnatransportaalade liinide üldpikkus suureneb käesoleval aastal 315 kilomeetri võrra.

Taksiautode arvu eriti suurendatakse. Moskvas polnud 20 aastat tagasi ühtki taksiautot, möödunud aasta keskpaiku oli neid juba 1200. Praegu on neid juba üle 4000.

Võrratult on tõusnud moskvalaste kultuuriline tase. Millist tähelepanu praegu pühendatakse rahvaharidusele, näitab juba see, et viimase nelja aasta-aga ehitati Moskvas 350 kooli ja käesoleval aastal ehitatakse veel 30 kooli juurde. Enne revolutsiooni Moskva koolides õppis 116 tuhat last. Nüüd õpib neis viis korda rohkem lapsi, kusjuures valdav enamuse (70 prots.) õpilastest õpib Nõukogude ajal ehitatud koolides. Moskva on kujunenud tähtsaks kultuuriliseks keskuseks, kuhu rohkel arvul on koon-
dunud hariduslikke asutusi, alates Teaduste akadeemiast ja lõpetades algkoolidega ning klubidega. Moskvas on mitusada muuseumit ja avalikku raamatukogu ning ilmub suurel arvul ajalehti ja ajakirju.

Väga palju on tehtud Moskva elanike tervishoiu parandamiseks. Tsaariajal oli Moskvas 83 haiglat 8842 haigevoodiga. Reas töölisrajoonides haiglad üldse puudusid. 1938. aasta alguks oli Moskva haiglates, kliinikutes ja instituutides 19.600 voodit. Varemattel aegadel omas Moskva ainult 658 sünnit.voodit, möödunud aasta alguks aga 3780. Moskvas oli samaks ajaks 435 ambulantsi, 998 lasteaeda ja 272 lastesõimet; polikliinikud on varustatud kõige moodsamate seadistega.

Tervishoiu areng põhjustas järsu tõusu rahva looduslikus juurekasvus.

Praegune juurdekasv on Moskvas 2,5 korda kõrgem kui sõjaajal 1913. aastal; surevus on langenud ligi poole peale.

Rahvamasside kultuuriline tõus avaldub ka teatrite, klubide, kinode laiaulatuslikus ehitamises. Enamus vanu Moskva teatreid on ümber ehitatud; rida uusi teatreid on praegu ehitamisel. On ehitatud 93 uut klubi.

Terve rida uusi parke on juurde asutatud. Ühiskondliku toitluse alal on samuti suuri saavutusi: Moskvas on püstitatud 118 hoonet sööklate, kohvikute ja restoranide jaoks, 13 vabrik-kööki, 172 suurkaubamaja, 8 kaetud turgu jne.

Moskva elanike ainelisest heolust annavad tunnistust järgmised 1937. a. teostatud töölisperekondade büdshetiurimuse andmed.

Töölisperekonna tulud osutusid, keskmiselt liikme kohta arvatult, tõusnuks 1937. aastaks, võrreldes 1933. aastaga, enam kui kahekordseks (täpsemalt — 105 prots. võrra), kulutused toitluse peale — 155 prots. võrra, riietuse, pesu, jalanõude peale — 152 prots. võrra, mööbli ja majapidamistarvete peale — 112 prots., hügieenitarvete peale — 63,3 prots. ja lõpuks kultuuri ning hariduse peale — 108 prots. võrra. Üksikute tähtsamate saaduste tarvitus keskmiselt töölisperekonna liikme kohta osutus 1937. aastal kõrgemaks kui 1933. aastal: lihas — 124,2 prots. võrra, piim — 118,2 prots. munades — 800 prots., võis — 138 prots., suhkrus — 94 prots., villases riides — 367 prots., nahk-jalanõudes — 131 prots. võrra.

Pildi Moskva eluavalduste hiigelulatusest annavad järgmised arvud 1938. aasta kohta.

Igapäev Moskvas:

Tehastesse ja muudesse ettevõtetele ning asutustesse läheb tööle	2,2 miljonit inimest
Tööstus annab toodangut	50 miljon. rbl. eest
Kaupu müüakse kauplustest	33 miljon. rbl. eest
Kulutatakse pealinnas ümberehituseks	5 miljon. rubla
Tramm, autobused, trolleibused, maa-alune raudtee veavad enam kui	6 miljonit inimest
Väljub reisijaid kaugemaa rongidega	20 tuh. inim.
Väljub reisijaid linnaäärses ühenduses	410 tuh. inim.
Õpib õppeasutustes enam kui	1 miljon inim.
Neist: keskkoolides (ühes algkoolidega)	588 tuh. inim.
tehnikumides ja töölisfakultetides	47 tuh. inim.
kõrgemates õppeasutustes	87 tuh. inim.
tehaste õpilaskoolides	22 tuh. inim.
täisealiste koolides	262 tuh. inim.

Saadakse ja saadetakse kirju	772 tuh. tük.
Saadakse ja saadetakse telegramme	68 tuh. tük.
Trükitakse ajalehti umbes	9 milj. eks.
Trükitakse raamatuid 72 keeles umbes	1,5 milj. eks.
Sünnib	372 inimest
Registreeritakse abielusid	147

Leningrad ja teisi linnu.

Ленинград и другие города.

Leningrad on viimastel aastatel tunduvalt arenenud, ehkki üldjoontes on jäänud muutmatuks. Elanike arv on tõusnud 1,9 miljonilt 3,2 miljonile. Leningrad on kujunenud üheks tähtsamaks tööstuslikuks keskuseks Nõukogude Liidus. Üksikutest tähtsamatest tehastest tuleb märkida kuulsate Putilovi tehaste põhjalikku ümberehitust, ja praegu varustavad need maad traktorite, keerulisemate masinate ja raudteevagunitega. Tähtis elektritööstus on tekkinud Leningradis ja toodab mitte ainult siseturule, vaid ka välismaadele. Kuulsad laevatehased, sadam ja kummitehased on samuti tunduvalt laienenud. Praegu on see üle 200 aasta vana linn kujunenud üheks moodsamaks ja huvitavamaks linnaks Euroopas. Palju teaduslikke uurimisinstituute, muuseumeid ja kõrgemaid õppeasutusi on seal viimastel aastatel asutatud. Suurt hoolt on kantud korteriolude parandamise eest. Uusi maju on rohkesti püstitatud ja kommunaalalasad igati arendatud.

Sverdlovsk (endine Jekaterinburg), milline varemalt oli provintslilik kaubanduslinn, on kujunenud tähtsaks metallurgia-keskuseks Uurali piirkonnas. Sel linnal varemalt veevõrk ja kanalisatsioon hoopis puudusid, samuti polnud tal trammi ega autobusse. Nüüd on ta elanikearv tõusnud 1917. aasta 82 tuhandelt 426 tuhandele. Veevarustusevõrk ulatub üle 100 kilomeetrile ja kanalisatsiooni võrk — mitmekümne kilomeetrile. Samuti on sisse seatud trammi- ja autobuseliiklus. Ka muudel kommunaalaladel on edusammud suured.

Tsheljabinsk, endine kindluslinn, asutatud XVIII sajandil, on ümber ehitatud ja arendatud sotsialistliku linna põhijoontel. Selle linna kasv on tingitud ta kujunemisest tähtsaks tööstus-

likuks ja metallurgia-keskuseks. Elanikearv on tõusnud 1917. aasta 47 tuhandelt 273 tuhandele. Planeerimiskava kohaselt peab ta mahutama 500 tuhat elanikku.

Saporoshje osutub esimeseks sotsialistlike põhimõtete järgi ehitatud linnaks; ta ehitamist alustati 1930. aastal. Temasse kuulub vana samanimeline linn, mille elanikearv ulatus 1926. aastal 56 tuhandele; praegu elab Saporoshjes 289 tuhat elanikku, kuna ette on nähtud 500 tuhat elanikku. See linn arenes käikäes Dneprovski jõujaamaga ja Dnepropetrovski tööstuskombinaadiga. Ta kujutab enesest ka sotsialistliku põllumajanduse keskust, kuna asub jõukas põllumajandusrajoonis.

Magnitogorsk on täiesti uus sotsialistlik linn, tekkinud esimese viis-aastaku lõpu poole. Hiiglasuur metallurgia-kombinaat ehitati sinna Magnitnaja mäe kõrval avastatud rikkalike rauamullalademetete töötlemiseks. Nüüdse rahvaloenduse andmetel on seal tervelt 146.000 elanikku, kuna linna planeerimiskavas on ette nähtud 300.000 elanikku. Linn on varustatud kõigi moodsate mõnusustega nii korterite kui ka kommunaalalade suhtes.

Mis puutub praeguste liiduvabariikide pealinnadesse, siis tsaristlikus Venes ainult neljas neist oli kommunaalmajandus vähegi arenenud, nimelt Kiievis, Harkovis, Bakuus ja Tbilissis. Need neli linna on industrialiseerimise tagajärjel arenenud kaugelt üle oma endiste piiride.

Harkov oli kuni 1934. aastani Ukrainas pealinnaks, millal Kiiev ta asendas. Harkov püsib tänini kõige tähtsama tööstuskeskusena Ukrainas. Rahvaarv tõusis 1917. aasta 288.000 pealt 833.000 peale. Veevarustuse võrk ulatub nüüd enam kui 250 kilomeetrile, kanalisatsiooni võrk — üle 150 kilomeetrile,

trammiliinide üldpikkus — üle 100 kilomeetrile jne.

Tbilissi, Gruusia pealinn, omab 519-tuhandelise rahvastiku 232 tuhande vastu 1917. aastal. Suure elektrijõujaama „Sages'i“ ehitamine linna läheduses soodustas selle pealinna laienemist ja kasvu. Omab elektriraudtee ühenduse eeslinnadega, samuti ka trammi- ja autotubustransport on väga arenenud.

Bakuu, Aserbaidshani pealinn ja ühtlasi õliväljade keskuse, rahvaarv on peagu neljakordistunud, tõustes 1917. aasta 208 tuhandelt 809 tuhandele. Lisaks vanale linnale on tekkinud täiesti uus linnaosa tehastega, ametasutustega, kultuurkeskustega, hotellidega, restoranidega jne. Terved blokid uusi elumaju on püstitatud tööliste ühes klubide, lasteaedade, haiglatega jne. On olemas ülikool, muuseumid, teaduslikud uurimisasutused. Teotsevad tramm, elektriraudtee, veevõrk, kanalisatsioon ja gaasijaam.

Minsk, Valge-Vene pealinn, mille rahvaarv on kasvanud 1917. aastal olnud 153 tuhandelt 239 tuhandele. Ka siin on kommunaalmajandust laialt arendatud.

Tashkent, Usbeki liiduvabariigi pealinn ja ühtlasi peamine tööstuskeskus Kesk-Aasia vabariikides, näitab elanikearvu tõusu 1913. aasta 250 tuhande pealt 585 tuhande peale. Linn jaguneb kahte ossa: vanalinn ja uus tööstuskeskus. Trammiliinide võrku on uuendatud ja laiendatud ning ulatub praegu enam kui 100 kilomeetrini. Kommunaalmajandus on viidud kõrgele tasemele.

Praeguse Ukraina pealinn Kiievi elanikearv on tõusnud 1926. aastal olnud 514 tuhandelt 846 tuhandele. Kommunaalalasad on tublisti arendatud.

Mis puutub ülejäänud liiduvabariikide pealinnadesse, siis ka neis on kommunaalmajandust igati arendatud. Tohutut tõusu näitab ka nende rahvastik. Armeenia pealinn Erevani elanikearv on kasvanud 1926. aastal olnud 65 tuhandelt 200 tuhandele, Turkmunistani pealinn Ashhabadi elanikearv — 52 tuhandelt 127 tuhandele, Tadshikistani pealinn Stalinabadi elanikearv — 6 tuhandelt 83 tuhandele, Kasahstani pealinn Alma-Ata elanikearv — 45 tuhandelt 231 tuhandele ja lõpuks Kingiisia pealinn Frunse elanikearv — 37 tuhandelt 93 tuhandele.

Внутренняя торговля Эстонии.

EESTI SISEKAUBANDUS.

Хозяйственная перепись 1937 года впервые дала подробные данные о внутренней торговле Эстонии. В настоящем обзоре приводится характеристика торговли, сперва розничной, затем оптовой, на основе этих материалов.

Розничная торговля.

Jaekaubandus.

Согласно данным хозяйственной переписи, в Эстонии имелось в 1936 году всего 11.388 розничных торговых предприятий, работавших в течение всего 1936 года. Из них 7.974 предприятия имели постоянное помещение, а остальные 3.414

предприятий представляли собой предприятия базарной, разносной и развозной торговли.

Численность предприятий розничной торговли и обороты их за 1936 год характеризуются по видам предприятий следующей таблицей, охватывающей только предприятия в постоянных помещениях:

Сеть и обороты розничной торговли в 1936 г.

Jaekaubanduse võrk ja läbikäigid 1936. a.

	Число пред- приятий	В %/о-ах к общ. числу предприятий	Оборот (в 1000 кр.)	В %/о-ах к общему обороту
Пищевые продукты	4.083	51,2	60.989	36,4
Рестораны, кафе, столовые	514	6,4	8.255	4,9
Смешанные товары	832	10,4	36.001	21,5
Текстильные и галантерейные товары	830	10,4	22.074	13,2
Кожаные изделия и обувь	311	3,9	6.579	3,9
Мебель и хозяйственные принадлежности	128	1,6	2.573	1,6
Машины, металлические изделия, транспорт- ные средства	322	4,0	11.203	6,7
Строительные материалы и топливо	156	2,0	5.523	3,3
Бумага, письменные принадлежности и пе- чатные произведения	175	2,2	3.681	2,2
Химические и аптекарские товары	403	5,1	8.253	4,9
Зерно, животный корм и скот	25	0,3	767	0,5
Разные прочие товары	195	2,5	1.485	0,9
Всего	7.974	100%	167.383	100%

Сверх того базарная, разносная и развозная торговля

3.414 — 8.760 —

Общий розничный товарооборот составил сумму в 167,4 миллиона крон. Половина всех розничных предприятий приходится на долю торговых единиц, торгующих пищевыми продуктами. По размерам оборотов они также стоят на первом месте, хотя тут их удельный вес является ниже и составляет треть общего оборота. Остальные категории розничной

торговли обладают как по числу предприятий, так и размерам оборотов удельным весом лишь в несколько процентов, если не считать предприятий, торгующих смешанными товарами *) или же тек-

*) К этой категории отнесены предприятия, торгующие, по меньшей мере, товарами трех видов, причем оборот каждого из них ниже 50% всего оборота данного предприятия.

стильными товарами. Удельный вес обеих этих категорий в розничной сети составляет по 10,4 проц., а в общем обороте — соответственно 21,5 и 13,2 процента. Таким образом, перечисленные три вида предприятий занимают доминирующее место в розничной торговле, составляя три четверти всей розничной сети и столько же общего товарооборота.

Базарная, развозная и разносная торговля играют лишь небольшую роль. Хотя количество предприятий их равно 42,8 процентам численности предприятий розничной торговли с постоянными помещениями, но общий товарооборот их весьма ограничен и составляет только 5,2 процента оборота последней.

Число лиц, занятых в розничной торговле в том же 1936 г., достигает 19,5 тысяч человек, а в базарной и тому подобной торговле — 4,2 тысяч.

Торговые расходы розничной торговли и структура их приведены в нижеследующей таблице. В торговые расходы не включены оплата труда владельца предприятия и работающих членов его семьи, если последние не получают твердой заработной платы; в расходах также не учтены закупная стоимость товаров и проценты с собственного капитала, вложенного в предприятие.

Торговые расходы в розничной торговле в 1936 г.

Ärikulud jaekaubanduses 1936. a.

	Расходы (в 1000 крон.)	В %-%-ах к общей сумме	В %-%-ах к обороту
Заработная плата	5.990	38,8	3,6
Наем помещения	3.015	19,5	1,8
Стоимость найма собств. помеще- ния	610	3,9	0,4
Отопление	580	3,8	0,3
Налоги	2.173	14,1	1,3
Проценты с ссуд	655	4,2	0,4
Реклама	191	1,2	0,1
Страхование	186	1,2	0,1
Разные прочие рас- ходы	2.061	13,3	1,2
Всего	15.461	100%	9,2%
Базарная, развоз- ная и разносная торговля	495	—	5,7%

Торговые расходы розничной торговли (без базарной и т. п.) составляют всего 15,5 миллионов крон, что равно 9,2 процентам общего оборота ее. Удельный вес значительно уступает доле торговых расходов в розничном товарообороте в передовых странах; так, например, в США удельный вес торговых расходов составляет 22,9 процентов.

На первом месте среди расходов стоит заработная плата наемнослужащих, дающая свыше трети (38,8 процентов) всей суммы расходов. За ней идет наемная плата за помещение, составляющая всего 23,4 процента, затем налоги с удельным весом в 14,1 проц. и группа разных расходов (почтовые, упаковочные и т. п.) с удельным весом в 13,3 проц. Остальные расходные статьи составляют в отдельности лишь по несколько процентов. Таким образом, торговые расходы в преобладающей массе (89,6 проц.) состоят из зарплаты, наемной платы за помещение, налогов и группы разных расходов.

Состояние имуществ розничной торговли представляется следующим (на 31 декабря 1936 года); в таблицу не включены наличные деньги и текущие счета владельцев, а также недвижимости.

Состояние имуществ розничной торговли в 1936 г.

Jaekaubanduse varade seis 1936. a.

	Тыс кр.	%%
Движимое имущество	4.773	10,6
Товары	34.047	75,3
Требования	6.357	14,1
Всего	45.207	100%

Из общей стоимости имуществ в 45,2 миллиона крон подавляющее большинство (75,3 процента) составляют товары, тогда как денежные требования дают 14,1 процент, а остальные 10,6 процентов приходятся на долю движимых имуществ.

Кредиты в пользовании розничной торговли составили к концу 1936 года сумму в 18,2 миллиона. Эта сумма складывается из ссуд на 6,7 миллионов крон и требований на 11,5 миллионов крон.

Оптовая торговля.
Hulgikaubandus.

В области оптовой торговли в течение всего 1936 года работало 1.533 предприятия, общий товарооборот которых составил 237,4 миллиона крон. Сумма эта, как видно, превышает оборот всей розничной торговли (176,1 миллионов кр.). Расхождение между обеими цифрами объясняется главным образом тем, что оптовые

предприятия продают товары также и промышленным предприятиям, а также тем, что товары во многих случаях проходят через несколько оптовых звеньев, что и делает оборот оптовой торговли более крупным, чем оборот розничной торговли.

В следующей таблице приведено распределение оптовых предприятий и товарооборота их в 1936 году по видам предприятий:

Сеть и обороты оптовой торговли в 1936 г.

Hulgikaubanduse võrk ja läbikäigud 1936. a.

	Число предприятий	В % к общ. числу предприятий	Оборот в 1000 кр.	В % к общему обороту
Пищевые продукты	449	29,3	76.034	32,0
Смешанные товары	37	2,4	27.719	11,7
Текстильное сырье и изделия	237	15,5	51.941	21,9
Кожаные изделия и обувь	119	7,8	7.565	3,2
Хозяйственные принадлежности	21	1,4	1.912	0,8
Машины, металлические изделия, транспортные средства	97	6,3	25.521	10,8
Строительные и лесные материалы, топливо	86	5,6	11.739	4,9
Бумага и писчие материалы	41	2,7	7.765	3,3
Химические продукты	88	5,7	19.893	8,4
Зерно, семена, животный корм и скот	298	19,4	5.949	2,5
Разные прочие товары	60	3,9	1.317	0,5
Всего	1.533	100%	237.355	100%

Как и в розничной торговле, на первом месте стоят предприятия, торгующие пищевыми продуктами; на них приходится 29,3 процента всей оптовой сети и 32,0 проц. общего оборота ее. Следующие места по численности предприятий занимают торговля зерном, семенами, животным кормом и скотом (19,4 процента всей сети) и торговля текстильным сырьем и изделиями (15,5 процентов). По размерам оборотов же на первых местах, за торговлей пищевыми продуктами, стоит торговля текстильным сырьем и изделиями (21,9 процентов общего товарооборота), далее предприятия, торгующие смешанными товарами (11,7 процентов) или же машинами, металлическими изделиями и трансп. средствами (10,8%). Все перечисленные отрасли торговли составляют подавляющее большинство как общей численности оптовых предприятий, так и общего товарооборота их. Удельный вес остальных категорий предприятий не велик и не превышает нескольких процентов у каждой из них. — Во все отрасли оптовой торговли вместе занято всего 6,6 тысяч человек.

Размеры торговых расходов и структура их в оптовой торговле явствуют из следующей таблицы. В ней, как и в розничной торговле, не учтены оплата труда владельца и членов его семьи, поскольку последние не получают твердой заработной платы; также не учтены проценты с вложенного собственного капитала и закупная стоимость товаров.

Торговые расходы в оптовой торговле в 1936 г.

Ärikulud hulgikaubanduses 1936. a.

	Расходы (в 1000 крон.)	В % к общей сумме	В % к общему обороту
Зарплата	5.929,0	35,6	2,5
Наем помещения	958,7	5,8	0,4
Стоимость найма собств. помещения	213,2	1,3	0,1
Отопление	142,9	0,8	0,1
Налоги	2.226,0	13,4	0,9
Проценты с ссуд	1.157,3	7,0	0,5
Реклама	303,5	1,8	0,1
Страхование	235,8	1,4	0,1
Прочие торговые расходы	5.470,9	32,9	2,3
Всего	16.637,3	100%	7,0%

Общая сумма торговых расходов оптовой торговли составила 16,6 миллионов

крон, что равно 7,0 процентам стоимости всего оптового товарооборота. Удельный вес торговых расходов значительно ниже, чем в розничной торговле, где он равен 9,2 процентам. Крупнейшей категорией расходов является зарплата наемнотруidщихся, на которую приходится свыше трети (35,6 процентов) всех расходов. Следующее по значению место занимает группа „прочих расходов“, куда включены транспортные, упаковочные, почтовые и т. п. расходы; удельный вес этой группы равен 32,9 процентам. Налоги дают 13,4 процента торговых расходов. В общем эти три вида составляют крупное большинство (81,9 процентов) общей суммы торговых расходов. Остальные расходные статьи обладают небольшим значением, и их удельные веса ограничиваются несколькими процентами.

Что касается имуществ оптовых предприятий, то в них, как и выше в розничной торговле, из-за трудностей учета, не включены собственные капиталы, наличные деньги и текущие счета владельцев, а также недвижимое имущество их. Следующая таблица охватывает, таким образом, только движимое имущество, товары и разные денежные требования (на 31 декабря 1936 года):

Состояние имуществ оптовой торговли в 1936 г.

Hulgikaubanduse varade seis 1936. a.

	Тыс. кр.	%
Движимое имущество	3.443	6,6
Товары	28.732	55,3
Требования	19.764	38,1
Всего	51.939	100%

Стоимость имуществ оптовой торговли равна всего 51,9 миллионам крон, и превышает, таким образом, на 6,7 миллионов крон стоимость имуществ розничной тор-

говли. В структуре имуществ также имеются расхождения. Если в розничной торговле товары составляют 75,3 процента всей стоимости имуществ, то в оптовой удельный вес их сильно ниже и равен 55,3 процентам. Наоборот, доля требований у оптовой торговли резко (почти в три раза) выше, чем в розничной торговле, и составляет 38,1 процент против 14,1 процента. Это характеризует значение оптовой торговли в качестве кредитного источника.

Кредитов в пользовании оптовой торговли имеется всего 31,6 милл. крон, тогда как в розничной торговле сумма их является резко меньшей — 18,2 миллиона крон. Значение кредитов как в оптовой, так и в розничной торговле весьма высоко, особенно у первой, и они составляют по отношению к стоимости имуществ соответственно 60,8 и 40,1 процент. Это явление представляет собой характерную черту торговли Эстонии, и обусловлено оно недостатком капиталов. В силу высокого удельного веса кредитов торговые предприятия гораздо более чувствительны к колебаниям конъюнктуры.

Кредиты оптовой торговли складываются из ссуд на сумму в 10,0 миллионов крон, или 31,7 процентов всей суммы, и из денежных требований на сумму в 21,6 миллионов крон, или 68,3 процента; в том числе торговых кредитов имеется на сумму 21,0 млн. крон.

Интерес может представлять еще вопрос о том, как распределяются торговые предприятия по национальности владельцев (без базарной, развозной и разносной торговли):

Распределение торговых предприятий по национальности владельцев.

Kaubandusettevõtete jaotus omanike rahvuse järgi.

	Число предприятий		Обороты		Стоимость имуществ		Доля национальности в населении
	Розничная	Оптовая	Розничная	Оптовая	Розничная	Оптовая	
(в процентах к итогу)							
Эстонцы	84,0	68,5	75,8	56,1	71,3	54,7	88,2
Немцы	3,2	8,5	5,9	12,9	9,3	11,9	1,5
Русские	5,2	6,0	3,4	2,0	3,5	2,6	8,2
Евреи	3,5	9,9	4,6	10,1	8,7	11,5	0,4
Прочие	2,2	5,4	2,4	6,8	2,7	8,5	1,6

Число предприятий Обороты Стоимость имущества Доля национальностей
 Розничная Оптовая Розничная Оптовая Розничная Оптовая Розничная Оптовая в населении
 (в процентах к итогу)

Разных национальностей*) .	Число предприятий		Обороты		Стоимость имущества		Доля национальностей в населении
	Розничная	Оптовая	Розничная	Оптовая	Розничная	Оптовая	
Неизвестно	0,1	0,7	1,1	9,0	1,5	9,7	—
Государство и местные самоуправления .	0,7	0,1	1,0	0,5	1,1	0,3	0,1
Всего	1,1	0,9	5,8	2,6	1,9	0,8	—
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Если взять наиболее характерный показатель — товароборот предприятий, то оказывается, что удельный вес эстонцев, как владельцев предприятий, в розничной и особенно в оптовой торговле уступает удельному весу их в численности населения. Эстонцы составляют 88,2 процента всего населения Эстонии, а на владельцев эстонской национальности приходится в розничной торговле 75,8 процентов, а в оптовой — даже только 56,1 процент всего товароборота. У русских наблюдается то же самое, притом в еще более резком масштабе. У немцев же и особенно евреев наблюдается совершенно иная картина. Немцы составляют только 1,5 процентов всего населения, а из розничного товароборота на них приходится 5,9 процентов и из оптового товароборота — 12,9 процентов, т. е. в несколько раз больше, чем полагалось бы в соответствии с численностью населения их. Точно также еврейская национальность составляет только 0,4% всего населения Эстонии, а в розничном товаробороте на него приходится 4,6 процентов и в оптовом — 10,1 процент. У прочих национальностей, вместе взятых, соотношение также не в пользу эстонцев.

*) В эту группу отнесены предприятия, из владельцев которых ни один не обладает 50 и больше процентами акционерного или паевого капитала данного предприятия.

Доля эстонцев в численности предприятий значительно выше, но все же уступает удельному весу их в населении; это показывает, что эстонские предприятия гораздо меньше по размерам.

Все это указывает на выдающееся значение неэстонских капиталов в области внутренней торговли Эстонии.

Что касается торговых предприятий государства и местных самоуправлений, то они играют лишь незначительную роль. Численность их ограничивается в розничной торговле 90 предприятиями и в оптовой торговле 13 предприятиями. В общем розничном обороте удельный вес их равен 5,6 процентам и в оптовом обороте — 2,6 процентам.

*

Сравнение с довоенным периодом возможно лишь в отношении численности торговых предприятий, поскольку за довоенное время другие данные о торговле отсутствуют. При сопоставлении данных о количестве торговых предприятий — розничных и оптовых вместе — за довоенный 1912/13 и 1936/37 гг. оказывается, что численность предприятий показала за этот период рост примерно в 9 процентов. Рост произошел исключительно за счет предприятий в торговых центрах — городах и местечках, тогда как деревенская торговая сеть незначительно (приблизительно на 2 процента) сократилась.

Nõukogude Liidu tehnilis-majanduslik rippumatus.

ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ НЕЗАВИСИМОСТЬ СССР.

Üheks tähtsamaks ülesandeks Nõukogude Liidul oli likvideerida oma tehnilis-majanduslik rippuvus kapitalistlikust maailmast. Järjest teravamaks muutuva sõjaohu tõttu tuli Nõukogude Liidul seda teha võimalikult lühema ajaga, tuli kiire korras luua kõik rahvamajandusalad, mis kindlustavad Nõukogude Liidu majanduslikku iseseisvust ja ühtlasi tugevdavad ta sõjalist kaitsevõimet.

Esimese ja teise viieaastakavade eduka teostamise tulemusena see tähtsam ülesanne täidetigi, ja Nõukogude Liit on industrialiseerimise ja kollektiviseerimise poliitika alusel kujunenud riigiks, mis on tehnilis-majanduslikus suhtes rippumatu kapitalistlikest maadest. Nõukogude Liidus loodi mõlema viieaastaku kestel niivõrd võimas ja mitmekülgne majandus, et on kindlustatud kõigi vajalike tootmisvahendite, toorainete tootmine ilma välisabita, oma sisejõududega, nii kogu maa edasiseks hoogsaks arendamiseks kui ka edukaks riigikaitseks sõja ja blokaadi korral.

Käesolevas artiklis kirjeldatakse kõigepealt olukorda tehnilis-majandusliku iseseisvuse suhtes kapitalistlikus maailmas, siis tsaristlikus Venes ja lõpuks tehnilis-majandusliku rippumatuse eest peetud võitluse käiku ja tulemusi Nõukogude Liidus.

Капиталистlike maade tehnilis-majanduslik olenevus.

Техн.-эконом. зависимость капиталистических стран.

Kapitalistlike riikide asumaadepoliitika üheks olulisemaks ülesandeks on muuta koloniaalsed ja poolkoloniaalsed*) maad neid põllumajandussaadustega ja toorainetega varustavateks lisajatkuks. Selle sihiga igati pidurdatakse koloniaalsete ja poolkoloniaalsete maade

tööstuse kasvu, ja nende majanduse arengut mõjutatakse oma huvide kohaselt. Sellase poliitika tulemuseks on nende maade arengu ühekülgsus: üksikute liigselt arendatud majandusalade kõrval teised eluliselt vajalised alad on kas nõrgalt arenenud või jälle täiesti puuduvad, olgugi et nende tekkimiseks ja edendamiseks on olemas kõik vajalised eeldused — toorained, tööjõud, müügiturg jne. Niinimetatud ülemaailmeline tööjaotus on tegelikult kujunenud sääraseks, et imperialistlikud riigid on maailma tööstuskeskusteks, kuna neist olenevad maad on sunnitud piirduma vaid toit- ja toorainete tootmisega nende jaoks. Seega peagu kogu kapitalistlik maailm jaguneb kahte ossa — ühelt poolt väike arv domineerivaid võimsaid imperialistlikke riike ja teiselt poolt rohkearvulised nende poolt eksploateeritavad koloniaalsed ja poolkoloniaalsed maad.

Imperialistlike riikide poliitika peamiseks meetoditeks asumaades on kapitalide väljavedu, juhtivate majandusalade vallutamine ja ühekülgse majanduse loomine seal.

Koloniaalsete ja poolkoloniaalsete maade rahvamajanduse rippuvus avaldub ka nende väliskaubanduse koostises. Need maad ekspordivad peamiselt tööstuslikke ja põllumajanduslikke tooraineid ning impordivad valmissaadusi. Näiteks põllumajandussaadused ja toorained moodustavad isegi valdava enamuse (80—90 prots.) India, Hiina ja Austraalia väljaveost. Paljud maad on spetsialiseerunud ühe teatava saaduse tootmisele, mille tõttu väljavedu koosneb enamuses vaid ühest kaubast. Siia kuuluvad näiteks Boliivia, mille väljaveost tervelt 85 prots.*) langeb inglistinale, Brasiilia (kohvi — 71 prots. üldväljaveost), Venetsueela (nafta -- 80 prots. väljaveost), Egiptus (puuvill — 80 prots. väljaveost), Lõuna-Aafrika Unioon (kuld — 73 prots. väljaveost) ja veel rida maid, nagu Kuuba, Panama, Tseilon, Haiti jne.

*) Kõigil loetletud maadel on võetud 1928.—1934. a. keskmised väljaveoarvud.

* Poolkoloniaalseteks loetakse maad, mis juriidiliselt küll ei kujuta enestest asumaid, kuid seda tegelikult siiski on neis valitseva välismaa kapitali tõttu. Siia kuuluvad näiteks Balkani riigid, Lähis-, Kesk- ja Kauge-Ida maad, Lõuna-Ameerika riigid, Hiina, Mehhiko ja teised.

Koloniaalsed ja poolkoloniaalsed maad on sunnitud eksportima oma saadusi, hoolimata nende eest saadavast hinnast, kas või poolmuidu, sest ühelt poolt nad kui kapitali importijad vajavad sissetulekuid välislaenude ja nende protsentide tasumiseks, kuna teiselt poolt oma majanduse ühekülguse tõttu nad peavad paratamatult välismaalt ostma hädasti vajalisi valmissaadusi, mida nad ise ei tooda. Madalad ostetavate toorainete hinnad ja kõrged müüdavate valmissaaduste hinnad on imperialistlikele riikidele tohutute kasude allikaks.

Üheks olulisemaks olenevuse põhjuseks on masinaehitustööstuse puudumine neis maades. On ju masinaehituse olemasolu peamiseks teguriks, milline võimaldab vastava maa tootmisjõudude iseseisvat otstarbekohast arendamist. Ülemaailmalise majanduskriisi puhkemise eel, s. o. enne 1929. aastat, kui Nõukogude Liit polnud veel jõudnud arendada oma masinaehitust, kolmele riigile — P.-A. Ühendriikidele, Inglisele ja Saksale — langes valdav enamus (umbes 85 prots.) masinate tootmisest kogu maailmas. Üheks tähtsamaks põhjuseks masinaehituse koondumisele neisse riikidesse oli teadlik masinaehituse arengu pidurdamine neist olenevates maades. Kuigi mõnes maas on tekkinud omatööstus, siis piirdub see peamiselt põllumajanduslike tooraineid töötlevate harudega või jälle mäetööstusega (metallimuldade ja kütteenainete tootmine). Kuna neile tööstusharudele vajaliste masinate tootmine on imperialistlike riikide monopoliks, siis nende harude asutamine ei tähenda veel asumaade ja poolasumaade olenevuse lõdvenemist, vaid rippuvuse uusi vorme, sest masinad tuleb ikkagi osta väljastpoolt.

Võtame näiteks India. Seal on puuvillatööstus kiiresti kasvanud, kuid kuna samaaegselt pole asutatud tekstiiltööstusmasinate tööstust, siis India oleneb täiesti tekstiilmasinate sisseveost Inglisest; seega India rippuvus on puuvillatööstuse loomisega muutnud ainult oma vormi. Samuti Lõuna-Aafrika Unioonis puudub mäetööstusmasinate tootmine, kuigi kullatootmine on väga kõrgel tase-

mel. Sääraseid näiteid võiks tuua rohkesti.

Majanduslikust arenematuses on tingitud ka koloniaalsete ja poolkoloniaalsete maade rahvaste kultuurilise ja ainelise taseme äärmine madalus.

Tsaristliku Vene olenevus.

Зависимость царской России.

Tsaristliku Vene poliitika oma asumaade (Siber, Kaukaasia, Kesk-Aasia jne.) suhtes oli samuti suunatud nende tootmisjõudude arendamise pidurdamisele ja nende muutmisele põllumajanduslike saadusi ja tooraineid tootvateks lisajatkudeks. Näiteks Kesk-Aasias laialt arendati puuvillakasvatust, kuid seal ei leidunud ühtki kudumisvabrikut. Aserbaidshanis, vaatamata sellele, et ta oli naftatööstuse keskuseks, puudus vastav masinaehitustööstus. Arusaadavalt säärane ühekülgne areng pidurdas ka Vene asumaade rahvaste ainelist ja kultuurilist tõusu.

Ent tsariaegne Vene, kuigi ise oli imperialistlik, asumaid omav riik, oli samal ajal Inglisele ja Prantsusele poolasumaaks. Seda rippuvust mõlemast riigist iseloomustavad järgmised asjaolud. Kõigepealt Vene välisvõlgnevus Prantsusele, Inglisele ja teistele maadele oli väga tunduv, ulatudes maailmasõja alguseks 8,8 miljardi kuldrubla. Raha-hankimise sihiga välislaenude kustutamiseks ja protsentide tasumiseks (protsendid üksi moodustasid juba enam kui 400 miljoni kuldrubla summa aastas) tuli määratul kombel suurendada väljavedu. Väljaveo struktuur sarnanes oma iseloomult ja ühekülgsuselt asumaade väljaveo omale — ligi pool üldväljaveost langes ühele põllumajandussaaduste liigile, nimelt teraviljale.

Edasi väliskapital omas väga tähtsaid seisukohti Vene juhtivamates tööstusharudes. Nii ulatus väliskapitali, peamiselt Inglise, Prantsuse ja Belgia oma, osatähtsus mustmetallurgias 72 prots., domineerivas Donbassi kivisöetööstuses 70 prots., naftatööstuses 60 prots., elektrotehnilises tööstuses ja elektrijõujaamades isegi 90 prots. peale jne.

Tsaristliku Vene majandusliku ole-

nevuse peapõhjuseks oli ta tööstuse arenematus. Ta kuulus küll maailma rikkamate maade hulka oma loodusvarade poolest, kuid need hiigelvarad suures enamuses seisid kasutamata, sest tööstus oli nõrgalt arenenud.

Vene oli teatavasti üks suuremaid agraarmaid maailmas. Sellele vaatamata tekstiiltööstus kattis ainult alla poole oma puuvillatarvidusest kodumaa puuvillaga. Üle poole vajalisest puuvillast tuli sisse vedada ja selleks kulutada 150 miljoni kuldrubla ümber aastas. Samuti sisseveoga kaeti kogu teetarvitus, 20 prots. villatarvitusest jne.

Ka metsapindalalt oli Vene rikkaimaks maaks maailmas. Ta varustas metsamaterjaliga ja paberitööstuse toorainetega (paberipuudega) teisi maid, kuid oma paberitarvidusest kattis ta ainult 60 prots. sisetoodanguga, ja ülejäänud osa tuli importida.

Samuti Vene olenes sisseveost kõrgeväärtusliku terase ja värviliste metallide suhtes. Elektriterast toodeti tühisel määral; elektrirauasulameid üldse ei toodetud. Mis puutub värvilistesse metallidesse, siis, vaatamata nende suurtele looduslikele tagavaradele, kaeti näiteks vasetarvidus 68 prots., tinatarvidus 90 prots., tsingi — 97 prots. ulatuses sisseveoga. Alumiiniumi, niklit ja inglisiina üldse ei toodetud.

Keemiatööstus oli samuti nõrgalt arenenud. Kõik tööstusharud, mis vajasisid tootmisprotsessiks keemiasaadusi, katsid oma tarvidusi neis peagu täieliselt sisseveoga; sellaste keemiasaaduste hulka kuulusid kaoliin, parafiin, potas, fosfor, kautshuk, väävel jne.

Majandusliku iseseisvuse peategureid — masinaehitustööstus — oli tsaristlikus Venes vaid vähe arenenud. Kõige laialt ulatuslikum oli raudteetranspordile vajaliste masinate ehitamine, kuid ka neis kaeti ainult 80 prots. vajadustest. Venel hoopis puudus terve rida masinaehitusalasid, nagu raskemasinaehitus, tööpinkide ehitus, autotööstus, traktoritööstus, siis tekstiiltööstusele, toitainetetööstusele, trükitööstusele vajaliste masinate tootmine ja veel rida masinaehitusalasid. Masinaehitusala puudumise tõttu mitu tähtsat tööstusharu, nagu tekstiil- ja

toitainetetööstus, mustmetallurgia, olenesid seadiste suhtes täieliselt Inglisest, Saksast ja P.-A. Ühendriikidest. Üldkokkuvõttes tsaariaegne Vene kattis sisseveoga tervelt üle poole (60 prots.) tööstusmasinate tarvitusest ja peagu sama palju (58 prots.) põllumajandusmasinate tarvitusest.

Niisugune oli olukord, milles asus tsaristlik Vene enne oktoobrirevolutsiooni puhkemist.

Võitlus Nõukogude Liidu tehnilis-majandusliku rippumatuse eest.

Борьба за техн.-эконом. независимость СССР.

Lähtudes seisukohast, et sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine on võimalik ainult täieliku majandusliku iseseisvuse korral, juba oktoobrirevolutsiooni algpäevist peale asuti Nõukogude Liidu olenevuse kaotamisele kapitalistlikust maailmast.

Kõigepealt Nõukogude valitsuse poolt teostatud maa, suurtööstuse, pankade ja transpordi natsionaliseerimine ning väliskaubandusemonopoli sisseadmine andsid hävitava hoobi väliskapitali positsioonidele Nõukogude Liidus. Siis kõigi oma välis-, nagu ka sisevõlgade tühistamisega Nõukogude Liit vabanes tohutute summade kulutamisest nende tasumiseks. Välisvõlad ulatusid toleaks ajaks enam kui 10 miljardi rublale (sisevõlad aga — 45 miljardi rublale).

Tänu eraomanduse kaotamisele tootmisvahendite (maa, tehased jne.) pealt ja nende üleminekule kogu rahva omandusse sai võimalikuks rahvamajanduse plaanikindel arendamine sellaselt, et iga majandusala areneb kooskõlas teiste aladega ja kogu maa vajadustega. Seetõttu langes ära vajadus nii sunnitud sisseveo järgi ootamatult tekkivate tarviduste katmiseks, kui ka sunnitud väljaveo järgi kaupade alal, mis varemvalitsenud tootmise anarhia tõttu osutusid liigseteks.

Väliskaubanduse muutmisega riigimonopoliks Nõukogude riik võttis oma kätte kogu majandussuhete süsteemi kapitalistlike maadega. Selle tagajärjel Nõukogude Liit eraldus kapitalistliku maailmamajanduse mõjupiirkonnast, ja selle arenemisseadused lakkasid kehti-

mast Nõukogude Liidus. Väliskaubanduse monopol oli ületamatuks kaitsevaliks välismaailma majandusliku vahelesegamise vastu.

Kuna tsaristlikult Venelt pärandatud rahvamajanduse arenemistase oli üldiselt väga madal, siis võitlus Nõukogude Liidu tehnilis-majandusliku iseseisvuse saavutamiseks polnud kerge. Rahvamajanduse uuestiülesehitamisajajärgu lõpuks (1927. a.), mil jõuti jälle saavutada maailmasõjaeelne tase, Nõukogude Liit püsis ikka veel mahajäänud põllumajandusliku maana, tehnilis-majanduslikus suhtes olenevana esirinnalistest kapitalistlikest maadest. Alles esimese ja teise viisaastakute kestel saavutati sel alal suurt edu, pealegi sellast, et teise viisaastaku lõpuks saavutatigi tehnilis-majanduslikus suhtes iseseisvus.

Tähtsamate ülesannete hulka võitluses tehnilis-majandusliku rippumatuse eest kuulus väga laiaulatuslike loodusva-

rade uurimistööde teostamine, ja selle tulemused näitavad, et Nõukogude Liit oma loodusvarade suhtes on rikkaimaks maaks kogu maailmas.

Nõukogude võimu alguks oli geoloogiliselt uuritud vaid 2.208 tuhat ruutkilomeetrit, s. o. 10,3 prots. kogu Nõukogude Liidu pindalast, milline ulatub üldse 21.153 tuhande ruutkilomeetrile. Nõukogude valitsuse ajal uuriti 10 miljoni ruutkilomeetri suurune maa-ala, nii et praegu osutub läbiuuritaks juba üle poole kogu territooriumist. Sellest hoolimata juba nüüd Nõukogude Liit osutub esikohal seisvaks läbiuuritud loodusvarade suuruselt kui ka mitmekesisuselt, nagu nähtub järgmisest tabelist (seisu järgi 1. jaanuariks 1937. a.). Hoogsalt jätkatavad geoloogilised uurimistööd kahtlemata avastavad uusi määratusuuri tagavarasid ja muudavad üldpildi loodusvarade seisust veelgi soodsamaks kui praegu.

Nõukogude Liidu loodusvarad*).

Природные богатства СССР.

	Kapital. maailma tagavarad	Nõuk. Liidu tagavarad	%-es kapital. maailma tagavaradest	Nõuk. Liidu asend tagavarade suuruselt	Maailmas Euroopas
Veejõutagavarad (miljon. kilovat.)	289,5 ¹⁾	280,0	96,7 ¹⁾	1	1
Süsi (miljard. ton.)	5.700,0	1.654,4	29,0	2	1
sellest kivisüsi (miljard. ton.)	3.000,0	1.443,3	48,0	1	1
Nafta (miljon. ton.) ²⁾	3.558,2	3.877,0	108,0	1	1
Turvas (miljard. ton.)	100,0	95,5	95,5	1	1
Rauamuld (miljard. ton.)	232,9	267,1 ³⁾	119,2	1	1
Mangaanmuld (miljon. ton.)	1.779,2	742,6	41,7	2	1
sellest tööstuslikud tagavarad (miljon. ton.)	256,0	343,7	134,2	1	1
Vasemuld (miljon. ton.)	96,9	19,4	20,0	4	1
Kaalisoolad (miljon. ton.)	3,2	18,4	574,1	1	1
Fosforiidid (miljard. ton.) ⁴⁾	11,0	3,3	30,0	2	1
Apatiitidid (miljon. ton.)	144,0 ⁵⁾	1.477,0	331,3	1	1
Metsad (miljon. hekt.)	569,8 ⁶⁾	705,7	105,2 ⁶⁾	1	1

Tabelist järgneb, et Nõukogude Liit omab naftas, rauamullas, mangaanmullas (tööstuslikud tagavarad), kaalisoola-

des, apatiitides ja metsades suuremaid tagavarasid, kui kogu kapitalistlik maailm kokku. Veejõududes ja turbas taga-

*) Tabel põhjeneb, võrreldes eelmises numbris toodud andmetega, täpsematel arvutlustel.

¹⁾ Veejõutagavaradest rikkaima kümne maa kogusumma.

²⁾ Niinimetatud tõestatud tagavarad; peale selle Nõukogude Liidus leidub niinimetatud kategooria C₂ all 2,5 miljardit tonni naftat.

³⁾ Selle hulgas rauakvartsiite 255,9 miljardit tonni.

⁴⁾ Ainult tööstuslikud tagavarad; Nõuk. Liidu üldtagavarad ulatuvad 5,4 miljardi tonnile.

⁵⁾ Rootsi ja Hispaania apatiitide tagavarad; apatiite leidub ka Hiinas, Brasiilias ja teistes maades, kuid nende tagavarade suuruse kohta andmed puuduvad.

⁶⁾ P.-A. Ühendriikide, Kanada, Rootsi, Soome, Saksa ja Prantsuse üldine metsapindala.

varad on võrdsed kogu kapitalistliku maailma tagavaradele. Nõukogude Liit on täieliselt kindlustatud vase, samuti tina, tsingi, nikli, inglistina, kulla, boksiitide, molübdeeni, kromiidi ja teiste metallide tagavaradega.

Kõigi tabelis loetletud tähtsamate loodusvarade suhtes on Nõukogude Liidu tagavarad suurimateks Euroopas ja suures enamuses ka kogu maailmas.

Avastatud loodusvarad võimaldasid teostada Nõukogude Liidu industrialisee-

rimist, tööstuse ülesehitamist, milline oma struktuurilt ja ulatuselt vastab tehniliselt esirinnas seisva, võimsa ja rippumatu riigi vajadustele. Esimese ja teise viisaastakute täitmisega Nõukogude Liit saavutas kiõrgeltarenenud tööstuse niitootmise struktuurilt kui ka juhtivate harude osatähtsusest, nagu see järeldub järgmisest kahest tabelist, milles on võrdluseks toodud andmeid suurimate kapitalistlike riikide tööstuse kohta:

Tööstuse põhiharude asend tootmise suuruselt kogu tööstustoodangus.

Место основных отраслей промышленности по объему производства во всей промпродукции.

	Nõukogude Liit			P.-A. Ühendriigid		Inglise	Saksa
	1913. a.	1928. a.	1936. a.	1914. a.	1929. a.	1930. a.	1927/28. a.
Masinaehitus	4	3	1	3	1	2	2
Toitainetööstus	2	2	2	1	2	1	1
Tekstiiltööstus	1	1	3	2	3	3	3
Keemiatööstus	5	9	4	6	6	5	5
Mustmetallurgia	3	4	5	4	4	4	4
Puutööstus	7	7	6	5	7	9	6
Naha- ja jalanõudetööstus .	11	4	7	7	9	8	8
Naftatööstus (ürg- ja töötlev)	6	5	8	9	5	14	14
Elektrijõud	14	11	9	14	11	11	10
Kivisöetööstus	8	8	10	10	12	6	7
Kummitööstus	13	10	11	13	13	12	13
Poligraafiatööstus	9	14	12	8	8	7	11
Paberitööstus	12	13	13	11	10	10	9
Klaasi- ja keraamikatööst.)*	10	12	14	12	14	13	12

Tabelist nähtub, millist määratud edu on Nõukogude Liidus üksikute tööstusharude asetuses saavutatud 1936. aastaks, võrreldes nii maailmasõjaeelse 1913. aastaga, kui ka viisaastakueelse 1928. aastaga. Esimesele kohale on tõusnud, nagu P.-A. Ühendriikideski, masinaehitus, missugune tööstusharu teatavasti omab otsustava tähtsuse tehnilis-majandusliku rippumatus saavutamises. Üldse tööstusharude asend on lähedane P.-A. Ühendriikide tööstusele.

Nõukogude Liidu tööstuse struktuur lähedalt ühtub kõige võimsama ja arene-

numa kapitalistliku riigi — P.-A. Ühendriikide — struktuuriga. P.-A. Ühendriikide tööstus on teatavasti kõige rohkem edasi jõudnud, võrreldes teiste kapitalistlike riikide tööstusega, nii oma ulatuselt, tehniliselt tasemelt kui ka struktuurilt. Sellest järgneb, et Nõukogude Liit on juba jõudnud üles ehitada kõige moodsama tööstuse, seejuures sotsialistlikul alusel.

Järgmisel tabelis on toodud Nõukogude Liidu ja P.-A. Ühendriikide tööstuste üksikasjalik võrdlev struktuur — esimesel 1934. aasta ja teisel kriisieelse 1929. aasta kohta; pärast neid aastaid struktuuris asetleidnud muudatused pole olulised.

*) Ilma ehitusmaterjalideta.

Suurtööstuse struktuur.

Структура крупной промышленности.

Kogu tööstus	Nõukogude Liit P.-A. Ühendriigid	
	1934. a.	1929. a.
	(protsentides)	
	100%	100%
„A.“ Tootmisvahendite tootmine	58,57	52,22
I. Töövahendite tootmine	22,74	17,31
Jõuseadiste tootmine	3,04	0,88
Ümberpaigutamise mehhanismide (te- haste sisetranspordi mehhanismide, pumpade ja kompressorite) ja kont- roll-mööduriistade tootmine	1,11	0,33
Töömashinate ja -instrumentide tootmine	14,96	12,18
Tööstusele ja ehitustööstusele	3,49	2,15
„A“-rühma harudele ja ehitustöös- tusele	2,80	1,53
„B“-rühma harudele	0,69	0,62
Põllumajandusele	3,05	0,83
Transpordile ja sidealadele	8,41	9,20
Muude seadiste ja masinadetailide toot- mine	3,63	3,92
II. Töoesemete tootmine	35,83	34,91
Kütteenainete ja energia tootmine	8,66	8,02
Toorainete ja materjalide tootmine	27,17	26,89
Ehitustööstusele	6,30	6,10
Tööstusele	20,37	20,47
„A“-rühma harudele	13,97	16,16
„B“-rühma harudele	6,40	4,31
Põllumajandusele	0,50	0,32
„B.“ Tarvituskaupade tootmine	41,43	47,78
Toitainetööstus	17,56	18,94
Kehakatte ja jalanõude tootmine	17,46	14,71
„Kultuurkaupade“ tootmine	2,91	8,62
Kodumajapidamise tarvete tootmine	3,50	5,51

Tähelepanu äratav töövahendite toodangu osatähtsuse märksa kõrgem tase Nõukogude Liidu üldises tööstustoodangus kui P.-A. Ühendriikide omas (22,7 prots. 17,3 prots. vastu). Selle põhjuseks on masinaehituse, eriti põllumajandusmasinate ehituse, suurem osatähtsus võrreldes P.-A. Ühendriikidega, milline asjaolu viipab rahvamajanduse tootmisaparaadi hoogsale laienemisele. Teiselt poolt peab aga märkima niinimetatud kultuurkaupade ja kodumajapidamisese-
mete (raadioaparaadid, fotoaparaadid, kellad, elektrikülmutajad jne.) tunduvalt madalamat osatähtsust tööstuse üldtoodangus kui P.-A. Ühendriikides — vastavalt 6,4 prots. ja 14,1 prots. Nende alade mahajäämise likvideerimine on üheks tähtsamaks ülesandeks Nõukogude tööstusele, et võimalduks küllaldaselt määralt rahuldada rahva sellelaadseid tarvidusi.

Väga iseloomustav Nõukogude tööstusele on see, et tootmisvahendite (töövahendite ja tööesemete, s. o. kütte- ja toorainete ja energia) erikaal tööstuse üldtoodangus on kõrgem kui P.-A. Ühendriikides (58,6 prots. Nõukogude Liidus ja 52,2 prots. P.-A. Ühendriikides). Vastavalt sellele on tarvituskaupade osatähtsus madalam kui P.-A. Ühendriikides — 41,4 prots. 47,8 prots. vastu. Suur tootmisvahendite osatähtsus on võimsate tööstusmaade tunnuseks, kuna vastupidi — tarvituskaupade kõrge osatähtsus on iseloomustavaks nähteks maailmamajanduses on alluv ja olenev, nagu see avaldus tsarisliku Vene juures, mille suurtööstuse toodangust üle poole (58,2 prots.) langes tarvituskaupadele.

Põhjalikud muudatused tööstuse struktuuris toimusid tööstuse samaaegse

kiiretempolise kasvu juures; tõus oli võr-
ratult kiirem kui kogu kapitalistlikus
maailmas kokku ja ka kiirem kui kõige
arenenumas kapitalistlikus riigis — P.-A.
Ühendriikides. Järgmine tabel iseloo-
mustab tööstustoodangute võrdlevat
arengut, nimelt koguselt, s.o. hinnakõ-
ikumiste kõrvaldades; andmed haaravad
suurtööstuse:

Tööstustoodangu areng.

Динамика промпродукции.

Nõuk. Liit Kapitalistlik Sellest P.-A.
maailm Ühendriigid
(protsentides 1913. a. vastu)

	1913. a.	1920. a.	1929. a.	1932. a.	1938. a.
	100	14	194	359	909
	100	86*)	145	90	131
	100	120	170	91	120

Tööstustoodangu kogus on Nõukogude
Liidus tõusnud 1938. aastaks, võrreldes
maailmasõjaeelse 1913. aastaga, üheksa-
kordseks, kuna kapitalistliku maailma
tööstuse üldtoodang sama ajaga on suu-
renenud ainult 31 prots. võrra ja selle
hulgas P.-A. Ühendriikide toodang 20
prots. võrra. Selle tagajärjel Nõukogude
Liit on tööstustoodangu suuruselt 1913.
aastal omatud V kohalt tõusnud II ko-
hale maailmas, P.-A. Ühendriikide taha.
Nõukogude Liidu tööstustoodang moo-
dustab nüüd umbes 17 prots. maailma-
toodangust 2,6 prots. asemel 1913. aastal.

Põllumajandustoodang on Nõukogude
Liidus pärast kolhoosikorra ja moodsa
tehnikat sisseadmist samuti kiiresti
arenenud, palju kiiremini kui kogu maa-
ilmas kokku (kapitalistliku maailma
kohta puudub eriarvutus). Tabel näitab,
nagu eelminegi, toodangu koguse arengut:

Põllumajandustoodangu areng.

Динамика сельскохоз. продукции.

1913. 1929. 1932. 1937.
(protsent. 1913. a. vastu)

	1913.	1929.	1932.	1937.
Nõukogude Liit . . .	100	117	104	160
Kogu maailm . . .	100	123	121	132

Nõukogude Liidu põllumajandustoo-
dangu kogus osutus 1937. aastaks 60
prots. võrra kõrgemaks kui maailma-
sõjaeelisel 1913. aastal, kuna maailmatoo-

dang ületas sõjaeelse taseme ainult 32
prots. võrra. Praegu Nõukogude Liit
asub põllumajandustoodangu suuruselt
II kohal maailmas, P.-A. Ühendriikide
taga.

Nõukogude Liidu põllumajandustoo-
dangu koostis on mitmekesisem kui ku-
sagil mujal, missugune asjaolu omas vä-
ga suure tähtsuse tehnilis-majandusliku
rippumatus saavutamises. Selles suhtes
on väga huvitav võrrelda Nõukogude Lii-
du ja P.-A. Ühendriikide põllumajan-
dusi, sest P.-A. Ühendriigid on mitte ai-
nult maailma suurimaks tööstusmaaks,
vaid ka suurimaks põllumajandusmaaks.

Tähtsamate põllumajanduslike toor-
ainete hulka kerge- ja toitainetetööstu-
se ning toitluse jaoks kuuluvad nisu,
puuvill, suhkrunaeris ja nahad.

Nõuk. Liit P.-A. Ühendriigid
1937. a. 1936/37 a.

Nisusaak (miljon. tsent.)	442	238
Puuvillakiu saak (miljon. tsentn.)	8,2	28,1
Suhkrunaeri saak (milj. tsent.)	8,2	28,1
Veiste, lammaste ja sigade üldarv (miljon tük.)	160	163

Nõukogude Liidu nisusaak suuresti
ületab P.-A. Ühendriikide oma. Puuvil-
laga katavad mõlemad maad oma teks-
tiiltööstuse praeguseid vajadusi; P.-A.
Ühendriikide palju suurem saak seletub
osalt asjaoluga, et nad on maailma suu-
rimaks puuvillaekspordööriks. Suhkrunaeri
saak katab Nõukogude Liidus täies
ulatuses suhkrutööstuse tarviduse, kuid
P.-A. Ühendriigid on sunnitud suhkrut
ligi 2½ korda rohkem välismaalt sisse
vedama kui ise toodavad. P.-A. Ühend-
riikides pole lina, kanepi ja siidi toot-
mine kuigi suur, kuna Nõukogude Liit
veab lina ja kanepit suurtes hulkades
välja.

Võitluses tehnilis-majandusliku ise-
seisvuse eest saavutatud edusammud või-
maldasid järjekindlalt, käsikäes toodangu
suurenemisega ja uute saaduste tootmise
alustamisega, kõrvaldada sisseveost ühe
kauba teise järgi. Vaatleme üksikute
tähtsamate harude järgi seda protsessi.

*) 1921. a.

Masinaehitustööstuse arendamises mõlemate viieaastakavade teostamise tulemusena Nõukogude Liit saavutas suurimat edu. Kogu metallitöötlemise tööstuse toodang tõusis maailmasõjaeelsel 1913. aastal olnud 1,2 miljardilt rublalt 2,2 miljardile 1928. aastal, 9,4 miljardile esimese viisaastaku lõpp-aastaks (1932. a.) ja teise viisaastaku lõpuks (1937. a.) — 27,5 miljardile rublale; kõigi aastate toodang on arvatud ühe-sugustes 1926/27. aasta hindades. Seega masinaehituse toodangu kogus (milline moodustab valdava enamuse metallitöötlemise üldtoodangust) on hiigeltõusu läbi teinud, kasvades 23-kordseks võrreldes tsaariaegsega.

Sellane tohtu tõus tähendab võimsa esmajärgulise masinaehitustööstuse loomist, milline oma ulatusest ja struktuurilt oli suuteline kindlustama kõigi rahvamajandusharude tehnilist rekonstruktsiooni ja kujunes otsustavaks teguriks Nõukogude Liidu tehnilis-majandusliku rippumatuse saavutamises. Muuseas asutati seni puudunud traktoritööstus, autotööstus, lennukitööstus, tööpinkide tööstus; põllumajandusmasinate tööstus laiendati võimsaks tööstusharuks.

Esimese ja teise viisaastaku kestel seati sisse järgmiste tähtsamate masina-liikide tootmine, mida varem Nõukogude Liidus üldse ei toodetud: sõiduautod, veoautod, trolleibused, mootorrattad, üli-võimsad vedurid, elektrivedurid, diiselve-durid, neljateljelijised isotermilised va-gunid, maa-aluse raudtee vagunid, igasugused tööpingid, ekskavaatorid, raske-mat tüüpi teehöövliid, traktorid, kombai-nid, traktorriistad, lima-, puuvilla- ja väetistekülvimasinad, kartulivõtmismasi-nad, linakitkumismasinad, generaatorid auruturbiinidele 13 tuh. kilovat. ja roh-kem, autoturbiinid 25 tuh. ja rohkem kilovatilised, veomootorid elektri- ja diiselve-duritele, paigalised kompressor-diiselid 750 ja rohkem hobujõulised, pneumaatilised haamrid, kalda- ja ujuv-elevaatorid metsamaterjalidele, automet-saveokid, kirjutusmasinad, fotoaparaadid, tasku- ja käekellad, kuullaagrid jne. jne.

Toodud nimestik moodustab vaid osa uutest toodetavatest masinaliikidest. Ent ta näitab, millise määratu arengu on

Nõukogude masinaehitus läbi teinud ja kui võrd vilets oli tsaariaegne masina-ehitus, mis ühtki neist masinatest ei tootnud. Uute masinate tootmise tõttu lõpetati sadade igasuguste masinate sis-sevedu välismaalt. Masinaseadiste üld-sissevedu ulatus teise viisaastaku aasta-tel (1933.—1937. a.) 2 miljardi rublale, milline summa on ligi neljakordselt väiksem esimese viisaastaku masinate-sisseveost (7,5 miljardit rubla). 1937. aastal imporditi masinaid 366 miljoni rubla eest, mis võrdub ainult 2 kuni 3 protsendile masinate üldtarvitusest samal aastal Nõukogude Liidus, kuna tea-tavasti maailmasõjaeelsel 1913. aastal tuli neid importida tervelt 60 prots. tsaristliku Vene kogutarvidusest.

Nõukogude Liidu tööstus on praegu võimeline tootma ükskõik millist vaja-list masinat. Seepärast tuuakse nüüd välismaalt sisse ainult kõige täiusliku-maid masinaid, mis kujutavad enesest kapitalistliku tehnika viimaseid saavu-tusi; või jälle neid masinaid, mis on va-jalised ühe või teise tehase kiiremaks käimapanekuks, kui oma tööstus mõnel põhjusel ei saa neid tähtajaks toodetud.

Niisiis on Nõukogude Liit kõige ot-sustavamas tööstusharus — masinaehi-tuses — saavutanud täielise tehnilis-majandusliku rippumatuse. Nõukogude Liit on masinaehituse toodangu suuru-selt kiire korras jõudnud ette kõigist Euroopa riikidest ja on praegu tähtsa-maks masinaehituskeskuseks maailmas, P.-A. Ühendriigid välja arvatud. Seega on P.-A. Ühendriikidel, Inglisel ja Sak-sal kaduma läinud nende senine mono-poolne seisund maailmas masinatega va-rustamise alal.

Metallurgia alal alustati kõik-suguste terase eriliikide (roostevaba, kuumakindla jne.), elektrirauasulamite, alumiiniumi, nikli ja inglistina tootmist ning laiendati tarviduse piirideni igasu-guste rauaühendite tootmist. Mustme-tallide import moodustab praegu ainult 1 protsendi mustmetallide üldtarvitusest Nõukogude Liidus.

Värvilistest metallidest tsingi toodang katab täiesti Nõukogude Liidu kogutar-viduse. Alumiiniumi toodang on lühi-

kese ajaga tõusnud niivõrd kõrgele, et katab juba peagu kogu (95 prots.) tarviduse. Ent vase ja tina tarvitus, vaatamata mõlema metalli tootmise määra-tule tõusule, kaeti 1937. aastal ikka veel 25—30 prots. ulatuses impordiga. Ka inglüstina ja nikli tarvidust rahuldatakse suures osas sisseveoga. Ent lähemal ajal tõstetakse seni mahajäänud metal-lide tootmine sellase määrani, et sisse-veo järgi enam tarvidust üldse pole.

Keemiatööstus loodi õieti alles Nõukogude ajal. Alustati järgmiste kee-miasaaduste massilist tootmist: sünteetiline kautshuk, kunstkiud, sünteetilised parkimisained, plastilised massid (ba-keliit, karboliit jne.), apatiidid, kaalium, alisariinvärvid, metüülpiiritus, ultravää-vel, gallusvärvid, veronaal, luminaal, krioliit jne. jne. Täie tarvituse piirini laiendati superfosfaadi, formaliini, para-fiini, vaseliini ja teiste keemiakaupade tootmine. Suureks saavutuseks Nõuko-gude Liidule on sünteetiline (s. o. kunstliku) kautshuki massiline tootmine, mille abil kaetakse 74 prots. kogu tar-vitusest (1937. a.), kuna kõik teised tööstusmaad eranditult on sunnitud kautshuki tarvidust rahuldama täiel määral sisseveoga.

Teistest tööstussaadustest võiks veel

märkida, et tselluloosi, puumassi ja pa-beriga rahuldatakse nüüd peagu kõik 100 prots. tarvidusest, kuna tsariajal kaeti esimeses kahes umbes 80 prots. ja viimases — 60 prots.

Mis puutub põllumajandusli-kesse toorainetesse, siis puuvil-lasaak katab nüüd kogu tarvituse. Tänu viimastel aastatel asetleidnud lammaste-aruvi kiirele tõusule, villatarvidust ra-huldatakse juba 75—80 prots. ulatuses kodumaa toodanguga. Ent teekasvatus, hoolimata kiirest kasvust, annab ikka veel vaid 30 prots. kogu tarvitusest. Muude tähtsamate saaduste alal (vili, liha, või, suhkur) Nõukogude Liit rahul-dab oma vajadusi täiel määral omato-o-danguga.

Järgmine tabel näitab, millisel mää-ral Nõukogude Liidu tarvidusi kaetakse omatoodanguga, võrreldes maailmasõja-eelse olukorraga Venes ja tähtsamate kapitalistlike riikidega (andmed on ar-vutatud toodangu, sisse- ja väljaveo alusel ilma tagavaradeta; Inglise on ar-vestatud ilma asumadeta):

Tabelis loetletud 17 tähtsamast kau-bast on Nõukogude Liidule ainult tees sisseveo osatähtsus kõrge, sest 70 prots. selle tarvitusest tuleb välismaalt. Peale selle veel villa tarvitusest kaetakse sis-

Sisetarvituse katmine omatoodanguga.

Покрытие внутреннего потребления собственной продукцией.

	Nõukogude Liit		P.-A. Ühend-riigid		Inglise	Saksa	Prantsuse	Jaapani
	1913. a.	1937. a.	1935. a.	1935. a.	1935. a.	1935. a.	1935. a.	1935. a.
	(protsentides kogutarvitusest)							
Nisu . . .	100	100	100	26,3	97,0	100	95,5 ¹⁾	
Puuvill . . .	53,1	100	100	0	0	0	0	
Suhkur . . .	100	100	29,0 ¹⁾	24,8	100	90,1	16,6	
Tee	0,1	30,0	0	0	0	0	?	
Vill	79,2	77,9 ²⁾	69,3	17,3	11,9	11,1	0	
Kivisüsi . . .	80,3	100	100	100	100	69,7	94,0 ¹⁾	
Nafta	100	100	100	0	10,3	0	5,4 ¹⁾	
Rauamuld . .	100	100	97,4	70,6	30,1	100	15,7 ¹⁾	
Mangaanmuld.	100	100	19,0 ²⁾	0	0	0	100 ³⁾	
Malm	99,8	100	99,4	100	100	100	62,9	
Kromiit . . .	100	100	0	0	0	0	100 ³⁾	
Tina	2,6	60,3	85,3	12,6	33,1	1,8 ¹⁾	7,4	
Vask	32,0	79,0 ³⁾	100	0	14,5	0	52,0	
Tsink	9,7	100	100	0	66,8	0	28,1	
Boksiidid . .	—	100	66,9	2,0	0	100	0	
Superfosfaat .	36,9	100	100	95,5 ²⁾	91,6 ¹⁾	100	100	
Kautshuk . .	0	74,1	0	0	0	0	0	

1) 1934. a. 2) 1933. a. 3) 1932. a.; uuemaid andmeid pole. 4) 1936. a. 5) 1929. a.

seveoga 22 prots., tina tarvidusest — 40 prots. ja kautshuki tarvidusest — 26 prots. Ent kolmas viieaastakava näeb ette kõigi nende kaupade (samuti vase, nikli ja inglüstina) sisetootmise tõstmise tasemele, mis täielikult rahuldaks kogu tarviduse.

P.-A. Ühendriikide, Inglise ja Saksa varustatus omatoodanguga on palju nõrgem. P.-A. Ühendriikidel puudub täiesti kromiidi, kautshuki ja tee tootmine; suhkrutarvitus kaetakse sisseveoga 71 prots., mangaanmulla — 81 prots. ulatuses. Inglise (ilma asumaadeta) hoopis puuduvad oma puuvill, tee, nafta, mangaanmuld, kromiit, vask, tsink ja kautshuk; nisutarvitus kaetakse sisseveoga 74 prots., suhkru — 75 prots., villa — 83 prots., tina — 87 prots., boksiitide — 98 prots. ulatuses. Saksa oleneb täiesti sisseveost puuvilla, tee, mangaanmulla, kromiidi, boksiitide ja kautshuki suhtes, 88 prots. ulatuses villa suhtes, 90 prots. — nafta suhtes, 70

prots. — rauamulla, 67 prots. — tina, 85 prots. — vase suhtes. Ülejäänud silmapaistvamate kapitalistlike riikide — Prantsuse, Jaapani, Itaalia — seisukord on veelgi halvem.

Ühenduses tehnilis-majandusliku ripumatause saavutamisega on kõvenenud ka Nõukogude Liidu riigikaitsevõime. See tõsiasi leiab kinnitust silmapaistva ameerika majandusteadlase Emeny Brux'i raamatus „Toorainete strateegia“. Autor loetleb kõige tähtsamate sõjapidamiseks vajalike tööstuslike toorainetena järgmisi: kivisüsi, rauamuld, nafta, vask, tina, tsink, nikkel, kromiit, mangaan, volfram, antimon, inglüstina, elavhõbe, vilgukivi, alumiinium, nitraadid, väävel, kautshuk, potas, fosfaadid, puuvill, vill.

Järgmisest tabelist nähtub, millised strateegilised toorained hoopis puuduvad või millede sisetoodang katab alla 50 prots. vastava maa kogutarvidusest:

P.-A. Ühendriigid	Inglise	Saksa	Prantsuse	Itaalia	Jaapan
Kautshuk	Nafta	Rauamuld	Nafta	Süsi	Nafta
Mangaan	Vask	Nafta	Vask	Nafta	Tina
Nikkel	Tina	Vask	Tina	Vask	Puuvill
Kromiit	Väävel	Tina	Väävel	Puuvill	Alumiinium
Volfram	Puuvill	Väävel	Vill	Kautshuk	Tsink
Potas	Tsink	Vill	Tsink	Mangaan	Kautshuk
Antimon	Kautshuk	Alumiinium	Kautshuk	Nikkel	Mangaan
Inglüstina	Mangaan	Kautshuk	Mangaan	Kromiit	Nikkel
Elavhõbe	Kromiit	Nikkel	Kromiit	Vill	Vill
	Volfram	Kromiit	Volfram	Volfram	Potas
	Vill	Volfram	Inglüstina	Potas	Fosfaadid
	Potas	Fosfaadid	Elavhõbe	Fosfaadid	Inglüstina
	Fosfaadid	Antimon	Vilgukivi	Inglüstina	Antimon
	Antimon	Inglüstina	Puuvill	Vilgukivi	Elavhõbe
	Tina	Elavhõbe			
	Elavhõbe	Vilgukivi			
	Vilgukivi	Mangaan			
	Nikkel	Puuvill			
	Alumiinium				

Järelikult neist 22 strateegiliselt tähtsast toorainest P.-A. Ühendriigid on kas täies või enam kui pooles ulatuses varustatud 13 toorainega, Inglise (ilma asumaadeta) — 3 ainena, Saksa — 4 ainena, Prantsuse, Itaalia ja Jaapan — kõik 8 toorainega.

Mis puutub Nõukogude Liitu, siis tema on kas täiesti või enamjaolt varus-

tatud 18 toorainega, kuna ainult ülejäänud 4 tooraines on veel ülekaalukalt impordist, nimelt volframist, inglüstinas, antimonis ja niklis, kuid ka nende tootmine peaks koostatud kavade kohaselt kõige lähemal ajal täiesti katma tarviduse.

* *
*

Tänu oma rahvamajanduse hoogsale arengule Nõukogude Liit on juba teostanud oma tehnilis-majandusliku rippumatuse välismaailmast. Seda tõendab eriti selgelt asjaolu, et nii väljavedu kui ka sissevedu moodustavad vaid tühise osa Nõukogude Liidu rahvamajanduse kogutoodangust. Kui maailmasõjaajal 1913. aastal väljavedu (samuti sissevedu) võrdus umbes 12 protsendile tolleaegse tsaristliku Vene rahvamajanduslikust üldtoodangust, siis nüüd moodustab välja- kui ka sissevedu kumbki ainult 1 kuni 2 protsendi üldtoodangust. Teistel maadel on see protsent palju kõrgem, ulatudes näiteks Belgial 50 prots., Inglisel 25 prots. peale. Vastavate tootmisalade plaanikindla arendamise tõttu kaob lähemal ajal vajadus importida ka neid väheseid kõrvalisema tähtsusega kaupu, millede omatoodang veel ei rahulda täiel määral tarvidusi.

Põhjalikud muudatused on toimunud ka väliskaubanduse struktuuris. Kui 1909—1913. a. keskmiselt tsaariaegse Vene üldväljavedu koosnes 70,6 prots. ulatuses põllumajandussaadustest ja ainult 29,4 prots. ulatuses tööstussaadustest, siis nüüd on osad ümber vahetatud,

ja näiteks 1937. aastal kuulus 72,4 prots. väljaveost tööstussaadustele ja 27,6 prots. põllumajandussaadustele. Järsk struktuuri muutumine tõendab Nõukogude Liidu võimsat industrialiseerimist, mis kindlustaski majandusliku rippumatuse.

Tehnilis-majandusliku iseseisvuse saavutamine sugugi ei tähenda Nõukogude Liidu eemaldumist välismaailmast, nagu seda mitmel korral on kinnitanud ka Nõukogude juhtivad riigimehed. Küll aga muutub väliskaubandussuhete iseloom ja välja- ning sisseveo koostis. Vast hiljuti, käesoleva aasta kevadel, väliskaubanduse rahvakomissar A. Mikojan lausus oma kõnes: „Meie maa on praegu majanduslikult niivõrd tugev, et ilma sisseveota võib põhilikult rahuldada oma tarvidusi. Sissevedu kasutame peamiselt ühe või teise haru rohkem forsseeritud arendamiseks, kui seda lubavad meie praegused võimalused.“

Mis puutub kapitalistlikesse maadesse, siis nende tehnilis-majanduslik rippuvus üksteisest on paratamatu nähe juba seetõttu, et nagu ülal nägime, suurematel kapitalistlikel riikidel, rääkimata väikestest, puudub rida oluliselt tähtsaid loodusvarasid.

Nõukogude Liidu majandus. Экономика СССР.

Väliskaubandus.

ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ.

Väliskaubandus 10 kuul 1938. a.

Внешняя торговля за 10 мес. 1938 г.

Uusimad andmed, millised on avaldatud Nõukogude Liidu väliskaubanduse kohta, käsitavad 1938. aasta oktoobrit. Selle järgi osutub kõigi 10 kuu (jaanuar-oktoober) väliskaubandus järgmiseks:

Väliskaubandus.

Внешняя торговля.

	10 kuud 1937.	10 kuud 1938.
	(miljon. rbl., praegune kurss: 1 rbl. = ca 74 senti)	
Sissevedu	1.124,5	1.153,8
Väljavedu	1.447,1	1.092,6
Üldlääbikäik	2.571,6	2.246,4
Saldo	+322,6	-61,2

Väliskaubanduse üldlääbikäik 10 kuul 1938. a. vähenes, võrreldes 1937. a. samade kuudega, 325,2 miljoni rubla, ehk 12,6 prots. võrra. Vähenemise põhjustas väljaveo suur langus 354,5 miljoni rubla, ehk 24,5 prots. võrra, kuna sissevedu näitas tõusu, kuigi tähtsusetut — 29,3 miljoni rubla, ehk 2,6 prots. võrra. Bilanss kujunes passiivseks 61,2 miljoni rubla võrra, olles 1937. aasta 10 kuul 322,6 miljoni rublaga aktiivne.

Sisseveo struktuuris toimusid suured muudatused. Toitained moodustasid 1938. a. 10 kuul 114,9 miljonit rubla, ehk 9,9 prots. üldsisseveost, toor- ja poolvalmisained — 458,0 miljonit rubla, ehk 39,7 prots., valmis- saadused — 544,6 miljonit rubla, ehk 47,2 prots., ja lõpuks elusloomad — 36,3 miljonit rubla, ehk 3,2 prots. üldsisseveost. Valdav enamus (87,7 prots.) sisseveost langes tootmisvahenditele ja ainult 12,3 prots. — tarvituskapadele.

Tähtsamate sisseveokaupade läbikäigud 1938. aasta 10 kuul olid järgmised: nisu — 26,5 miljonit rubla, tee — 25,6 miljonit, puuvili — 27,2 miljonit, toor- ja valmisnahad (ühes karusnahkadega) — 41,4 miljonit, metallmullad (peamiselt volfram ja molübdeen) — 26,1 miljonit, kautshuk — 36,2 miljonit, keemiakaubad — 26,0 miljonit, vill ja ta saadused — 59,5 miljonit, puuvill ja ta saadused — 26,9 miljonit, raud ja teras — 74,4 miljonit, värvilised metallid ja nende saadused — 201,3 miljonit, masinad — 308 miljonit, elektrimasinad ja -tarbed — 51 miljonit, laevad — 25 miljonit rubla.

Tähtsamateks sisseveomaadeks olid järgmised. P.-A. Ühendriikidest saabus 10 kuul 1938. a. kaupu 352,7 miljoni rubla väärtuses, s. o. ligi kolmandik üldsisseveost, Inglisest — 184,4 miljoni rubla eest, Hollandist — 77,5 miljoni rubla, Iraanist — 62,7 miljoni rubla, Belgiast — 50,9 miljoni rubla, Hiinast — 50,0 miljoni rubla, Austraaliast — 48,0 miljoni rubla, Saksast — 47,6 miljoni rubla, Prantsusest — 34,6 miljoni rubla eest jne.

Väljaveos leidsid samuti aset suured muudatused. Toitained eksporditi 1938. a. 10 kuul 337,4 miljonit rubla, ehk 30,9 prots. üldväljaveost, toor- ja poolvalmisaineid — 545,9 miljonit rubla, ehk 49,9 prots., valmis- saadusi 209,3 miljonit rubla, ehk 19,2 prots., ja elusloomi — 74,0 tuhat rubla.

Tähtsamaid ekspordikaupu veeti välja järgmiselt. Nisu — 170,5 miljonit rubla, rukist — 45,2 miljonit, otri — 44,7 miljonit, metsamaterjale — 193,6 miljonit, suhkrut — 29,9 miljonit, karusnahku — 118,2 miljonit, naftasaadusi — 85,1 miljonit, väetisi — 27,5 miljonit, puuvilla ja ta saadusi — 55,3 miljonit, lina, kanepit ja nende saadusi — 24,3 miljonit rubla.

Väljaveos olid tähtsamateks riikideks: Inglise — 322,9 miljonit rubla (ligi kolmandik üldväljaveost), Belgia — 117,6 miljonit, Saksa — 81,2 miljonit, P.-A. Ühendriigid — 75,0 miljonit, Holland — 74,1 miljonit, Iraan — 54,6 miljonit, Mongoolia — 53,7 miljonit, Prantsuse — 52,4 miljonit, Hiina 36,9 miljonit rubla jne.

Uued kaubanduskokkulepped.

Новые торговые соглашения.

16. juunil k. a. kirjutati alla kaubalepingule Nõukogude Liidu ja Hiina vahel. Leping põhjeneb üheõigusluse ja vastastikkuse põhimõttel. Leping sisaldab enamsoodustuse klauslit, reguleerib kaubanduse ja meresõidu küsimusi ning määrab kindlaks Nõukogude Liidu kaubandusesinduse juriidilise seisundi Hiinas.

19. veebruaril k. a. sõlmitud kaubaleping Poola ja Nõukogude Liidu vahel, millest pikemalt oli juttu eelmises Bülletääni numbris, jõustus 27. märtsil ja ratifitseeriti Poola poolt 16. mail ja Nõukogude Liidu poolt 4. juunil.

Nõukogude Liidu rahvaarv 1939. a. loenduse järgi. §

ЧИСЛЕННОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ СССР ПО ПЕРЕПИСИ 1939 Г.

Kui tsaariaegses Venes teostati vaid üks üldine rahvaloendus, nimelt 1897. aastal, siis Nõukogude Liidus on neid läbi viidud terve kolm: 1920. aastal, 1926. aastal (17. detsembril) ja käesoleval 1939. aastal (17. jaanuaril). 1920. aasta rahvaloendus haaras tolleaegse kodusõja tõttu ainult kolmveerandi Nõukogude Liidu maa-alast, ja loendamata jäänud piirkondade rahvastik tuli arvatada kaudset. 1937. aasta jaanuaris toimus veel üks rahvaloendus, kuid see tühistati, sest korraldus osutus ebarahuldavaks ja kogutud andmed puudulikeks.

Juunis avaldatud 1939. aasta rahvaloenduse materjalide järgi Nõukogude Liidu rahvastik ulatub 1939. aastal 170.467.186 inimesele. Võrreldes eelmiste loenduste andmetega osutub rahvaarvu areng järgmiseks, kusjuures kõigi aastate andmed on toodud Nõukogude Liidu praeguse maa-ala kohta:

Nõuk. Liidu rahvaarvu dünaamika.

Динамика численности населения СССР.

	Миллионите
1897. a.	106,4
1920. a.	134,2
1926. a.	147,0
1939. a.	170,5

Võrreldes eelmise 1926. aasta rahvaloenduse andmetega on Nõukogude Liidu rahvaarv suurenenud 1939. aastaks 23,5 miljoni inimese, ehk 15,9 prots. võrra.

Kõigi teiste Euroopa riikide (Nõukogude Liit välja arvatud) ja väljaspool Euroopat asuvate tähtsamate kapitalistlike riikide — P.-A. Ühendriikide ja Jaapani — rahvastiku koguarv ulatus 1926. a. lõpuks 545 miljonile. 1939. aasta alguks tõusis see 602 miljoni inimesele, ehk 10,4 protsendile. Järelikult Nõukogude Liidu rahvastiku keskmine kasvutempo on poolteisekordselt kõrgem kui kapitalistlikes maades. Veelgi suurem on vahel kõige tähtsamate kapitalistlike riikidega. Kui Nõukogude Liidus rahvastiku juurekasv viimase 12 aasta jooksul ulatus 15,9 protsendile, siis P.-A. Ühendriikides samal ajavahemikul — 11 protsendile, Inglises — 5 protsendile, Saksas — 7 protsendile, Itaalias — 9 protsendile, Prantsuses — 2,7 protsendile.

Järgmised andmed iseloomustavad sündivust Nõukogude Liidus ja kapitalistlikus maailmas (Nõukogude Liidu linnade kohta on toodud 1938. aasta arvud ja teiste riikide kohta — 1936. aasta arvud):

	Üldse sündinud (tuhand.)	Keskmiselt 1000 elan. kohta
Moskva	117,2	28,5
Leningrad	83,8	27,4
Kiiev	22,5	27,4
Harkov	22,4	27,7
Bakuu	26,9	33,9
Berliin	59,5	14,1
London	56,3	13,6
Pariis	32,5	11,5
New-York	99,4	13,5

Maailma suuremate linnade seas seisab Moskva sündivuse suhtes esimesel kohal: sündinute arv 1000 elaniku kohta ületab teisi linnu 2—2,5 korda.

Liiduvabariikide järgi osutub rahvaarv, 1926. aastaga võrreldes, järgmiseks:

Rahvastiku jaotus liiduvabariikide järgi.

Распределение населения по союзным республикам.

	1926. a. (tuh. inim.)	1939. a. (tuh. inim.)	Kasv (% -es)
Venemaa Nõuk. Föder. Sots. Vabariik	93.458	109.279	+16,9%
Ukraina N. S. V.	29.043	30.960	+ 6,6%
Valge-Vene N. S. V.	4.983	5.568	+11,7%
Aserbaidžhani N. S. V.	2.314	3.210	+38,7%
Gruusia N. S. V.	2.677	3.542	+32,3%
Armeenia N. S. V.	881	1.282	+45,4%
Turkmeni N. S. V.	998	1.254	+25,6%
Usbeki N. S. V.	4.566	6.282	+37,6%
Tadžiki N. S. V.	1.032	1.485	+43,9%
Kasahhi N. S. V.	6.074	6.146	+ 1,2%
Kirgiisi N. S. V.	1.002	1.459	+45,7%
Kokku N. Liidus	147.028	170.467	+15,9%

Nagu tabelist nähtub, oli rahvastiku juurekasvu tempo üleliidulisest madalam ainult Valge-Vene, Ukraina ja Kasahhi liiduvabariikides. See seletub peamiselt rahva väljaränuga neist vabariikidest Venemaa liiduvabariigi tööstuslikesse keskustesse, eriti vasttekkinutesse. Venemaa liiduvabariigi rahvastiku jaotuses eneses üksikute piirkondade vahel on ka toimunud suured muudatused. Uurali, Siberi ja Kauge-Ida rahvastik on viimase 12 aastaga suurenenud 5,9 miljoni inimese, ehk 33 prots. võrra, kuna kogu Venemaa liiduvabariigi rahvastiku kasv pirdub 16,9 protsendiga. Säärane kõrge rahvastiku kasvutempo idarajoonides on tingitud nende kiirest industrialiseerimisest; neisse rajoonidesse saabus teistest Nõukogude Liidu osadest üldse enam kui 3 miljonit inimest.

Tunduvat tõusu näitab ka teiste tööstuslike keskuste rahvaarv. Moskva oblasti rah-

vastik kasvas 74 prots., Leningradi oblasti — 44 prots., Gorki oblasti — 28 prots., Stalini oblasti (Ukrainas) — 91 prots., Voroshilovgradi oblasti (Ukrainas) — 37 prots., Karaganda oblasti (Kasahstanis) — 25 prots. võrra. Märkida tuleb ka eriti suurt tõusu Murmanski oblastis — tervelt 9-kordset.

Ent mitmes oblastis on viimase 12 aasta jooksul rahvaarv vähenenud. Venemaal: Kalinini oblastis — 8 prots., Kurski oblastis — 10 prots., Rjasani oblastis — 9 prots., Pensa oblastis — 18 prots., Smolenski oblastis — 11 prots. võrra. Ukrainas: Poltaava oblastis — 15 prots., Vinnitsa oblastis — 7 prots. võrra. Kasahhi liiduvabariigis: Pavlodari oblastis — 32 prots., Kustanaiski oblastis — 23 prots. võrra. Rahvastiku vähenemise neis oblastites põhjustas äravool tööstuskustesse, eriti idapoolsetesse.

Tugevat kasvu näitab autonoomsete vabariikide ja oblastite rahvastik. Venemaa iiduvabariigi koosseisu kuuluvate autonoomsete vabariikide rahvastik on kasvanud, võrreldes 1926. aastaga, kokku 23 prots. ja autonoomsete oblastite rahvastik — 58 prots. võrra. Huvi võiks pakkuda veel, et Volgasakslaste vabariigis elab 606 tuhat inimest, Juudi autonoomses oblastis (Kaug-Idas) — 108 tuhat, ja et Soome-Ugri rahvastest asustatud autonoomsetes vabariikides elab: Karjala — 469 tuhat, Komi (s.o. sürjanite) — 319 tuhat, Mari (s.o. tsheremisside) — 579 tuhat, Mordva — 1.189 tuhat ja Udmurti vabariigis — 1.220 tuhat elanikku.

Nõukogude Liit on mahajäänud põllumajanduslikust maast kahe viisaastaku jooksul muutunud kõrgeltarenenud tööstuslikuks maaks. See võimas protsess peegeldub rahvastiku jaotuses linna ja maa vahel, võrreldes 1926. aastaga:

Rahvastiku jagunemine linna ja maa vahel.

Деление населения на городское и сельское.	1926. a.		1939. a.	
	Tuh.	%-es	Tuh.	%-es
Linna rahvastik	26.314	17,9	55.910	32,8
Maa rahvastik	120.714	82,1	114.557	67,2
Kokku	147.028	100%	170.467	100%

1926. aastal elas linnades 26,3 miljonit inimest, kuid 1939. aastal juba 55,9 miljonit. Linnade rahvastik on tõusnud enam kui kakhekordseks, ja ta osatähtsus kogu rahvastikus on vastavalt kasvanud 1926. aasta 17,9 protsendilt 32,8 protsendile 1939. aastaks. 1913. aastal hinnati linnade rahvastiku osatähtsust 17,7 protsendile (24,7 miljonit).

Linnaelanike kasv toimus kolmest allikast. Esiteks tööstus, ehitustööd, transport ja teised majandusarud ammutasid tööjõude talurahva seast. Need linnadesse siirdunud massid moodustasid, perekonnad ühesarvatult, ajavahemikul 1926.—1939. a. 18,5 miljonilise hiigelarvu.

Teiseks teostus linnade rahvastiku kasv loodusliku juurdekasvu arvel, milline ulatus 12 aasta jooksul umbes 5,3 miljoni inimesele. Kuivõrd looduslik juurdekasv on tõusnud võrreldes tsaariaegsega, näitavad järgmised andmed nelja linna kohta:

	Sündinud rohkem kui surnud.	
	1913. a.	1938. a.
	(prots.)	
Moskva	+30%	+95%
Leningrad	+24%	+69%
Harkov	+31%	+117%
Minsk	+65%	+152%

Kui näiteks Moskvast sündinute arv ületas surnute arvu maailmasõjaeelsel 1913. aastal 30 prots. võrra, siis 1938. aastal — 95 prots. võrra. Võrdluseks märgime, et Berliinis 1936. aastal sündivus oli kõrgem surevusest 7 prots. ja Londonis samal aastal — 10 prots. võrra.

Kolmandaks põhjuseks linnade rahvastiku hoogsale kasvule oli asjaolu, et paljud maa-asulad on vahepeal kasvanud linnadeks. Sellastes linnades, mis 1926. aastal arvestati maa-asulate hulka, rahvastik ulatub nüüd 9,8 miljonile. Kuna neis asulates 1926. aastal elas 4 miljonit inimest, siis on 12 aastaga sel teel linnaelanike arv tõusnud 5,8 miljoni võrra.

1926. aastast peale on juurde tulnud üldse 1.536 linnaasulat, neist 213 linna ja 1.326 linnatüübilist asulat. Linnade ja linnatüübiliste asulate üldarv Nõukogude Liidus ulatub nüüd 2.370 peale 1926. aastal olnud 834 asemel.

Enam kui 50.000 elanikku omavad 174 linna, ja nende hulgas on 82 linna enam kui 100.000 elanikuga. 1897. aastast peale on säärase linnade arv järgmiselt suurenenud:

	1897.	1914.	1926.	1939.
Üle 50 tuh. elanikuga linnade arv	39	71	85	174
Üle 100 tuh. elanikuga linnade arv	14	21	31	82

Teistes tähtsamates riikides oli linnade kasv järsult väiksem, nagu järeldub järgmistest andmetest:

	Üle 50 tuh. elan. linnad		Üle 100 tuh. elan. linnad	
	1926.	1939.	1926.	1939.
Nõukogude Liit	85	174	31	82
P.-A Ühendriigid	128	191	80	94
Inglise	97	105	51	58
Saksa	92	103	45	57
Itaalia	61	66	18	22
Prantsuse	51	56	17	17

Huvi peaks pakkuma suuremate, enam kui 500 tuhande elanikuga Nõukogude Liidu linnade rahvaarv:

Nõukogude Liidu suurlinnad.
Крупнейшие города СССР.

	1926. a.	1939. a.	Kasv
	(tuhand.)		(%-%-es)
Moskva	2.029	4.137	+104%
Leningrad	1.690	3.191	+89%
Kiiev	514	846	+65%
Harkov	417	833	+100%
Bakuu	453	809	+79%
Gorki	222	644	+190%
Odessa	421	604	+44%
Tashkent	324	585	+81%
Tbilissi	294	519	+77%
Rostov Doni äär.	308	510	+66%
Dnepropetrovsk	237	501	+112%

Kui võtta enam kui 50 tuh. elanikuga linnad, siis nende hulgas leidub neli linna, mida 1926. aastal polnud üldse olemas: Karaganda — 166 tuh. elanikuga, Magnitogorsk — 146 tuh., Stalinogorsk — 76 tuh. ja Komsomolsk — 71 tuh. elanikuga. Viies sama rühma kuuluv linnas — Stalinski, Murmanski, Prokopyevski, Dershinski ja Stalinabadi — on rahvaarv viimase 12 aastaga kasvanud enam kui kümnekordseks. Veel kaheksas linnas on rahvaarv tõusnud viis ja rohkem kordi.

Mis puutub maa rahvastikku, siis selle looduslik juurekasv ulatub Nõukogude Liidus 12 aasta jooksul umbes 18,1 miljoni inimesele. Kuna aga linnadesse siirdus, arvestades ka linnastunud maa-asulaid, 24,1 miljonit, siis Nõukogude Liidu maa rahvastik langes 1926. aastal olnud 120,7 miljonilt 114,6 miljoni inimesele, s. o. 5,1 prots. võrra. Ühtlasi langes maaelanike osatähtsus Nõukogude Liidu üldrahvastikus 1926. aasta 82,1 protsendilt 67,2 protsendile.

Rahvastiku soolises koostises toimusid järgmised muudatused:

Rahvastiku sooline struktuur.
Половой состав населения.

	1926. a.		1939. a.	
	Miljon.	%-es	Miljon.	%-es
Mehed	71,0	48,3	81,7	47,9
Naised	76,0	51,7	88,8	52,1
Kokku	147,0	100%	170,5	100%

Meeste arv tõusis 1926. aasta vastu 10,7 miljoni võrra, kuna naiste arvuline kasv oli

suurem, võrreldes 12,8 miljonile. Seetõttu naiste ülekaal veelgi suurenes, ja nende osatähtsus tõusis 52,1 protsendile kogu rahvastikust 1926. aasta 51,7 prots. vastu, kuna meeste osatähtsus langes vastavalt 1926. aasta 48,3 protsendilt 47,9 protsendile.

* * *

Nõukogude Liidu rahvaarv on kasvanud, võrreldes 1926. aastaga, 15,9 prots. võrra, kuid rahva rikkus, milline avaldub niinimetatud rahvamajanduslikus sissetulekus, milline koosneb kõigi rahvamajandusharude netotoodangutest, on sama ajaga tõusnud 380 prots. võrra — 21,7 miljardilt rublalt 1926. aastal 105 miljardile 1938. aastal (mõlema aasta sissetulek on arvatud ühesugustes hindades). Elaniku kohta arvatult tuleb rahvamajanduslikku sissetulekut nüüd keskmiselt 616 rubla 1926. aasta 148 rubla vastu, mis tähendab 4,2-kordset tõusu.

Tsaariaegse 1913. aastaga võrreldes on rahvamajandusliku sissetuleku kasv 1938. aastaks peagu samane (s. o. 4,2-kordne), sest selle väärtus ulatas tol ajal 21,5 miljardi rublale (arvestatult samades hindades, mis 1938. ja 1926. aastad) ja elanike arvu hinnati 139,3 miljonile.

Kollektiviseerunud põllumajandus on tõstnud maa rahvastiku tootmisvõimet. 1926. aastal, mil kolhoosides oli ainult 1,7 prots. kõigist talunditest praeguste 93,5 prots. asemel, 120,7 miljonit maaelanikku andsid põllumajanduslikku brutotoodangut 14,8 miljardi rubla väärtuses. 1938. aastal aga veidi väiksem arv — 114,5 miljonit maaelanikku andis märksa rohkem toodangut — 18,5 miljardi rubla väärtuses (mõlema aasta toodangu on arvatud ühesugustes hindades). Veelgi rohkem on tootmisvõime suurenenud võrreldes tsaariaegse 1913. aastaga, sest sel aastal 114,6 miljonit maaelanikku tootsid üldse 12,6 miljardi rubla eest (samades hindades) põllumajandussaadusi.

*

Loenduse andmed Nõukogude Liidu rahvastiku vanusliku ja rahvusliku koostise, perekonnaseisu, hariduse, tööalade, sotsiaalse struktuuri jne. kohta on praegu läbitõotamisel. Nende andmete avaldamist on loota tuleval aastal.

Tööstus.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ.

Tööstuse tegevus esimesel 4 kuul k. a.

Работа пром-сти в первые 4 мес. с. г.

Tööstuslikele rahvakomissariaatidele alluv tööstus, milline annab suure enamuse tööstuse üldtoodangust, näitas käesoleva aasta esimesel neljal kuul (jaanuar—aprill) 15,3-protsendilist toodangu tõusu, võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga. Kasvutem-

po on järjekindlalt kiirenud: jaanuaris suurenes toodang 7,5 prots., kuid aprillis juba 15,6 prots. võrra, võrreldes möödunud aasta samade kuudega. Rahvakomissariaatide järgi oli toodangu kasv esimesel neljal kuul 1938. aasta samade kuude vastu järgmine (protsentides, mõlema aasta toodangu arvestades ühesuguste hindade alusel):

Masinaehituse ja riigikaitsetööstuse rahvakomissariaadid	+27,0%
Elektrijaamade ja elektritööstuse rahvakomissariaat	+8,0%
Kütteainetetööstuse rahvakomissar.	+7,6%
Keemiatööstuse	+14,1%
Metsatööstuse	+5,2%
Kergetööstuse	+6,1%
Tekstiilitööstuse	+10,8%
Toitainetetööstuse	+14,2%
Liha- ja piimatööstuse	+18,0%
Kalatööstuse	+14,4%
Põllumajandussaaduste kokkuostu rahvakomissariaat	+26,4%
Ehitusmaterjalide tööstuse rahvakomissariaat	+9,7%
Liiduvabariikide kohaliku tööstuse rahvakomissariaadid	+15,7%

Suurima, teisi kaugelt ületava kasvu andsid masinaehituse ja riigikaitsetööstuse rahvakomissariaadid: nende toodang tõusis 27 prots. võrra möödunud aasta vastu. Ka loetluses märkimata jäänud must- ja värvilise metallurgia rahvakomissariaadid näitasid toodangu kasvu, nii et tõus oli üldine kogu tööstuses.

Tööstustoodangu tunduva suurenemise põhjustas tööproduktiivsuse tõus. Üleliidulistele ja liiduvabariiklikele tööstusrahvakomissariaatidele alluvas tööstuses töölise keskmine tööproduktiivsus suurenes I veerandaastal, võrreldes 1938. aasta sama veerandiga, 14,3 prots. võrra, s. o. 1,5 prots. rohkem kui plaanis ette nähtud. Kuna samal veerandaastal toodang tõusis 14,4 prots. võrra, siis selgub, et toodangu suurenemine peagu täies ulatuses toimus tööproduktiivsuse tõusu arvel, kuna töölisteravu suurenemine oli minimaalne. Ka siin võib märgata järjekindlat tempo kiirenemist: jaanuaris tööproduktiivsuse kasv ulatus 5,8 protsendile, kuid märtsis — 16,3 protsendile, muidugi võrreldes eelmise aasta samade kuudega.

*

Kogu I poolaastal tööstuslikele rahvakomissariaatidele alluva tööstuse toodang näitas 15,2-protsendilist tõusu, võrreldes 1938. aasta I poolega. Toodangu kogusumma ulatus 45,2 miljardi rublale läinudaastaste 39,3 miljardi rubla vastu. Toodangu kasvu näitasid jällegi kõik rahvakomissariaadid, ja kasvu suuruselt seisavad esikohal masinaehituse ja riigikaitsetööstuse rahvakomissariaadid (+27,2 prots.).

Tööstustoodang 1938. aastal.

Промпродукция в 1938 г.

Kogu tööstustoodang tõusis 1938. aastal 106 miljardi rublale 1937. aasta 95,5 miljardi rubla vastu (mõlema aasta toodang on arvatud 1926/27. aasta hindades). Juurdekasv ulatub seega 11,0 protsendile. Masinaehituse ja metallitöötlemise tööstuse toodang näitas

seejuures kasvu 27,5 miljardilt rublalt 32,5 miljardi rublale, s. o. 18,2 prots. võrra.

„Teine Bakuu“.

«Второе Баку».

Geoloogiliste uurimustega on kindlaks tehtud, et Aserbaidžhani naftatagavarad moodustavad vaid 29 prots. Nõukogude Liidu üldistest naftatagavaradest. Valdav enamus (71 prots.) naftast peitub teistes rajoonides, eeskätt Uuralis ja Volga ääres. Sellest hoolimata kolmveerand Nõukogude Liidu naftatoodangust toodeti Aserbaidžhanis. Ent viimase kaugus nafta tarvitusrajoonidest tekitab ebaproduktiivseid kaugvedusid, raskendab kohalevedu ja põhjustab veel teisigi ebamugavusi.

Juba teise viisaastaku algul hakati tõsiselt tähelepanu pöörama Uurali ja Volga vahel asuvate naftaallikate kasutamisele. Selle tulemusena sealsete õliväljade toodang tõusis 34.000 tonnilt 1933. aastal 1.440.000 tonnile 1938. aastaks, mis võrdub 4,3 protsendile nafta üldtoodangust Nõukogude Liidus. Uued õliväljad on juba kujunenud tähtsateks naftabaasideks Nõukogude Liidu idarajoonidele. Nad jagunevad viide rajooni, millistest igaüks töötab eri trusti näol: Bashkiiria, Sõrani, Kama, Tuimasõ ja Bugurustlan.

Ent praegune sealne naftatoodang kuidagi ei vasta Volga-Uurali rajooni õlitagavaradele, millised moodustavad enamuse Nõukogude Liidu üldtagavaradest. Uus Volga-Uurali naftabaas on, oma läheduse tõttu ülitähtsatele tööstuslikele ja põllumajanduslikele keskustele, väga oluliseks rahvamajanduslikuks teguriks. Sellest lähtudes on kolmandas viieaastakavas ette nähtud sealse naftatoodangu tõus 7 miljoni tonnile, ehk 13 protsendile üldtoodangust, 1942. aastaks läinudaastaste 1,4 miljoni vastu. Tulevikus peaks toodang tõusma kümnete miljonite tonnideni.

Vajaliste ehitustööde läbiviimiseks „Teise Bakuu“ maa-alal on kolmanda viisaastakuga määratud kaks miljardit rubla. Hiigelsuured tööstusettevõtted, mitukümmend uut õlivälja, moodsad asulad kujundavad Volga ja Uurali vahelise rajooni õitsevaks tööstuskeskuseks.

Suurimates naftatarvitavates rajoonides, mida haarab „Teine Bakuu“, püstitatakse ettevõtteid nafta töötlemiseks. Mitusada kilomeetrit pikad torujuhtmed toimetavad neile ilma raudtee abita toornafta kätte. Uuralis tekivad naftatöötlemise tööstus hakkab kütteainega varustama Siberit ja põhjarajooni. „Teise Bakuu“ tööstus ehitatakse tehnikaviimase sõna kohaselt.

Väiketööstuse loendus.

Перепись мелкой пром-сти.

Käesoleva aasta juunis toimus väiketööstuse loendus Nõukogude Liidus. Ta haaras väiketööstusettevõtted kõigilt rahvamajandus-

dusaladelt. Loendusega tehakse kindlaks väiketööstuse jaotus üle maa, töotajate arv, tootangu kogus ja väärtus jne. Väiketööstus, kuhu üldreeglina kuuluvad (mõni erand välja arvatud) ettevõtted mitte üle 15 töölisega jõumasina olemasolul ja mitte üle 29 töölisega ilma jõumasinata, omab iseenesest küll väikese osatähtsuse tööstuse üldtootangus (1937. aastal ca 5 miljardit rubla 95,5 miljardilise üldtootangust), kuid ta tähtsus elanike varustamises tarvituskaupadega on siiski küllalt silmapaistev.

Uus ehitustööstuse rahvakomissariaat.

Новый наркомат по строительству.

Silmas pidades ehitustööde järjest suurenevat ulatust, Nõukogude Liidu ülemnõukogu otsusega k. a. maist asutatakse eriline üleliiduline ehitustööstuse rahvakomissariaat, mille ülesandeks on ehitada vabrikuid ja tehaseid ning nendega seoses olevaid, kultuur-sotsiaalseid vajadusi rahuldavaid, hooneid ja elumaju; väikesed juurdeehitused ja laiendamised jne. jäävad endiselt üksikute rahvakomissariatide korraldada. Põllumajanduslikud ehitused, raudteede ja maanteede ehitamine, kommunaal- ja elumajade ehitused ning üldse mittetööstuslike ehituste püstitamine jäävad endiselt vastavate rahvakomissariatide ja kohalike nõukogude hoolde.

Mõni aasta tagasi kõik tööstuslikud ehitustööd toimusid niinimetatud majanduslikul teel — ehitust juhtis vastava ettevõtte direktioon ise. Ent siis leiti ehitusajanduse otstarbekohasema korralduse ja ehituste oavdamise huvides tarvilise olevat luua suurehitustööstus. Selle sihiga hakati kiire korras majanduslikult meetodilt üle minema hankekorrale: loodi vastavate ettevõtete direktioonidest rippumatuid ehitusvalitsusi, kes on nendega vaid lepingu vahekor-

ras ja alluvad vaid samale rahvakomissariaadile, mis ettevõtteidki, kellele ehitatakse. Need ehitusorganisatsioonid omavad omaette materjaalse ja tehnilise baasi (mehhanismid, transport, tegevuskapital, elumajad jne.) ja alalisi ehitustöölise kaadreit ning tuginevad oma töös ehituseks vajalike detailide, poolvalmissaaduste ja konstruktsioonide suurtööstuslikule tootmisele. Nüüd aga, erilise ehitustööstuse rahvakomissariaadi asutamise- ja koondatuse tööstusettevõtete ehitustööd teistelt rahvakomissariatidelt selle kätte. See võimaldab muuta ehitustööstust esirinnaliseks rahvamajandusharuks ja veelgi edukamalt täita hiigelsuuri ehitustööde programme, mida seavad üles praegune kui ka tulevased viisaastakud.

Olgu märgitud, et ehitustööde mehhaniseerimises on saavutatud suuri tulemusi. Näiteks endiste rasketööstuse ja masinatööstuse rahvakomissariatide (millised nüüd on jaotatud 9 rahvakomissariaadiks) ehitusorganisatsioonid saavutasid 1938. aastal üksikutes ehitusprotsessides järgmisi mehhaniseerimismääri: betooni valamises — 56 protsenti, mullatöötodes — 61 prots., betooni valamistamises — 98 prots. ja kivide purustamises — 99 prots. ulatuses.

Ehitustööd I veer. k. a.

Строительство в I кварт. с. г.

1939. aasta ehitustööde plaanist kõigil majanduslikel ja sotsiaal-kultuurilistel aladel kokku teostati esimesel veerandaastal 14,0 protsenti, tähendab rohkem kui möödunud aasta samal veerandil. Ent valmivate ehitusobjektide eksploatatsiooni andmine toimus ebarahuldavalt, sest mitmes harus paljud ehitatavad objektid, mis pidid valmima esimesel veerandil, jäid tegelikult käiku laskemata.

Põllumajandus.

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО.

Kevadise külvi tulemused.

Итоги весеннего сева.

Viimaste avaldatud andmete järgi osutus kevadine külviplaan 31. maiks täidetuks 99 prots. ulatuses. Selleks ajaks oli külvatud 82,0 miljonit hektarit, kuna eelmise aasta samaks tähtajaks oli külvatud veidi vähem — 81,9 miljonit ha, mis võrdus 97 prots. plaanist. Kolhoosid täitsid oma käesoleva aasta plaanist 98,5 prots. ja sovhoosid 95—103 prots. vahel.

Vaatamata algul valitsenud ebasoodsatele ilmastikuoludele külvikampaania toimus üldiselt märksa kiiremalt kui möödunud aastal. Mitmel pool, eriti lõunas, Ukrainas ja Kesk-Venes, terved rajoonid ja isegi oblastid

lõpetasid oma külvi lühima ajaga, 4—6 päevaga.

*

5. juuniks oli täidetud kogu külviplaan ja külvatud kokku 83,2 miljonit hektarit. Möödunud aastal oli samaks päevaks täidetud 98 prots. külviplaanist.

Viljakoristamine.

Уборка.

31. juuliks olid kõrsviljad koristatud 35,0 miljonilt hektarilt, s. o. 40 prots. plaanist, kuna pekstud olid 21,1 miljonilt hektarilt, ehk 60 prots. koristatud pindalast. Möödunud aastal olid samaks päevaks kõrsviljad koristatud 40,9 milj. ha. (46 prots.) ja pekstud 22,0 milj. ha. (54 prots.).

Üleliiduline põllumajandusnäitus.

Всесоюзная сельскохозяйственная выставка.

1. augustil k. a. toimus Üleliidulise põllumajandusnäituse avamine Moskvas. Grandiooselt korraldatud näitus annab ülevaatliku pildi saavutustest Nõukogude Liidu sotsialistliku põllumajanduse kõigilt aladelt.

Kolhooside ühismaade kaitse.

Охрана общественных земель колхозов.

Üleliidulise kommunistliku (enamlaste) partei keskkomitee ja Nõukogude Liidu rahvakomissaride nõukogu poolt anti käesoleva aasta mais määrus, milles määratakse kindlaks abinõud kolhooside ühismaade kaitsemiseks mahasahkerdamise vastu.

Sissejuhatavalt märgitakse määruuses, et sageli rikutakse põllumajandusliku artelli põhikirja punkti, millega määratakse kindlaks aiamaa suurus ($\frac{1}{4}$ kuni 1 ha olenevalt rajoonist, ilma hoonete all oleva maata), mis jääb kolhoosnike majapidamiste isiklikku kasutusse. Rikkumised sünnivad aiamaa andmise näol kolhoosnike perekonnaliikmetele, kes vaid petteks asutavad omaette majapidamise, või jälle lihtsalt kolhoosnike aiamaa suurendamise näol üle ettenähtud normi. Juurelöiked anti kolhooside ühiskondlikest maadest.

Artelli põhikirja sääraste rikkumiste tõttu kolhoosi ühismajapidamise, mille aluseks on kolhoosi ühismaad, huvid ohverdatakse eraomanduslikele olustele, kes kolhoosi kasutavad spekulierimiseks ja isiklikuks kasuahnitsemiseks. Mitmel pool on kolhoosniku aiamaa muutunud otsekuu ta eraomanduseks, millega võib täiesti vabalt talitada, andes seda rendile või jälle kasutades seda, ilma et ta kolhoosis enam üldse töötaks. Sageli aiamaa asub mitte kolhoosniku majapidamise juures, vaid eemal, kolhoosi põldude vahel, milline asjaolu takistab õiget arvepidamist maade suhtes ja soodustab kolhoosi ühismaade mahasahkerdamist.

Kõige selle tulemusena isiklik aiamaa kaotab oma abimajapidamise iseloomu ja mõnikord kujuneb kolhoosniku sissetulekute peaallikaks. On tekkinud kaunis suur arv ebakolhoosnikke, kes kas üldse ei tööta kolhoosides või jälle töötavad vaid näiliselt, pühendades suure osa oma ajast oma isiklikule majapidamisele. Olukord, kus osa kolhoosnikke ei tee kaasa kolhoosi ühistööd, kuigi kasutab kõiki kolhoosielu hüvesid tööloomi, loomasõtte, karjamaad, — pidurdab ühistöö produktiivsuse kasvu kolhoosides, lõhub töödistsipliini, desorganiseerib ausaid kolhoosnikke ning seega takistab kolhooside tulukuse ja jõukuse edasist tõusu.

Osa kolhoosnike kõrvalehoidmine ühistest kolhoositöödest tekitab kolhoosides tööjõu puudust, kuna aga tegelikult Nõukogude Liidu rajoonide enamuses on olemas suu-

rel arvul liigseid tööjõude, kellede kasutamine likvideeriks töötajate näilise puuduse kolhoosides ning lisaks vabastaks tunduva osa neist tööstuse tarbeks ja väljarännuks maa-riikastesse rajoonidesse, kus tõesti tundub puudust töökatte järgi, nagu Volgaäärsed rajoonid, rida Siberi oblasti, Kauge-Ida, Kashaстан.

Kõigi nende laialdaselt levinud väärnäete kõrvaldamiseks vastantud määruuses kinnitatakse, et kolhoosi ühismaad on puutumatud ja neid ei tohi kärpida ilma Nõukogude Liidu valitsuse eriloata. Kohtuliku karistuse ähvardusel keelatakse kolhoosnike aiamaade suurendamine üle artelli põhikirjas ettenähtud normi. Oma aiamaad väljarentivad või teistele kasutada andvad kolhoosnikud heidetakse kolhoosist välja, ja maatükk võetakse neilt ära. Lähemal ajal tuleb teostada kõigi kolhoosnike aiamaade mõõtmine. Normi ületavad maatükid tuleb vähendada ettenähtud määradeni, ja taludest eemal, kolhoosi põldude vahel, asuvad kolhoosnike aiamaad antakse kolhoosile üle; seejuures tekkiv puudu jääk normist kaetakse erilisest maafondist, mis luuakse uute kolhoosnike majapidamiste varustamiseks aiamaaga. Mitmes oblastis asuvad kolhoosnike isiklikud majapidamised ühes aiamaaga kolhoosi ühis põldudel; need majapidamised tuleb üle viia ühte ühisse kohta ja varustada seal maaga põhikirja normide järgi.

Kolhooside maade suurendamiseks, peamiselt kolhoosnike aiamaadefondi täiendamiseks, kärbitakse kolhoosidesse seni mitteasutunud üksikmajapidamiste kasutada olevaid maid. Üksikmajapidamised tohivad selle määruuse kohaselt omada põllumaad puuvillakasvatuse rajoonides kuni $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ hektarini ja muudes rajoonides kuni 1 hektarini, peale selle tohib neil aiamaad (hoonete all olev maa ühesarvatult) olla puuvillarajoonides $\frac{1}{10}$ hektarit ja mujal — $\frac{1}{5}$ hektarit. Neid norme ületav maa antakse kolhoosidele. Kolhoosnike aiamaafondi arvatakse veel tegelikult kolhoosist lahkunud valekolhoosnikelt, tööpäevade miinimumi mitteväljatöötanud ja maarikastesse rajoonidesse väljarännanud kolhoosnikelt äravõetav aiamaa.

Kolhoosnike valdav enamus töötab aastas välja 200—600 ja isegi rohkem tööpäevi*). Leidub aga ka teatav osa kolhoosnikke, kes omavad vaid 20—30 tööpäeva aastas, kuid sellele vaatamata kasutavad kolhoosi hüvesid. Seepärast määrus näeb ette, et töövõimelised mees- kui ka naiskolhoosnikud, kes teevad aastas vähem tööpäevi kui teatav norm ette näeb, tuleb kolhoosidest

*) Kolhoosnike tööd hinnatakse tööpäevades, olenevalt töö raskusest ja tähtsusest; näiteks traktorijuhi ühepäevast tööd hinnatakse 3 tööpäevale, kuna kõige lihtsamat tööd, nagu ruumide koristamine, hinnatakse poole tööpäevale.

välja heita. Aastane norm on sama määru-sega kindlaks määratud 60—100 tööpäevale, olenevalt rajoonist.

Kuna kolhooside ühismaad ei tohi vähe-neda ja maakehvades kolhoosides pole enam vaba maad kolhoosnike varustamiseks aia-maaga, siis tunnustatakse vajaliseks korral-dada kolhoosnike ümberasundamist sellastest kolhoosidest maarikastesse rajoonidesse. Sel-le organiseerimiseks asutatakse Nõukogude Liidu valitsuse juurde eriline valitsus.

Käesoleva aasta sügisel kutsutakse kokku järjekorralt kolmas kongress, kus tuleb aru-tusele põllumajandusliku artelli põhikirja muutmise küsimus.

Põllumajanduse 1938. a. tulemused.

Итоги сельского хозяйства за 1938 г.

Külvipind muutus, 1937. aastaga võrrel-des, järgmiselt:

Külvipinnad.		Посевная площадь.			
		1937. a.	1938. a.	Kasv või	langus
		(miljon. ha)	(miljon. ha)	(%%-es)	(%%-es)
Teravili	104,4	102,4	— 1,9		
Tehnilised kult. (suhk- rupeet, puuvill jne.)	11,2	11,0	— 1,8		
Aiavili ja kartul . .	9,0	9,4	+ 4,4		
Loomasöödad . . .	10,6	14,1	+33,0		
Muud	0,1	—	—		
Kokku	135,3	136,9	+ 1,2		

Kogu külvipinna laienedes vaid 1,2 prots. võrra loomasöödade pindala suurenes ühe kol-mandiku võrra.

Ilmastikuolud (põud ida ja lõuna-ida ra-joonides) takistas 1938. aastal saakide eda-sist kasvu reas tähtsamates kultuurides:

Kogusaagid.

Валовой сбор.

		1937. a.	1938. a.	Kasv või	langus
		(miljon. tsent.)	(miljon. tsent.)	(%%-es)	(%%-es)
Teravili	1.202,9	949,9	— 21,0		
Toorpuuvill	25,8	26,9	+ 4,3		
Lina (kiud)	5,7	5,5	— 3,5		
Suhkrunaeris	218,6	166,8	— 23,7		
Õlitaimed	51,1	46,6	— 8,8		

Eriti tunduvalt vähenes suhkrunaeri (vee-randi võrra) ja teravilja saak (ühe viiendiku võrra), kusjuures ei tohi aga unustada, et mõlemate saagid 1937. aastal olid rekordsed kogu aja kohta, rääkimata tsaariaegsest.

Mis puutub loomakasvatuse, siis karja-arv näitas kiiret kasvu:

Karja arv.

Поголовье скота.

		1937. a.	1938. a.	Kasv	langus
		(juuliks, milj. tük.)	(juuliks, milj. tük.)	(%%-es)	(%%-es)
Hobused	16,7	17,5	+ 4,8		
Veised	57,0	63,2	+ 10,9		
Lambad ja kitsed	81,3	102,5	+ 26,1		
Sead	22,8	30,6	+ 34,2		

Eriti suurt kasvu näitas sigade arv (ühe kolmandiku võrra) ja lammaste ning kitse-de arv (veerandi võrra).

Tulemusena kogu põllumajandustoodang langes 1937. aasta 20,1 miljardilt rublalt 18,5 miljardile (1926/27. a. hindades), s. o. 8,0 prots. võrra.

Talundite kollektiviseerimine kestis edasi: kolhoosidesse astunud talundite arv moodus-tas 93,5 prots. kõigist üksiktalunditest 1937. aasta 93,0 prots. vastu.

Traktorite arv kogu põllumajanduses suu-renes 1937. aastal olnud 8,4 miljonilt hobu-jõult 9,3 miljonile. Valdav osa (80 prots.) traktoritest on koondatud masinatraktorija-madesse; ülejäänud on sovhooside kasutuses. Kombainide hulk tõusis 1937. aasta 129 tuh. tükilt 154 tuhandele, veoautode (muidugi põllumajanduses) — 145 tuh. tükilt 196 tu-handele.

Masinatraktorijaamade areng nende 10 tegevusaastal.

РАЗВИТИЕ МАШ.-ТРАКТ. СТАНЦИЙ ЗА 10 ЛЕТ РАБОТЫ ИХ.

Kõige tähtsam põllumajanduse tootmis-vahend — maa — natsionaliseeriti, viidi era-omandusest kogu rahva omandusse Nõuko-gude Liidus kohe peale oktoobrirevolutsiooni. Sellest ajast peale on järjekindlalt teostatud põllumajanduse sotsialistlikku ümberkujunda-mist. Selleks tuli toetuda järjest võimsa-maks muutuvale sotsialistlikule tööstusele, milline varustab põllumajandust sotsialiseerimiseks vajalise moodsa tehnikaga.

Tööstuse ja põllumajanduse vahelised toot-misalased sidemed leidsid omale organisat-sioonilise vormi masinatraktorijaamades. Ma-sinatraktorijaamad on teatavasti riiklikud ettevõtted, millede ülesandeks on kolhooside teenimine moodsa tehnikaga. Neisse on koon-datud traktorid ja teised keerulisemad põl-lumajandusmasinad, remonttöökojad, samuti kaadrid — agronoomid, insenerid ja tehni-kud. Kolhoosid ise omavad vaid üsna väikese

osa keerulisematest masinatest, näiteks traktoritest vaid umbes 1 prots. nende üldarvust. Tööde eest, mida masinatraktori jaam teeb kolhoosides, saab ta viimaselt tasu, enamjaolt natuuras. Suhted nende vahel reguleeritakse lepingu alusel.

Masinatraktori jaamade idee sai oma alguse juba 1927. aastal. Taras Shevtshenko nimeline sovhoos Ukrainas organiseeris tol aastal traktorite kolonni kehvikute ja keskmike üksikmajapidamiste avitamiseks. Ideest haarati kinni, ja asutati rida masinatraktori jaamu. Kuid massiliseks muutus masinatraktori jaamade asutamine 1929. aastal pärast Nõukogude valituse sellekohase dekree-di avaldamist 5. juunil. Seega tänavav täitus masinatraktori jaamade tegutsemise 10. juubeliaasta. Sel ajavahemikul on masinatraktori jaamad hügelarengu läbi teinud:

M a s i n a t r a k t o r i j a a m a d e a r e n g .
Развитие маш.-тракт. станций.

	1930. a.	1932. a.	1937. a.	1939. a.
	(1. jaan.)			
Jaamade arv . . .	158	2.446	5.818	6.350
Traktorite arv (tuh. tük.) ¹⁾ . . .	27	72	448	495
Traktorite üldvõimsus (tuh. hobuj.)	401	1.077	6.679	7.437
Kombainide arv (tuh. tük.) ²⁾ (7 tk.)	2	112	128	
Veoautode arv (tuh. tük.)	0,2	6	?	75

Nüüdseks omavad masinatraktori jaamad tehnilise varustuse, millele võrdset ei leidu kusagil mujal, ja organisaatorite, agronoomide, inseneride jne. hügelarmee. 1939. aasta alguks oli neis 495 tuhat traktorit 7,4 miljoni hobujõulise võimsusega, 128 tuhat kombaini, 75 tuhat veoautot, 405 tuhat traktoradra, 178 tuh. traktor-külvimasinat (teraviljadele) ja kümneid tuhandeid teisi masinaid. Paralleelselt tehnilise varustuse kasvule on soetatud ka eriteadlaste kaadreid. 1938. aasta keskpaiku oli masinatraktori jaamades enam kui 650 tuhat traktorijuhti ja traktoribrigadiiri (juhti), 170 tuhat kombainijuhti ja mehaanikut, 55 tuh. masinisti rehepeksumasinat ja linakitkumismasinat jaoks jne. Neis arvudes peegeldub põllumajandusliku töö kujunemisprotsess tööstuslikuks.

Masinatraktori jaamad mängisid määratu suurt osa üksiktalundite üleviimises sotsialistlikule teele, andes suurmaapidamiseks vajalike tehnikat.

¹⁾ 15-hobujõulistesse traktoritesse ümberarvatult.

²⁾ 15-jala laiustesse kombainidesse ümberarvatult.

Üksiktalundite kollektiiviseerimine.

Коллективизация единол. хозяйств.

1928. a. 1932. a. 1937. a. 1939. a.
(1. jaan.)

Kolhoosidesse astunud üksiktalundite arv (milj.)	0,4	14,9	18,5	18,8
Protsentides üksiktalundite üldarvust	1,7%	61,5%	93,0%	93,5%

Kui 1928. aastal, enne masinatraktori jaamade massilist asutamist, ainult 1,7 prots. kõigist üksiktalunditest oli astunud kolhoosidesse, siis nüüd on neisse koondunud peagu kõik talundid (93,5 prots.). Külvipinnast aga on kollektiviseeritud veelgi rohkem — 99,3 prots. üksiktalundite üldisest pindalast. Nõukogude Liit on kujunenud suurima maapidamisega riigiks maailmas. Kolhoosi (neid on praegult üldse 242,4 tuhat, igaihes keskmiselt 78 peret) keskmine külvipind ulatub praegu 483 hektarile, kuna P.-A. Ühendriikides tuleb keskmiselt talundi kohta 22,8 hektarit ja Saksas — 6,8 hektarit külvipinda.

Millise määratu tehnilise murrangu põllumajanduses on, sotsiaalse pöörde kõrval, teostanud masinatraktori jaamad, seda näitab ülaltoodud moodsate masinate võrdlus tsariaegse Vene põllumajanduse algelise tehnikaga. 1910. aastal oli talurahva majapidamistes 7,8 miljonit sahka, 17,7 miljonit puuäket, 2,2 miljonit puuadra; kolmandikul kõigist talunditest puudus üldse inventar, 30 prots. ei omanud hobust. Tsaristlikus Venes langes 1 hektari külvipinna kohta põllumajandusmasinad ja -riistu kokku 6 rubla väärtuses, kuna kolhoosides tuleb neid 1 ha kohta 65 rubla väärtuses (arvestatud ühesugustes hindades). Praegu tuleb kolhoosides iga 1000 hektari külvipinna kohta 80,8 traktor-hobujõudu.

Masinatraktori jaamadesse koondatud rikkalik tehnika seisab täiesti kolhooside teenistuses. 1938. aastal masinatraktori jaamad harisid 109 miljonit hektarit, s. o. peagu kogu (93,3 prots.) kolhooside külvipinna, kuna 1930. aastal — vaid 27 protsenti; kombainidega koristati teravilja ja päevalille enam kui 39 miljonilt hektarilt.

Nõukogude Liidu põllumajandus seisab oma tehnilise taseme suhtes esimesel kohal maailmas. Tehniliselt kõige rohkem arenenud kapitalistliku maa — P.-A. Ühendriikide — põllumajanduses on küll traktoreid rohkem kui Nõukogude Liidus — 11,1 miljoni hobujõu võimsusega (1930. a.) viimase 9,3 miljoni vastu. Ent nende ärakasutamine toimub seal palju kitsamas ulatuses kui Nõukogude Liidus. Viimases töötleti, näiteks, 1937. aastal ühe 15-hobujõulise traktoriga keskmiselt 470 hektarit, kuna P.-A. Ühendriikides haritakse ainult 90—100 hektarit, s. o. viis

korda vähem. Teist tähtsamat masinat — kombaini — on P.-A. Ühendriikides vähem kui Nõukogude Liidus — 61 tuhat tükki 154 tuhande vastu. Ka kombaini kasutamismäär on Nõukogude Liidus kõrgem: seal koristab kombaini (jaamades) 317 hektarit aastas, kuna P.-A. Ühendriikides — 230 hektarit. Vahe mõlema maa vahel seletub sellega, et kapitalistlikes riikides on ülekaalus või suuresti levinud väkemaapidamine, mis ei võimalda moodsate, kõrgeltproduktiivsete masinate ratsionaalset kasutamist. Näiteks P.-A. Ühendriikides ainult 13,5 prots. talunditest tarvitab traktorit ja Kanadas — 13,3 prots., rääkimata teistest maadest. Kõik see näitab, et Nõukogude Liidu põllumajanduses on tehnika levinud palju suuremal määral kui muus maailmas.

Põllumajanduslikud põhitööd on Nõukogude Liidus juba suurelt osalt mehhaniseeritud: 1937. aastal toimus traktorite jõul 71 prots. suiviljade künnist, 54,3 prots. suiteraviljade külvist, 43,8 prots. teraviljade koristamisest (selle hulgas kombainidega — 39,8 prots.); viljapeks toimus mehaaniliselt 94 prots. ulatuses. Ometi veel alles 1932. aastal teostati suiviljade künnist ainult 19 prots. traktoritega, kuna 81 prots. — hobuadraga, ja teraviljade koristamisest ainult 10 prots. — traktorite jõul, kuna muus osas käsitsi või hoburiistadega. Üldiselt võib öelda, et masinatraktorijaamade alusel on põllumajanduse rekonstruktsioon põhijoontes juba teostatud. Kolmandal viisaastakul tuleb põllumajanduslike tööde mehhaniseerimine lõpule viia ja teda eriti arendada nende tööde alal, mis on seni vähe mehhaniseeritud, nagu kartulipanek ja -võtmine (mehhaniseeritud ainult 2 prots. ulatuses), heinakoristamine jne.

Uus tehnika ühissuurmaapidamise oludes on suuresti tõstnud põllumajanduse produktiivsust ja veel suuremal määral turutoodangu osatähtsust põllumajanduse üldtoodangus. Sellekohased statistilised arvutlused näitavad, et ühe inimtööpäeva kohta, mis kulutatud 1937. aastal kolhooside majapidamises, tuli 3,2 korda rohkem teravilja, kui üksiktalundites 1922.—1925. a. Teravilja kogusaak ulatus 1929. aastal 4.376 miljoni puudale, mis teeb välja 36,4 puuda, maaelaniku kohta arvatult, kuid 1937. aastal saadi 7.340 miljonit puuda teravilja, seega 64,4 puuda maaelaniku kohta, s. o. 77 prots. rohkem kui 1929. aastal. Ühtlasi tervelt enam kui

viiekordseks tõusis turutoodang võrreldes kolhooside-eelse ajastuga. 1926./27. aastal tuli teravilja turutoodangut kehvikute ja keskmike talundite kohta keskmiselt 20 puuda, kuid 1938. aastal ulatus turutoodang kolhoosides 106,4 puudale, iga kolhoosis asuva pere kohta keskmiselt arvatult.

Suurt kokkuvõtet on mehhaniseerimise mõjul saavutatud tööjõus. 1937. aastal masinatraktorijaamade traktorite poolt tehtud tööd oleks käsitsi ja hobujõul nõudnud kolhoosides 4,8 korda suuremat tööjõu kulutust ja üksiktalundites — 6,8 korda rohkem. Sellest järgneb, et ühe aasta jooksul maapidamise mehhaniseerimine andis kolhoosidele tööjõu kokkuvõtet 10,9 miljoni töötaja ulatuses.

Tänu moodsate masinate tarvituselevõtmisele põllumajanduslik töö järjest rohkem läheneb võrratult kõrgeltproduktiivsemale tööstuslikule tööle. See järeldub ka masinatraktorijaamade traktoritega tehtavate tööde omahinna struktuurist. 1938. aastal moodustasid omahinnas kulud kütteeaine ja määrdeõlide peale 54,6 prots., remondi peale — 18,7 prots., administratiiv-valitsemiskulud — 18 prots., tootmisest osavõtivate tööliste palkadeks läinud summad — 8,7 prots. Üksiktalundites aga maaharimise omahind koosnes põhilikult tööloomade söödast, mis neelas tunduva osa samast teraviljast, mille jaoks maad haritigi.

Masinatraktorijaamade ehitamiseks kulutas riik esimesel kahel viisaastakul kokku üle 8 miljardi rubla. Kolmandal viisaastakul läheb samaks otstarbeks 5,2 miljardit rubla.

Olgu veel märgitud, et kolhoosid maksid masinatraktorijaamadele nende poolt tehtud tööde eest näiteks 1937. aastal 9,4 prots. kogusaagist.

Masinatraktorijaamadel seisab veel määratusuur töö ees. Jaamade poolt põllumajanduses tehtud tehniline pööre võimaldab toodangut tõsta niivõrd kõrgele, et tekib põllumajandussaaduste üleküllus, mille tõttu neid saab jaotada juba mitte enam igatüpe töö, vaid tarviduste järgi. Tööproduktiivsuse tõstmise reservid jaamades on veel väga suured, mida näitab juba see, et stahaanovlased ületavad 4—5 ja veel rohkem kordi jaamade poolt praegu keskmiselt saavutatud töönorme.

Transport.

ТРАНСПОРТ.

Transpordi töö aasta algul.

Работа транспорта в начале года.

Raudteede tegevus märksa tõusis võrreldes läinud aastaga. Päevakeskmise laadimise suurenes jaanuaris-aprillis 10,2 prots. võrra mõeldunud aasta samade kuude vastu.

Keskmiselt laaditi päevas 88.202 vagunit, kuid seejuures aprillis laaditi 92.311 vagunit. Plaan jäi täitmata vaid 1,3 prots. ulatuses.

Veertranspordis — nii sisevete- kui mere- transpordis — jäid kaubaveoplaanid tunduvas osas täitmata. Veetranspordi rahvako-missariaadi jaotamine kaheks (jõe- ja mere-

transpordi) rahvakomissariaadiks löi organisatsioonilised eeldused nende transportalade tõhusaks tõstmiseks.

Autotranspordi rahvakomissariaatide asutamine.

Основание наркоматов автомоб. транспорта.

Nõukogude Liidu ülemnõukogu otsustas asutada, peale ehitustööstuse rahvakomissariaadi, millest juttu oli eespool, ka autotranspordi rahvakomissariaadid, ja seda nimelt liiduvabariikides.

Autode arv Nõukogude Liidus on vahepeal tohutult suurenenud. Kui esimese viisaastaku lõpuks (1932. a.) autosid oli 75.000 tükki, siis teise viisaastaku lõpuks (1937. a.) nende arv tõusis 570.000 peale. Kolmanda viisaastaku jooksul, s.o. 1942. aastaks, autode arv peab tõusma juba 1,7 miljonile, autobuste arv 34,2 tuhandele, kasvades ligi viiekordseks.

Senine automajanduse organisatsiooniline korrd enam ei vasta autodepargi kiirele kasvule. Seni autodepargi valitsemine jagunes rohkearvuliste autobaaside ja -majanduste vahel, mis pole enam otstarbekohane, autotransport vajab nüüd organiseeritud riiklikku juhtimist. Selle sihiga asutataksegi nüüd liiduvabariikides erilised autotranspordi rah-

vakomissariaadid. Nende ülesandeks on autotranspordi juhtimine liiduvabariikides, autode remondi ja teenimise (autoremonttehased, jaamad, bensiinipaagid) organiseerimine ning kaadrite ettevalmistamine. Maanteedehitamine ja ekspluateerimine aga allub endiselt liiduvabariikide rahvakomissariade nõukogude juures asuvatele teedevalitsustele.

Kaubavedu 1938. aastal.

Тружоборот в 1938 г.

Transpordi tegevust 1938. aastal iseloomustab järgmine tabel:

	Kaubavedu.		Kasv või langus (%-es)
	1937. a.	1938. a.	
Raudteed (miljard. tonn-km)	354,8	369,1	+4,0
Veetransport (miljard. tonn-km)	70,1	66,0	-5,8
Eraõhulaevastik (miljon. tonn-km)	24,9	31,7	+27,3

Eraõhulaevastiku kaubavedu näitas suurt 27,3-protsendilist tõusu, kuna veetranspordi (sisevete ja mere) kaubavedu vähe langes.

Nõukogude Liidu riigieelarve 1939. a. peale.

ГОСБЮДЖЕТ СССР НА 1939 Г.

Käsikäes kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse eduka arenemisega näitab kiiret kasvu ka riigieelarve. Nii laekus 1937. aastal Nõukogude Liidu riigieelarvel tulusid (lõpliku kokkuvõtte järgi) üldse 96,6 miljardit rubla, kuna kulud ulatusid 93,9 miljardi rublale, mis annab tulude ülekaalu kulude üle 2,7 miljardi rubla suuruses. Võrreldes eelmise 1936. aastaga, millal tulud ulatusid 83,8 miljardi rublale (ja kulud — 81,8 miljardile), olid tulud suuremad 12,8 miljardi rubla, ehk 15,3 prots. võrra; ka tulude ülekaal oli 1936. aastal väiksem — 2,0 miljardit rubla. Vaatamata tunduvale kasvule, 1937. aasta eelarve plaan ei leidnud täielist täitmist: tuludest jäi puudu küll vaid 1,8 prots. ja kuludest — 3,3 prots.

1938. aastal toimus edasine eelarve kasv. Esialgsete andmete järgi Nõukogude Liidu riigieelarvel laekus 1938. aastal tulusid 127,6 miljardit rubla, kuna kulud ulatusid 124,0 miljardile; tulud ületasid seega kulusid 3,6 miljardi rubla võrra. Võrreldes eelmise 1937. aastaga tähendab see nii tulude kui ka kulude suurenemist ühe kolmandiku (32,1 prots.) võrra. Eelarve plaan peagu täies ulatuses täideti; puudu jäi vaid mõni protsent,

Nõukogude Liidu ülemnõukogu poolt kinnitatud Nõukogude Liidu riigieelarves 1939. aasta peale on tulusid nähtud ette 156,1 miljardi rublalisel summas, s. o. 22,3 prots. rohkem, kui tegelikult laekus 1938. aastal, ja kulusid — 155,4 miljardi rublalisel summas, mis 25,3 prots. võrra ületab 1938. a. kulusumma. Tulude ülekaal võrdub seega 0,7 miljardi rublale.

1939. aasta riigieelarve*) summad jagunevad eelarveliikide järgi, ülemnõukogu poolt tehtud muudatuste arvestades, järgmiselt:

1939. a. riigieelarve jaotus põhilike järgi.	Tulud.	Kulud.
	(miljard. rbl.)	
Liidu eelarve	117,4	116,7
Liiduvabariikide eelarved	27,8	11,7
Kohalikud eelarved	10,9	27,0
Kokku riigieelarve	156,1	155,4

*) Nõukogude Liidu riigieelarve mõiste asendab nüüd endise „ühtlase“ ja sellele eelnenud „koond.“ eelarve mõistet ning harrab seega liidu ja liiduvabariikide ning kohaliku eelarved.

Kohalike eelarved (s. o. autonoomsete vabariikide, oblastite, kraide, rajoonide jne. eelarved) saavad liiduvabariikidelt toetusena üldse 16,1 miljardit rubla, milline summa selles tabelis liiduvabariikide kuludes ei figureeri. Arvates ülee summa kohalike eelarvete omatuludele juurde, osutub viimaste tulude üldsumma 27,0 miljardi rubla suuruseks, mis täielikult katab nende kulud.

Võrreldes tulude tegeliku laekumisega 1938. aastal on liidueelarve tulud 1939. aastaks võetud kõrgematena 26,1 prots. võrra (117,4 miljardit 93,2 miljardi rubla vastu), kuna liiduvabariikide ja kohalike eelarvete tulud — 12,7 prots. võrra (38,7 miljardit 34,4 miljardi rubla vastu).

Liiduvabariikide ja kohalike eelarvete tulud 1939. aastal jagunevad üksikute liiduvabariikide vahel järgmiselt, võrreldes 1938. aastal tegelikult laekunud tuludega (eelandmete järgi):

Liiduvabariikide ja kohalike eelarvete tulud.

Доходы республ. и местных бюджетов.

1938. a. 1939. a.
(eelandmed) (plaan) Kasv
(miljon. rbl.) (% % -es)

	1938. a.	1939. a.	Kasv (%)
Venemaa Nõuk. Föder.			
Sots. Vabariik	21.290	23.978	+12,6%
Ukraina N.S.V.	5.866	6.542	+11,5%
Valge-Vene N.S.V.	1.166	1.301	+11,6%
Aserbaidshani N.S.V.	883	993	+12,5%
Gruusia N.S.V.	1.069	1.148	+ 7,4%
Armeenia N.S.V.	402	440	+ 9,5%
Turkmeni N.S.V.	405	496	+22,4%
Usbeki N.S.V.	1.258	1.441	+14,5%
Tadžiki N.S.V.	432	483	+11,8%
Kasahhi N.S.V.	1.257	1.514	+20,5%
Kirgiisi N.S.V.	341	386	+13,2%
Kokku	34.369	38.722	+12,7%

Eriti suur on tulude juurdekasv Turkmeni ja Kasahhi liiduvabariikides, kus ületab 20 protsenti.

Nõukogude Liidu 1939. a. riigieelarve tulude koostist iseloomustab, 1938. a. eelarve täitmise eeltulemustega kõrvutatult, järgmine tabel (ülemnõukogu poolt tehtud tulude tõstmise 0,5 miljardi rbl. võrra on jäänud siin arvesse võtmata, sest praegu puuduvad andmed selle jagunemise kohta üksikute alade järgi):

1939. a. riigieelarve tulud.

Доходы по государственному бюджету на 1939 г.

	1938. a.	1939. a.	Kasv (%)
(eelandmed) (plaan) Kasv (miljard. rbl.) (% % -es)			
Läbikäigumaks	80,4	92,4	+15,0%
Ülekanded kasudest	10,6	17,7	+66,7%
Riikliku kindlustuse ressursid	7,2	7,2	+ 0,3%
Masinatraktorijaa- made tulud	1,4	2,3	+68,6%
Riiklikud laenud	7,6	10,0	+31,1%
Maksud elanikelt	5,0	6,5	+27,8%
Muud tulud	15,4	19,5	+26,6%
Kokku tulusid	127,6	155,6	+22,0%

Tähtsamaks tuluallikaks on läbikäigumaks, millele langeb 92,4 miljardit rubla, s. o. üle poole (59 prots.) tulude üldsummast. Läbikäigumaksu summa tõuseb võrreldes 1938. aastaga 12,0 miljardi rubla, ehk 15 prots. võrra, ja seda nimelt tööstustoodangu ja kaupade müügi tunduva kasvu tõttu. Tähtsuselt järgmiseks tuluallikaks on ülekanded riigiettevõtete kasusummadest. Need suurenevad 1938. a. vastu 7,1 miljardi rubla, ehk 66,7 prots. võrra, s. o. võrratult rohkem kui läbikäigumaks, ja moodustavad 17,7 miljardi rublase summa. Riigiettevõtete kasude üldsumma peab plaani järgi ulatuma 26,3 miljardi rublale 1938. aasta 15,7 miljardi vastu; seega enamuse (üle 2/3) kasudest läheb riigieelarve tuludeks.

Valdav osa riigituludest laekub sotsialistliku majanduse maksmistest. Elanikel otseselt võetavad maksud moodustavad vaid 4,2 prots. riigitulude üldsummast. Need maksud ulatuvad kogusummas 6,5 miljardi rublale, mis 1,5 miljardi, ehk 27,8 prots. võrra ületab läinudaastase summa.

Riigilaenu annavad samuti suuri tulusid. Möödunud aastal teatavasti niinimetatud „kolmanda viisaastaku“ laenu telliti 5,9 miljardi rbl. eest, mis 887 miljoni rbl. võrra ületas väljalaskesumma. Selles töisasjas peegelduvad rahvamajanduse hoogus areng ja sellest tingitud rahva ainelise heaolu pidev paranemine. Eriti huvitav on märkida laenu levimise tõusu samal aastal maaelanike seas. Juba mitmendat aastat laenu tellimine maal püsis 600—700 miljoni rubla ümber aastas, kuid möödunud aastal tõusis see äkki 900 miljoni rublale. Järsk tõus viipab kolhoosnike jõukuse kasvule. 1939. aasta riigieelarves on 10 miljardi rublases laenusummas rahva seas realiseeritavaid laene ette nähtud 5.850 miljoni rubla suuruses, mis 730 miljoni rubla võrra ületab eelmisel aastal laekunud summa. Laenu laekumine peaks olema kindlustatud rahvamajanduse edasise arenguga ja rahva sissetulekute kasvuga.

Nõukogude Liidu riigieelarve kuludeosa on määratud järgmiseks, kusjuures pole arvestatud ülemnõukogu poolt tehtud kulude suurendust 0,4 miljardi rbl. võrra, sest puuduvad andmed selle jaotuse kohta:

1939. a. riigieelarve kulud.

Расходы по госбюджету на 1939 г.			
1938. a. 1939. a. Kasv või (eelandm.) (plaan) langus (miljard. rbl.) (%-es)			
Rahvamajandus	51,7	59,3	+14,7%
Sotsiaal-kultuur. kulud	35,3	38,6	+ 9,2%
Kaitse- ja sõjalaevastiku rahvakomissariaadid	23,2	40,9	+76,6%
Siseasjade rahvakomissariaat *)	4,3	5,4	+26,4%
Riigivalitsemine ja koh- tuasutused	5,3	6,1	+15,3%
Riigilaenukulud	2,0	1,9	- 5,1%
Valitsuste reservfondid	1,2	2,0	+59,7%
Muud kulud	1,0	0,8	-22,0%
Kokku kulusid	124,0	155,0	+25,0%

Suur enamus (ligi 2/3) kõigist riigikuludest läheb rahvamajanduse ja sotsiaal-kultuuriliste tarvete finantseerimiseks.

Rahvamajandusele antavad summad ulatuvad 59,3 miljardi rubla, s. o. 7,6 miljardit, ehk 14,7 prots. rohkem kui 1938. aastal. Ligi pool sellest summast — 28,1 miljardit rubla — läheb tööstuse finantseerimiseks.

Ehitustöödeks kõigil rahvamajanduse ja sotsiaal-kultuurilistel aladel kokku kulutatakse riigieelarve kaudu 25,1 miljardit rubla. See summa moodustab 72,3 prots. ehitustööde üldsummast käesoleval aastal, millest järgneb, et riigieelarve mängib otsustavat osa rahvamajanduse põhifondide laiendamises. Ehitustööde ulatus 1939. a. on üksikute harude järgi ette nähtud järgmisena:

Ehitustööd 1939. aastal.

Строительство в 1939 г.			
Ehitustööde Sellest kaeldväärtns. takse riigieelarvega (miljard. rbl.)			
Tööstus	17,59	13,06	
Põllumajandus	1,59	1,26	
Transport ja side	4,96	1,86	
Riiklik kaub. ja põllum.-saaduste kokkuostu organis.	0,49	0,31	
Elumajade, kommunaal- ja sots.-kult. ehitustööd	2,33	1,53	
Muud alad	7,77	7,12	
Kokku	34,73	25,14	

*) Rahvakomissariaadi poolt teostatavad majanduslikud ehitustööd ühesarvatult.

Ehitustööde peale minevatest summadest kaetakse riigieelarve poolt harude järgi 37,6 prots. (transpordis ja sides) kuni 80,4 prots. (põllumajanduses), kuna tööstusele annab riik 74,2 prots. ehitustööde väärtusest, ja ainult 25,8 prots. tuleb majanduslike organisatsioonide omaressurssidest. Omaressursid koosnevad amortisatsiooni mahaarvamistest ja kasudest, samuti sise-ressursside mobiliseerimisest saadavatest summadest (ehitusmaterjalide liigsete tagavarade vähendamine, võlgnevuse likvideerimine jne.).

Selleks, et täita 1939. aastaks kindlaksmääratud tootmise, kaubanduse ja transpordi plaane, riiklikud majandusorganisatsioonid vajavad 56,7 miljardi rublalist tegevuskapitali 1939. a. alguks ettenähtud 49,2 miljardi asemel. Tegevuskapitali täiendamiseks on riigieelarves määratud 10,1 miljardit rubla.

Sotsiaal-kultuuriliste tarvete rahuldamiseks on riigieelarvesse võetud 38,6 miljardit rubla, s. o. 3,3 miljardit, ehk 9,2 prots. rohkem, kui selleks otstarbeks kulutati 1938. aastal. Üle poole neist kuludest kannavad kohalikud eelarved:

Kulutused sots.-kultuurilisteks otstarbeteks.

Затраты на соц.-культ. мероприятия.

Kasv 1938. a. 1939. a. 1938. a. (eelandm.) (plaan) vastu (miljard. rbl.) (%-es)			
Liidu eelarve (ilma sots.-kindlustuseta)	6,3	6,9	+ 9,9%
Liiduvabariikide eelarved	4,0	5,0	+23,3%
Kohalikud eelarved	19,0	19,6	+ 2,8%
Riikliku sots.-kindlustuse eelarve	6,0	7,1	+19,2%
Kokku	35,3	38,6	+ 9,2%

Kuidas sotsiaal-kultuurilised kulud jagunevad üksikute liikide järgi, nähtub järgmisest tabelist:

Sotsiaal-kultuuriliste kulude koostis.			
Состав расходов на соц.-культ. мероприятия.			
Kasv või 1938. a. 1939. a. langus (miljard. rbl.) (%-es)			
Haridus	18,8	21,1	+12,1%
Tervishoid	7,6	8,8	+15,8%
Kehakultuur	0,1	0,1	+ 5,2%
Sotsiaalkindlustus	2,0	2,3	+18,2%
Riiklik toetus laste-riikastele emadele	0,9	1,0	+ 9,1%
Muud kulud	5,9	5,3	-10,2%
Kokku	35,3	38,6	+ 9,2%

Üle poole sotsiaal-kultuurilistest kuludest langeb hariduse peale. 1939. a. viimased tõusevad 2,3 miljardi rubla, ehk 12,1 prots. võrra ja ulatuvad 21,1 miljardi rublale. Eriti tunduvalt suurenevad alg- ja keskhari- duseks minevad summad, sest 1939/40. õppe- aastal kujuneb neis koolides õppivate laste arv 34,8 miljoniliseks — 3,4 miljonit rohkem kui eelmisel õppeaastal. Lasteaedades kas- vatatavate laste arv tõuseb käesoleva aas- ta lõpuks 1,4 miljonile, arvestamata kol- hooside lasteaedu. Täisealiste määratud alg- ja keskkoolides õppijate arv tõuseb 1,2 miljonile. Massiliste raamatukogude arv viiakse 13,9 tuhandele, arvestamata ameti- ühingute raamatukogusid. Suured summad on ette nähtud ka kutsehariduse, kõrgema hariduse ja teadusliku töö arendamiseks.

Suuresti kasvanud on ka tervishoiu peale kulutatavd summad. 1939. aastaks on nad ette nähtud 8,8 miljardi rubla suu- ruses, s. o. 15,8 prots. rohkem kui eelmisel aastal. Juurdekasv läheb peamiselt raviasu- tuste võrgu laiendamiseks ja arstliku perso- naali palkade tõstmiseks.

Sotsiaalkindlustuse kulud suurenevad käesoleva aasta riigieelarves 18,2 prots. võr- ra ja ulatuvad kogusummas 2,3 miljardi rublale.

Kolmandaks tähtsamaks kululiigiks on riigikaitsekulud. Kui 1938. a. selleks ots- tarbeks kulutati 23,2 miljardit rubla, siis käesoleval aastal see summa tõuseb 40,9 mil- jardi rublale, mis tähendab tervelt 76,6-prot- sendilist kasvu. Sellase määratu suurene- mise tagajärjel riigikaitsekulude osatähtsus riigieelarves tõuseb 1938. a. olnud 19 prots. pealt 26 prots. peale. Kahtlemata tõstab see tublisti Nõukogude Liidu sõjalist kaitse- võimet.

Mis puutub riigivalitsemise kuludesse (ühes kohtuasutustega, kuid ilma siseasjade rahvakomissariaadita), siis need, suurenedes 15,3 prots. võrra, moodustavad vaid 4 prots. riigieelarve kuludest. Kasv on põhilikult tingitud oblastite, kraide ja rahvakomissariaa- tide arvu suurendamisest.

Lõpuks peaks veel huvi pakkuma, millest koosnevad liiduvabariikide ja kohalike eel- arvete kulud, millised moodustavad osa eelpool iseloomustatud Nõuk. Liidu riigieel- arvest. Nende kulude üldsumma, nagu ülal juba märgitud, tõuseb 1939. a. 12,4 prots. võrra.

Liiduvabariikide ja kohalike eelarvete kulud.

Расходы республик и местных бюджетов.

	1938. a.	1939. a.	Kasv või (eelandmed) (plaan) langus (miljard. rbl.) (%-es)
Rahvamajandus	7,0	8,0	+13,9%
Sots.-kultuurilised kulud	23,1	26,4	+14,3%
Valitsemine ja kohtud	3,7	3,9	+ 5,4%
Muud kulud	0,6	0,4	-37,9%
Kokku	34,4	38,7	+12,5%

Nagu näha, liiduvabariikide ja kohalike eelarvete kulud koosnevad suures enamuses (67—68 prots. ulatuses) sotsiaal-kultuuri- listeks otstarbeteks minevatest summadest. Need tõusevad 1938. aasta vastu 14,3 prots. võrra ja ulatuvad 26,4 miljardi rublale. Nende seas ainuüksi hariduskulud moodus- tavad 16,2 miljardit rubla, s. o. ligi poole üldkuludest.

Muu kroonika.

ПРОЧАЯ ХРОНИКА.

Nõuk. Liidu ülemnõukogu III istungjärk.

III сессия Верховного Совета СССР.

Mai lõpul leidis aset Nõukogude Liidu ülemnõukogu III istungjärk. Ülemnõukogu, milline teatavasti koosneb kahest kojast — liidu nõukogust ja rahvuste nõukogust, võt- tis vastu Nõukogude Liidu riigieelarve 1939. aasta peale ja kinnitas 1937. aasta riigieel- arve täitmise aruande, otsustas asutada kaks uut rahvakomissariaati, kinnitas üle- m- nõukogu presidiumi poolt istungjärkude va- heajal antud ukaasid. Lõpuks Nõukogude Liidu rahvakomissaride nõukogu esimees V. Molotov, kes on ühtlasi välisasjade rahvako- missariks, esines teadaandega Nõukogude Liidu välispoliitika kohta, mille järele üle- m- nõukogu võttis vastu määruse, millega kiit- tis heaks valitsuse välispoliitika.

Rahva aineline taseme tõus aasta algul.

Подъем материального уровня населения в начале года.

Töötajate aineline taseme tõusu käesoleva aasta algul iseloomustavad järgmised and- med. Kõigis tööstusharudes näitavad palgad suurenemist võrreldes möödunud aastaga. Näiteks veebruaris oli keskmine kuupalk kõrgem läinudaastasest veebruarist: kütte- ainetetööstuses — 12,2 prots., elektriijaama- des ja elektritööstuses — 8,9 prots., must- metallurgias — 16,3 prots., tekstiiltööstuses — 20 prots. võrra jne.

Mis puutub tarvituskaupade tootmisse, siis kohaliku tööstuse rahvakomissariaadid suurendasid nende toodangut, võrreldes 1938. aasta sama veerandiga, 25,2 prots. võrra, ühistegelised tootmisühingud — 31,3 prots.,

kuna kerge-, tekstiil- ja toitaineetööstused täitsid oma veerandaasta-plaani ja tõstsid vastavalt oma toodangut.

Kaubanduse väikemüügiläbikäigud tähtsamatel kaubandusorganisatsioonidel näitasid jaanuaris-aprillis 23,5-protsendilist kasvu võrreldes möödunud aasta sama ajavahega; veerandaasta plaan ületati 5 prots. võrra. Sööklate, restoranide ja kohvikute müügiläbikäigud jaanuaris-aprillis tunduvalt suurenesid — 34,4 prots. võrra eelmise aasta samade kuude vastu.

Keskharidus.

Среднее образование

Endine Vene asus Euroopas ühel viimastest kohtadest rahvahariduse taseme suhtes. Enamus noorsoost jäi kirjaoskamatuks. Eriti vilets oli keskkoolide võrk, milline moodustas kokku 3,4 protsenti koolide üldarvust, seejuures maal — 0,5 protsenti.

Uus eppohh rahvahariduse arengus algas Nõukogude valitsuse ajal, kui seati sisse üldine tasuta haridus.

Juba on teostatud üldine sunduslik 4-klassiline algharidus maal ja 7-klassiline keskharidus linnades. Tugevasti on suurenenud keskkoolide võrk. Keskkooli 5.—10. klassis käib käesoleval aastal 12 miljonit õpilast 1915. aasta 500 tuhande vastu. Ainuüksi teise viisaastaku aastatel õpilaste arv keskkooli 5.—7. klassis tõusis kahekordseks, 8.—10. klassis — 15-kordseks. Maakeskkoolide õpilaste arv suurenes 1915. aasta vastu isegi 250 korda.

Eriti kiiresti areneb keskharidus rahvusvabariikides, mis varemalt olid kõige mahaäänumateks. Nii polnud praeguse Tadshiki vabariigi territooriumil enne 1917. aastat ühtki keskkooli, kuna käesoleval õppeaastal Tadshikistani keskkoolides õpib umbes 50 tuhat õpilast. Usbekistani keskkoolides on õpilaste arv suurenenud 1915. aasta 6,3 tuhandelt 620,3 tuhandele 1939. aastal, s. o. ligi 100-kordseks.

Keskhariduse areng Nõukogude Liidus nõudis rohkel arvul õpetajaid, kellede arv keskkoolides kasvas 1915. aastal olnud 56 tuhandelt 700 tuhandele 1939. aastal.

Veel laiaulatuslikumaks kujuneb keskharidus kolmandal viisaastakul. Nõukogude valitsus seadis ülesandeks teostada kolmanda viisaastaku jooksul üldine 10-klassiline keskharidus linnas ning lõpule viia üldine 7-klassiline keskharidus maal ja kõigis rahvusvabariikides. Alg- ja keskkoolide õpilaste arv linnades ja töölisasulates suureneb kolmanda viisaastakuga (1938.—1942. a.) 8,6 miljonilt 12,4 miljonile, kuna maal — 20,8 miljonilt 27,7 miljonile.

Uute teatrite ehitamine.

Строительство новых театров.

Nõukogude Liidus on praegu ehitusel 26 uut teatrit, kokku 32 tuhande istekohaga.

Teatrid ehitatakse Moskvas, Leningradis, Tsheljabinskis, Alma-Atas, Stalinabadis, Frunses, Kaasanis ja teistes linnades.

Kaubanduse läbikäigud 1938. a.

Товарооборот в 1938 г.

Riikliku ja ühistegelise kaubanduse väikemüügi läbikäigud (ühes ühiskondliku tootlusega — sööklatega jne.) näitas 1938. aastal tunduvalt 10,1-protsendilist kasvu, ulatudes 138,6 miljardi rublale 1937. aasta 125,9 miljardi vastu. Peale selle kolhooside ja kolhoosnike müügiläbikäigud turgudel suurenesid vastavalt 17,8 miljardilt 24,4 miljardi rublale, s. o. enam kui ühe kolmandiku (37,1 prots.) võrra. Riikliku ja ühistegelise kaubanduse väikekaubanduse võrk laienes 1938. aasta jooksul 29,5 tuh. ühiku võrra, tõustes kokku 356,9 tuh. kaupluse ja lahtise müügikohani.

Rahvamajanduslik sissetulek 1938. a.

Народный доход в 1938 г.

Rahvamajanduse eduka arengu tulemuseks 1938. aastal Nõukogude Liidu niimetatud rahvamajanduslik sissetulek tõusis 1937. aastal 96,3 miljardilt rublalt 105 miljardile (1926/27. a. hindades), s. o. 9,0 prots. võrra.

Kalandus Nõukogude Liidus.

Рыболовство в СССР.

Nõukogude Liidu vetes elutsevad kõige mitmekesisemad kalaliigid; nende luugas leidub sääraseid kõrgeväärtuslikke kalu, nagu beluuga, sterlet, lõhe.

Tsaariajal oli kalandus koondunud siseveele — Kaspia, Aasovi ja Musta merele. Barentsi mere ja Kauge-Ida kalarikkad veed oli täiesti välismaa kalatöösturite kasutada, kelledelt siis Vene ostis kalu 4 miljoni tsentneri ümber aastas.

Industrialiseerimise kestel Nõukogude Liidu kalandus sai rikkaliku tehnilise varustuse. Loodi kalapüügi-laevastik, kuhu praegu kuuluvad 100 traalerit ja suur hulk auru- ja mootorlaevu. On ehitatud uusi laevaehitus- ja remonttehaseid, suuri konservitehaseid ja külmutushooneid. Üldse mahutati kalandusse esimese ja teise viisaastakute kestel 1,3 miljardit rubla.

Suur enamus (70 prots.) kalapüügist toimub mehhaniseeritud teel. Järjekindlalt tõstes oma kalapüüki on Nõukogude Liit saavutanud teise koha maailmas kalapüügi suuruselt (1937. aastal — 1,6 miljonit tonni kalu). Eriti on suurendatud püüki Kaspia, Aasovi ja Musta meres ning Kauge-Idas.

Käsitöökaes kalanduse arendamisega on laiendatud ka kalatöötlemise tööstust. On ehitatud rida suuri kalakombinaate Kaspia, Aasovi ja Musta mere kallastel ning Kauge-Idas. Astrahani kombinaadi võimsus ulatub

60 miljoni karbi konservile aastas, Gurjevski kombinaadi — 30 miljonile. Moskvas on lõpukorral suur kalakulmutuskombinaadi ehitamine, mille päevane toodang ulatub 140 tonnile igasuguseid kalasaadusi. 1942. aastaks, s. o. kolmanda viieaastakava lõpuks, peab Nõukogude Liidu kalapüügi toodang tõusma 2,0 miljoni tonnile; kalakonservide tootmine viiakse samaks aastaks 270 miljoni karbile.

Kogu kalandust juhivad käesolevast aastast peale iseseisv kalatööstuse rahvakomissariaat, milline eraldati senisest toitainetetööstuse rahvakomissariaadist.

Hoiuste kasv.

Рост вкладов.

Nõukogude Liidu hoiukassadesse toodud hoiuste üldsumma ületas 1938. aastal 6-miljardi rublalise summa. 1. aprilliks 1939. aastal hoiused tõusid 6,5 miljardi rublale. Tööliste hoiustesumma suurenes 1938. aasta jooksul poole miljardi rubla võrra. Töölistest hoiusteamanike arv suurenes enam kui 400 tuhande võrra ja hoiuse keskmine summa — 26 prots. võrra. Kolhoosnike hoiuste arv tõusis 1938. aasta jooksul 2,5-kordseks ja hoiuse keskmine suurus — enam kui kahekordseks.

Volga ja Balti mere vaheline veeteed.

Водный путь между Волгой и Балтийским морем.

Transiit-sügavveete loomiseks Volga ja Balti mere vahel alustati käesoleva aasta suvel Mariinski veesüsteemi ümberehitamist, milline ühendab Volgat Balti merega ja Valgemere-Balti kanali kaudu ka Valge merega. Rekonstruktsiooni tagajärjel Mariinski süsteem kogu oma ulatuses muutub 2½ korda sügavamaks senisest, 43 mitmetüübilist lüüsi asendatakse 6 ühetüübilise betoonlüüsiga, millised suuruselt tunduvalt ületavad vanu lüüse. Seetõttu võimaldub läbi lasta ka suuremaid laevu. Ühtlasi vedude kestvus mööda Mariinski süsteemi väheneb ligi kolm korda, kaubavedu suureneb 2,5 miljonilt tonnilt 25 miljoni tonnile ja veokulud langevad ühe kolmandikule senistest.

Üleliiduline põllumajandusnäitus.

Всесоюзная сельскохозяйственная выставка.

Lisaks ülaltoodud lühikesele teatele Üleliidulise põllumajandusnäituse avamise kohta 1. augustil toome siinkohal arvilise ülevaate näitusest.

Näitusest võtavad osa parimaid tulemusi ja edukamat tööd näidanud 15.220 kolhoosi, 808 sovhoosi, 268 masinatraktoriijaama. 11.004 piimakarjafarmi, 363 teaduslikku asutust, 155.821 parimat töötajat ja organisaa- torit põllumajanduse aladelt, 380 kõiksugu teist asutust, ettevõtet ja isikut.

Näituse 136-hektarilisel territooriumil on püstitatud 250 ehitust 900 tuhande kantmeetri- lise üldmahuga, nende hulgas üksikutele

põllumajandusharudele ja tsoonidele pühenda- tud 52 paviljoni, 28 loomakasvatuse paviljoni ja 22 ehitust osakonnas „Uus küla“.

Näituse külastajate teenimiseks on näitu- se maa-alal püstitatud teater, kino, estraad, tsirkus, sööklaid, kohvikuid, restorane ja muud.

Näitusel on üles seatud 400 skulptuuri ja mitusada kunstnikemaali ja pannood.

Paviljonides, aedades, istandikes ja väl- jakutel on viljapuid ja marjapõõsaid istuta- tud 9.800 eksemplaris 600 sordis, 25 liigis. Peale selle on viljapuude näiteistutuses 5.400 taimet. Kokku on seega välja pandud 15.200 eksemplari viljapuid ja marjapõõsaid ning 64 sorti viinamarju.

Teraviljade väljakutel, millede pindala ulatub 15.200 ruutmeetri- le, näidatakse 30 kultuuri 721 sordis.

Tehniliste ja lõunamaade kultuuride väl- jakutel demonstreeritakse 3 sorti puuvilla, 13 sorti riisi, 6 sorti suhrunaerist, 12 sorti lina, 9 sorti kanepit, 75 sorti tubakat ja teisi. Kokku 22 kultuuri 139 sordis.

Õli- ja ravitaimede väljakutel on välja pandud 78 kultuuri 151 sordis.

Keeduviljade väljakul näidatakse keedu- vilja, arbuuse ja sääraseid, kartulit. Üldse 32 kultuuri 400 sordis.

Loomasöötade väljakutel näidatakse ühe- ja mitmeaastaseid heinakultuure, kaunvilju, teravilju, päevalille, maisi, loomanaereid jne. Kokku 65 kultuuri 285 sordis.

Metsaparanaduse väljakul demonstreeritakse istutamismaterjalide kasvatamismeetodeid ja -viise. Kokku on esindatud 42 puutõugu 70 liigis ja eriliigis. Üldse demonstreeritakse 385 kultuuri 4.014 sordis. Lillepeenraid on korraldatud 66.000 ruutmeetrilisel, muruväl- jakuid — 400.000 ruutmeetrilisel pindalal. Dekoratiivseid taimeid on istutatud 110.000 eksemplari.

Näitusel on välja pandud parimaid loome- veiseid — 267 tükki, hobuseid, eesleid, muule ja kaameleid — 166 tükki, sigu — 446 tükki, lambaid ja kitsi — 322 tükki, muid loome — 362 ja linde — 985 tükki. Näidatakse 400 mitmesugust põllumajandusmasinat, traktorit ja autot — kõik omatoodetud.

Näituse külastajate teenimiseks on välja koolitatud 1.800 ekskursionijuhti ja 1.000 rühmajuhti.

Trükist on ilmunud 74 monograafiat, 496 broshüüri, 46 teejuhti 10-miljonilises üld- tiraasis.

On valmistatud 126 teaduslik-tehnillist filmi.

Uus riiklik laen.

Новый госуд. заем.

1. augustil k. a. lasti välja uus siselaen 6 miljardi rublalises summas. Laenu tähtaeg on 20 aastat; intressimäär — 4 prots. Laen läheb majanduslikuks ja kultuuriliseks ehitus- tööks ning riigikaitse tugevdamiseks.

Экономика Эстонии.

Eesti majandus.

Внешняя торговля.

VALISKAUBANDUS.

Внешняя торговля за первые 5 мес. т. г.
Väliskaubandus esimesel 5 kuul k. a.

Обороты внешней торговли за первые 5 мес. (январь—май) текущего года характеризуются, в сопоставлении с оборотами тех же месяцев прошлого года, следующей таблицей:

Внешняя торговля. Väliskaubandus.

	5 мес. 1938 г.	5 мес. 1939 г.	Рост или (тыс. крон, нын. курс: падение 1 кр. = ок. 1,36 руб.) (в % % -ах)
Импорт	46.437	43.846	- 5,6%
Экспорт	36.934	46.136	+24,9%
Общий оборот	83.371	89.982	+ 7,9%
Сальдо	-9.503	+2.290	

Общий оборот внешней торговли за первые 5 мес. т. г. оказался на 6,6 млн. крон, или 7,9 проц., выше общего оборота того же периода предыдущего года. Рост общего оборота вызван крупным расширением экспорта на 9,2 млн. крон, или 24,9 проц., в то время как импорт, наоборот, показал небольшое падение на 2,6 млн. крон, или 5,6 проц. Вследствие такого крупного расхождения между динамикой импорта и экспорта сальдо внешней торговли превратилось из прошлогоднего пассивного на 9,5 млн. крон в активное на 2,3 млн. крон. Как видно, в текущем году внешняя торговля опять идет путем подъема, так как в целом за весь прошлый год общий оборот внешней торговли пал против 1937 года на 2,7 проц., при том за счет как импорта, так и экспорта.

Структура импорта изменилась против прошлогоднего таким образом:

И м п о р т. — Sissevedu.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Животные	10	—	6	—
Пищев. продукты	5.238	11,3	3.285	7,5
Сырые и полуобр. материалы	11.565	24,9	12.021	27,4
Изделия	29.507	63,5	28.058	64,0
Драгоцен. металлы и камни	117	0,3	476	1,1
Всего	46.437	100%	43.846	100%

Сокращение импорта, хотя и небольшое, состоялось за счет пищевых продуктов и изделий, тогда как сырые и полуобработанные материалы показали незначительный рост. Импорт пищевых продуктов пал на 2,0 млн. кр., т. е. более чем на треть (37,3 проц.), почти всецело за счет почти полного прекращения ввоза зерновых, составившего в 5 мес. прошлого года 1,6 млн. крон, а также за счет резкого падения ввоза животных кормов. Изделия сократились лишь немного — на 1,4 млн. крон, или 4,9 проц., главным образом по линии разных металлических товаров и машин, несмотря на то, что ввоз текстильных изделий и металлов значительно вырос. Незначительный рост ввоза сырых и полуобработанных материалов на 456 тыс. крон, или 3,9 проц., вызван значительным увеличением импорта текстильного сырья, перекрывшим падение ввоза нефтепродуктов и удобрений.

В связи с тем изменилась структура импорта. Удельный вес господствующей группы изделий во всем импорте вырос с прошлогодних 63,5 проц. до 64,0 проц.; точно также пала доля пищевых продуктов — с 11,3 проц. до 7,5 проц. Удельный вес сырых и полуобработанных материалов, напротив, показал значительное повышение с 24,9 проц. до 27,4 проц.

Обороты по важнейшим импортными товарам изменились, по сравнению с 5 мес. прошлого года, следующим образом (приведенные товары составляют свыше половины всей стоимости импорта):

В а ж н е й ш и е и м п о р т н ы е т о в а р ы.

Tähtsamad sisseveokaubad.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тон.	1000 кр.	тон.	1000 кр.
Зерновые	11.411	1.554	126	15
Сельди	1.845	374	1.195	204
Сахар	9.829	1.577	9.972	1.419
Сырье кожи	645	830	750	807
Табак сырой	311	576	320	311
Табак сырой	311	576	320	598
Шерсть	124	390	176	532
Кам. уголь, кокс	24.014	483	27.324	489
Керосин	6.085	550	6.490	418
Удобрения	38.665	2.528	34.258	2.137

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тон. 1000 кр.		тон. 1000 кр.	
Хл.-бум. ткани	57	585	50	533
Шерстян. пряжа	114	943	162	1.179
Пряжа и нитки из искус. шелка	107	529	137	616
Железо и сталь	10.560	2.615	13.902	2.955
Сельскохозяй. машины и орудия	2.631	2.477	2.099	2.318
Сил. и раб. машины (с электр.)	1.565	3.939	1.020	2.968
Автомоб. шасси (шт.)	(570)	1.842	(621)	2.062
Велосип. (тыс. шт.)	(19,9)	1.335	(16,6)	1.223
Каучук, кауч. изд.	289	815	298	907

В распределении импорта по важнейшим странам, а также по всем балтийским производителям следующие изменения против прошлого года:

Импорт по странам.
Sissevedu maade järgi.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Германия	14.641	31,5	14.391	32,8
Англия	7.470	16,1	8.454	19,3
США	3.038	6,5	3.558	8,1
Швеция	3.726	8,0	2.281	5,2
Франция	1.164	2,5	1.689	3,8
Финляндия	1.949	4,2	1.475	3,4
СССР	1.965	4,2	1.450	3,3
Голландия	1.619	3,5	1.268	2,9
Польша-Данциг	912	2,0	812	1,8
Латвия	513	1,1	303	0,7
Литва	80	0,2	37	0,1
Прочие страны	9.360	20,2	8.128	18,6
Всего	46.437	100%	43.846	100%

Значение обеих ведущих стран эстонского импорта — Германии и Англии — еще более усилилось. Удельный вес Германии вырос с прошлогодних 31,5 проц. до 32,8 проц. и Англии — с 16,1 проц. до 19,3 проц. На обе страны вместе приходится теперь свыше половины всего эстонского импорта. Выросли, притом значительно, также удельные веса США и Франции. Доли других стран показали крупное снижение, именно у Швеции, Финляндии, СССР, Голландии, Латвии и Литвы; меньшим было падение удельного веса одной лишь Польши, а также группы «прочих стран», куда входят второстепенные страны эстонского импорта. В связи с сильным падением своего удельного веса СССР отступил с 5-го места, занимавшегося им в прошлом году среди импортных стран Эстонии, на 7-ое место.

Незначительное сокращение оборотов импорта обусловлено в основном падением оборотов со Швецией, Финляндией и СССР, а также с группой «прочих стран». Значитель-

ное увеличение ввоза из Англии, США и Франции не смогло полностью покрыть дефицита.

Сдвиги в составе экспорта характеризуются следующей таблицей:

Väljavedu. — Экспорт.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Животные	3.264	8,8	5.153	11,1
Пищев. продукты	12.789	34,7	14.476	31,4
Сырые и полуобработанные материалы	12.709	34,4	18.208	39,5
Изделия	8.171	22,1	8.295	18,0
Драгоцен. металлы и камни	1	—	4	—
Всего	36.934	100%	46.136	100%

Крупное расширение экспорта против прошлогоднего состоялось за счет всех, без исключения, основных товарных групп, особенно же за счет сырых и полуобработанных материалов. Вывоз сырых и полуобработанных материалов показал резкий рост почти на половину (43,3 проц.), превысив прошлогоднюю цифру на 5,5 млн. крон. Тут главную роль сыграли удвоение вывоза текстильного сырья (льна), почти такое же удвоение экспорта сланцевых продуктов (масла и бензина) и рост лесоматериалов на половину. Следующий по обьему прирост показал вывоз животных — на 1,9 млн. кр., или 57,9 проц., всецело за счет свиней, из которых почти полностью и состоит эта товарная группа. Экспорт пищевых продуктов превысил прошлогодний оборот на 1,7 млн. крон, или 13,2 проц., именно по линии продуктов скотоводства. Рост вывоза изделий же ограничился 124 тыс. крон, или 1,5 проц. — преимущественно за счет изделий деревообрабатывающей промышленности и галантерейных товаров, несмотря на крупное падение вывоза изделий бумажной промышленности.

В структуре экспорта наблюдаются крупные сдвиги. Удельный вес сырых и полуобработанных материалов повысился с прошлогодних 34,4 проц. до 39,5 проц. и животных — с 8,8 проц. до 11,1 проц. Доли пищевых продуктов и изделий же показали снижение: доля пищевых продуктов пала с 34,7 проц. до 31,4 проц. и изделий — с 22,1 проц. до 18,0 проц. Таким образом, если в итоге за 5 мес. прошлого года на первом месте стояли пищевые продукты, то теперь их оттуда вытеснили сырые и полуобработанные материалы.

Изменения в оборотах важнейших экспортных товаров характеризуются, в сопоставлении с оборотами за 5 мес. 1938 г., следующей таблицей, охватывающей почти 90 проц. общей стоимости экспорта:

Важнейшие экспортные товары.
Tähtsamad väljaveokaubad.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тон.	1000 кр.	тон.	1000 кр.
Свиный (тыс. гол.)	(33,0)	3.155	(51,6)	5.139
Масло коровье . . .	4.401	7.658	4.994	8.497
Яйца (млн. шт.) . . .	(11,8)	640	(21,0)	1.068
Мясо и мясной тов.	1.653	2.150	2.131	2.710
Свежая рыба	706	400	940	562
Сырые кожи	348	621	381	662
Лесоматериалы . . .	18.756	1.658	40.317	3.807
Целлюлоза	26.556	4.123	34.118	2.402
Лен и пакля	2.808	2.840	5.148	6.047
Сланц. бензин	2.418	413	4.303	795
Сланц. масло	19.294	1.568	36.198	2.888
Искусств. рог	181	407	274	594
Фанера, сиденья для стульев	6.430	1.716	7.777	1.999
Газетная и печат- ная бумага	2.270	532	1.777	302
Хл.-бум. пряжа и нитки	581	1.586	694	1.919
Хл.-бум. ткани	444	1.198	329	849

По важнейшим странам и всем балтийским странам экспорт распределяется следующим образом:

Экспорт по странам.
Väljavedu maade järgi.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Англия	13.392	36,3	16.333	35,4
Германия	9.094	24,6	14.554	31,5
СССР	1.946	5,3	2.411	5,2
Швеция	1.955	5,3	2.315	5,0
Финляндия	1.942	5,3	2.262	4,9
США	1.422	3,8	1.724	3,7
Голландия	512	1,4	1.091	2,4
Франция	1.707	4,6	1.081	2,4
Польша-Данциг	579	1,5	543	1,2
Латвия	443	1,2	243	0,5
Литва	252	0,7	225	0,5
Прочие страны	3.690	10,0	3.354	7,3
Всего	36.934	100%	46.136	100%

Главная страна эстонского вывоза — Англия, несмотря на крупный абсолютный рост, который, однако, был меньше роста общего экспорта, показала падение удельного веса с прошлогодних 36,3 проц. до 35,4 проц. к общему импорту. Значение второго по важности рынка — Германии, однако, резко усилилось, и удельный вес ее вырос с 24,6 проц. до 31,5 проц. В обе эти руководящие страны эстонского экспорта направляется сейчас крупное большинство (2/3) всего экспорта. Что касается других важнейших стран, то падение удельного веса показали Швеция, СССР, Финляндия, США и Польша и особенно сильное — Франция, Латвия, Литва и группа «прочих стран». Рост удельного веса состоялся, кроме Германии, еще только у Голландии. СССР занял, вместо прошлогоднего 4-го места, 3-ье место среди экспортных стран Эстонии.

Крупный рост общего экспорта обусловлен, главным образом, расширением вывоза в Германию (почти на две трети) и в Англию (почти на четверть).

В результате сдвигов, происшедших в импортных и экспортных оборотах с отдельными странами, балансы с ними оказались следующими:

Баланс внешней торговли по странам.
Väliskaubanduse bilanss maade järgi.

	5 мес. 1938 г.		5 мес. 1939 г.	
	(тыс. крон)			
Германия	—5.547	+	163	
Англия	+5.922	+	7.879	
США	—1.616	—	1.834	
Швеция	—1.771	+	34	
Финляндия	— 7	+	787	
СССР	— 19	+	961	
Франция	+ 543	—	608	
Голландия	—1.107	—	177	
Польша-Данциг	— 333	—	269	
Латвия	— 70	—	60	
Литва	+ 172	+	188	
Прочие страны	—5.670	—	4.774	
Общий баланс	—9.503	+	2.290	

Превращение общего баланса из прошлогоднего пассивного в активный объясняется в основном ликвидацией пассивности торговли с Германией и Швецией, а также ростом активности с Англией. Далее, баланс улучшился еще с Финляндией и СССР, с которыми стал из пассивного активным, с Польшей, Голландией, Латвией и группой «прочих» (т. е. второстепенных) стран, с которыми пассивность уменьшилась и, наконец, с Литвой, с которой активность усилилась. Ухудшение баланса состоялось только с США и Францией: с первой из них пассивность усилилась, а с другой баланс превратился из прошлогоднего активного в пассивный.

В июне импорт составил 8,3 млн. крон и экспорт 10,5 млн. крон, и в результате за все I полугодие т. г. импорт достиг суммы в 52,1 млн. крон и экспорт — 56,8 млн. крон. В I полугодии прошлого года импорт равнялся 54,7 млн. крон, а экспорт — 45,9 млн. крон. Таким образом, импорт показал, по сравнению с прошлогодним, падение на 2,6 млн. крон, или 4,7 проц., а экспорт, наоборот, сильно вырос — на 10,7 млн. крон, или 23,3 проц. В силу столь крупного роста экспорта общий оборот возрос с прошлогодних 100,6 млн. крон до 108,7 млн. крон, т. е. на 8,1 млн. крон, или 8,1 проц. Баланс за I полугодие оказался активным на 4,5 млн. крон, тогда как в прошлом году он был пассивным на 8,8 млн. крон.

Торговое соглашение с Латвией.
Kaubanduskokkulepe Lätiga.

С Латвией заключено путем обмена нот торговое соглашение, которым регулируется

торговля в период от 1 апреля до 31 декабря т. г. Соглашением предусматривается целый ряд контингентов на товары обеих стран.

Промышленный экспорт и импорт.

Tööstuslik välja- ja sissevedu.

Динамика промышленного экспорта и значение его в общем экспорте Эстонии характеризуются следующей таблицей:

Экспорт промышленных товаров.

Tööstuskaupade väljavedu.

	1929 г.	1934 г.	1937 г.	1938 г.
Стоимость в млн. крон	45,1	28,5	40,0	38,3
В %-ах к общему экспорту	38,4%	41,3%	37,7%	36,9%
Индекс в текущих ценах	100	63	89	85
Индекс в неизменных ценах	100	92	117	110

Промышленный экспорт занимает крупное место в общем экспорте — промышленные товары (без лесных материалов) составляют свыше трети всего экспорта. По объему, исчисленному в неизменных ценах, докризис-

ный уровень экспорта (1929 г.) уже превышен на 10 проц., хотя в исчислении в текущих ценах последний остается выше на 15 проц., что объясняется все еще значительным оставанием цен на промышленные товары от докризисного уровня. Интересно отметить, что в 1938 г. произошло небольшое падение промышленного экспорта, вызванное ухудшением конъюнктуры на мировом рынке.

В связи с тем приостановился и импорт промышленного сырья:

Импорт промышленного сырья.

Tööstuslike toorainete sissevedu.

	1929 г.	1934 г.	1937 г.	1938 г.
В млн. крон	32,3	23,7	36,8	32,1
В %-ах к общему импорту	26,3%	42,9%	33,2%	30,0%
Индекс в текущих ценах	100	73	114	99
Индекс в неизменных ценах	100	96	136	136

Несмотря на прекращение роста ввоза промышленного сырья, докризисный уровень этого импорта по объему (исчисленному в неизменных ценах) на треть превышает ввоз последнего предкризисного 1929 года.

Регулирование импорта в Эстонии.

SISSEVEO REGULEERIMINE EESTIS.

В целях ослабления воздействия мирового экономического кризиса и регулирования импорта в интересах развития собственной экономики, в конце 1931 г. в Эстонии была введена лицензионная система импорта. Эта система сводится к тому, что ввоз определенных товаров допускается исключительно на основе лицензий министерства хозяйства. С конца 1938 г. выдачу лицензий производит специально созданный для этого торговый комитет при том же министерстве.

В каком объеме лицензионная система охватывает импорт, показывает следующая таблица, составленная, как и весь обзор, на основе данных Эстонского конъюнктурного института:

Удельный вес лицензионного импорта.

Litsentsitud sisseveo osatähtsus.

	Удельный вес лицензионного импорта	
	Весь импорт (в млн. крон)	В т. ч. лицензионный (в %-ах)
1932 г.	36,9	16,3
1934 г.	55,3	20,0
1936 г.	86,8	44,1
1937 г.	111,1	57,0
1938 г.	107,2	49,9

Как видно, около половины эстонского импорта производилось на основе лицензий. Колебания по отдельным годам объясняются как изменениями, сделанными в списке лицензионных товаров, так и размерами оборотов по импортным товарам. Так, напр., падение удельного веса лицензионных товаров в общем импорте в 1938 г. вызвано, в первую голову, исключением хлопка и табака из списка лицензионных товаров.

Отдельно по сырым и полуобработанным материалам и изделиям удельный вес лицензионного импорта представляется следующим:

	Импорт изделий.		Импорт сырых и полуобработанных матер.	
	Всего (млн. кр.)	В т. ч. лиценз. (%)	Всего (млн. кр.)	В т. ч. лиценз. (%)
1932 г.	21,6	30,3%	10,7	52,8%
1934 г.	30,4	31,8%	19,4	36,0%
1936 г.	52,3	41,0%	24,2	64,8%
1937 г.	65,1	40,8%	30,9	63,1%
1938 г.	62,3	45,9%	27,4	46,3%

Импорт сырых и полуобработанных материалов был все время лицензирован в большей мере, чем изделия. Крупное падение

удельного веса лицензионного импорта по сырью и полуобработанным материалам в 1938 г. объясняется освобождением хлопка из-под лицензионной системы.

Что касается пищевых продуктов, то они подлежали лицензиям в наибольшей мере. В последние годы свыше 70 проц. общей стоимости их импорта проходило по лицензиям.

Из изделий сильнее всего в последние три года лицензированными были средства производства для сельского хозяйства (95—100 проц. всего ввоза их), текстильные товары (72—74 проц.), транспортные средства (60—73 проц.), химические товары (52—66 проц.), керамические изделия (48—54 проц.), силовые и рабочие машины (41—65 проц.), электрические машины и аппараты (15—43 проц.), тогда как по металлическим товарам процент составлял от 2 до 10.

В области сырья в наибольшей мере в лицензионном порядке осуществлялся импорт минералов (68—86 проц. всего ввоза их), химического сырья, в т. ч. нефтепродуктов и удобрений, (56—67 проц.) и текстильного сырья (46—91 проц.).

Как явствует из вышеприведенного, в последние годы по изжитии кризиса лицензионная система в общем не тормозила роста импорта. Лицензионная политика, прежде всего, стремилась к сокращению закупок в тех странах, с которыми торговля для Эстонии была пассивной, и к увеличению закупок из тех стран, с которыми торговля была активной или, во всяком случае, показывала тенденцию роста.

Это подтверждается данными, например, о торговле с Польшей, США и Англией:

	Польша Перевес импорта	США Перевес импорта	Англия Перевес экспорта (в тыс. крон.)
1930 г.	7.193	10.519	22.687
1932 г.	945	2.161	10.557
1934 г.	1.193	3.801	18.823
1936 г.	638	4.916	14.920
1938 г.	402	2.419	16.167

Таблица показывает, что наблюдается тенденция, хотя и не полностью выдержанная, к выравниванию балансов со странами.

Сельское хозяйство.

PÕLLUMAJANDUS.

Продукция сельского хозяйства за 1937/38 г. *Põllumajanduse toodang 1937/38. a.*

Стоимость продукции сельского хозяйства, исчисленная в текущих ценах, представляется за 1937/38 сельскохозяйственный год (с 1 мая до 30 апр.), в сопоставлении с продукцией 1936/37 с.х. года, следующей:

Продукция сельского хозяйства за 1937/38 г.*)

	<i>Põllumajanduse toodang 1937/38. a.</i>		Рост или падение
	1936/37 г.	1937/38 г.	(в % -ах)
	(млн. крон)		
Продукция растениеводства . . .	82,1	100,0	+21,8
в т. ч.:			
зерновые . . .	49,2	64,3	+30,7
картофель . . .	11,7	12,8	+ 9,4
лен . . .	11,5	10,5	— 8,7
Продукция животноводства . . .	102,2	116,5	+14,0
в т. ч.:			
молоко . . .	45,9	52,8	+15,0
мясо . . .	40,9	47,4	+15,9
Вся валовая продукция . . .	184,3	216,5	+17,5
Семена и ремонт скота	20,1	21,9	+ 9,0
Чистая продукция 164,2	164,2	194,6	+18,5

*) Во избежание повторного учета в валовую продукцию не включены продукты, идущие на животный корм (кормовые культуры и часть молока); лес учтен только в пределах крестьянских хозяйств.

Как видно, стоимость валовой сельскохозяйственной продукции показала, по сравнению с 1936/37 г., значительный рост на 32,2 млн. крон, или 17,5 проц. При этом продукция растениеводства выросла на 17,9 млн. крон, или 21,8 проц., рост продукции животноводства же был меньше, составив 14,3 млн. крон, или 14,0 проц. Расширение продукции растениеводства произошло почти всецело за счет зерновых, выросших против 1936/37 года почти на треть. Рост продукции животноводства состоялся почти одинаково за счет молока и мяса.

Рост стоимости продукции в преобладающей части обусловлен повышением цен на сельскохозяйственные продукты. Объем продукции же, исчисленный в неизменных ценах, вырос против 1936/37 года на 9,3 проц., и таким образом объем продукции последнего докризисного 1929/30 года превышен на 17 проц. В этом отношении отчетный год выгодно отличается от предыдущих двух лет, когда объем продукции показывал снижение на несколько процентов (исключительно в силу неблагоприятных метеорологических условий). В 1938/39 году объем продукции показал дальнейший рост: он оценивается, по предварительным данным, возросшим на несколько процентов.

Состояние хлебов на 15 июля.

Viljade seisukord 15. juuliks.

Состояние озимых показало улучшение по сравнению с июньской оценкой. Состояние ржи оценивается на 15 июля в 95 %

к среднему за последние 10 лет; средняя урожайность с га исчисляется в 12,2 центн. Состояние озимой пшеницы оценивается в 78 % к среднему за последние 10 лет; урожайность исчисляется в 10,6 центн. Виды на урожай яровых по оценкам на 15 июля следующие. Сбор яровой пшеницы исчисляется в 97 % к среднему за последние 10 лет; урожайность определяется в 9,7 центн. с га. Состояние ячменя — 96 % к среднему за 10 лет; урожайность — 9,6 центн. Состояние овса — 97 % к среднему за 10 лет; урожайность — 9,7 центн. Состояние мешанки — 98 % к среднему за 10 лет; урожайность — 11,1 центн. Состояние картофеля — 90 % к среднему за 10 лет. Состояние льна — 83 % к среднему за 10 лет; урожайность — 2,6 центн. льна-волокна

с га. Крайне слабым является состояние полевых трав — 57 % к среднему за 10 лет; урожайность — 16 центн.

Сельскохозяйственная перепись.

Põllumajanduse loendus.

В июне была проведена перепись сельского хозяйства Эстонии. Эта перепись является 40 очереди третьей; предыдущие две сельскохозяйственные переписи состоялись в 1925 и 1929 гг. Нынешняя перепись даст более детальную и полную картину сельского хозяйства, чем предыдущие; особенное внимание посвящено, между прочим, садоводству и рыболовству.

Промышленность.

TÖÖSTUS.

Продукция крупной промышленности за первые 4 мес. т. г.

Suurtööstuse toodang esim. 4 kuul k. a.

Основываясь на динамике индекса промышленной активности, объем продукции крупной промышленности (т. е. с устранением колебаний в ценах) показал за первые 4 мес. (январь — апрель) т. г. в общем и по отраслям следующее развитие, в сравнении с теми же месяцами прошлого года:

Динамика объема продукции крупной пром-сти.

Suurtööstuse toodangu koguse liikumine.

	1938 г.		1939 г.	
	1 кварт.	Апрель	1 кварт.	Апрель
(средний за 1927—31 гг. = 100)				
Добывающая	246	232	292	265
Минералобраб.	146	122	180	135
Металлообработ.	161	153	156	140
Химическая	227	200	314	335
Кожевенная	151	138	165	147
Текстильная	126	111	131	113
Деревообработ.	102	107	98	103
Бумажная	120	100	175	134
Полиграфич.	121	112	133	115
Пищевая	102	103	114	116
Производство				
одежды	267	270	292	326
Электростанции	247	204	286	237
Вся продукция	143	131	163	146
в т. ч.:				
средства				
производства	171	155	202	178
предметы				
потребления	118	110	127	118

В среднем за I квартал текущего года продукция выросла против того же квартала

прошлого года на 14,0 проц., главным образом за счет средств производства, продукция которых увеличилась на 18,1 проц., тогда как рост предметов потребления составил 7,6 проц. Темп роста продукции опять усилился, поскольку в предыдущем IV квартале прошлого года прирост (против того же квартала 1937 г.) равнялся 6,7 проц., а в III квартале роста и совсем не было.

В апреле текущего года рост продукции продолжался, составив 11,5 проц. против апреля прошлого года.

Расширение продукции за I квартал показали почти все отрасли промышленности: добывающая, минералообработывающая, химическая, кожевенная, текстильная, бумажная, полиграфическая, пищевая, производство одежды и галантерейных товаров и электростанции. Наиболее крупным был прирост в химической и бумажной промышленности; он равнялся в обеих отраслях почти 50 проц. Крупный рост показали еще добывающая и минералобраб. отрасли и электростанции — соответственно на 19, 23 и 16 проц. В других отраслях рост равнялся 10 и меньше процентов — в кожевенной, текстильной, полиграфической и производстве одежды и галантерейных товаров; только в пищевой прирост был выше (12 проц.).

Сокращение продукции состоялось только в двух отраслях — металлообработывающей и деревообработывающей, причем оно, однако, ограничилось 3 и 4 процентами.

Занятость также показала усиление. Число занятых в крупной и средней промышленности (без строительства) в среднем за первые 4 мес. (январь — апрель) составило 53,9 тыс. чел. против 51,6 тыс. в те же месяцы прошлого года, т. е. выросло на 4,5 проц.

*

В мае текущего года рост продукции продолжался, хотя темп был слабее, чем в предыдущие месяцы. Общий индекс равнялся 173 против 162 в мае предыдущего года (средн. за 1927—1931 гг. = 100); рост составил, таким образом, 6,9 процентов.

В общем за все 5 мес. (январь—май) промышленная продукция выросла против того же периода прошлого года на 12,5 процентов. Рост состоялся, главным образом, за счет средств производства, продукция которых увеличилась на 15,5 процентов; прирост продукции предметов потребления же ограничился 6,8 процентами.

Структура промышленности.

Tööstuse struktuur.

На основе материалов хозяйственной переписи 1936 года впервые получены данные о размерах продукции средней, мелкой и ремесленной промышленности Эстонии. С учетом и продукции крупной промышленности (т. е. предприятий с 20 и более занятыми) общая стоимость промышленной продукции и структура ее представляются следующими (данные за 1937 и 1938 гг. — предварительные):

Стоимость и структура промышленной продукции.

Tööstustoodangu väärtus ja struktuur.

А. Брутто-продукция.

1933 г. 1936 г. 1937 г. 1938 г.
(в млн. крон)

Крупная пром-сть .	85,0	136,6	162,0	168,0
Средняя пром-сть .	16,8	27,7	33,6	34,0
Мелкая пром-сть .	25,3	26,7	29,2	32,0
Ремесл. пром-сть .	16,8	17,7	19,3	21,0
Вся продукция . .	143,9	208,7	244,1	255,0

Б. Нетто-продукция.

1933 г. 1936 г. 1937 г. 1938 г.
(в млн. крон)

Крупная пром-сть .	46,6	67,6	78,0	81,0
Средняя пром-сть .	6,0	9,9	12,0	12,0
Мелкая пром-сть .	6,6	7,2	7,7	8,0
Ремесл. пром-сть .	10,4	11,0	12,0	12,0
Вся продукция . .	69,6	95,7	109,7	113,0

Ввиду того, что стоимость продукции исчислена в текущих ценах, показавших после 1933 года значительный рост, таблица не дает представления о динамике объема промышленной продукции. Однако, таблица характеризует движение структуры промышленности, и, исходя из соотношений на основе брутто-продукции, оказывается, что доминирующее место занимает крупная промышленность, вырабатывающая сейчас две трети (66,0 проц.) всей промышленной продукции. При этом характерно, что удельный вес ее неуклонно повышается, составив в 1933 году только 59,0 проц. Точно также повышается удельный вес средней пром-сти (с 11,7 проц. в 1933 году до 13,3 проц. в 1938 г.). Значение мелкой и ремесленной промышленности, наоборот, показывает неуклонное снижение, хотя стоимость продукции их в то же время значительно выросла; доля первой из них пала с 17,6 проц. в 1933 году до 12,5 проц. в 1938 г., а второй — соответственно с 11,7 проц. до 8,2 проц.

Денежное дело и финансы.

RAHANDUS JA FINANTSID.

Денежное обращение.

Raha liiklus.

Во II квартале текущего года банкнотное обращение показало небольшое снижение с 53,9 млн. крон в конце марта до 51,1 млн. крон к концу июня, что, однако, значительно превышает прошлогоднюю июньскую сумму в 46,8 млн. крон. Твердоценное покрытие (в золоте и иностранной валюте), наоборот, сильно пало, составив в конце июня 49,8 млн. крон против 59,7 млн. крон в конце марта; в прошлогоднем июне покрытие стояло также выше, составив 50,1 млн. крон. Вместе с тем пали и процент покрытия текущих обязательств (банкнотного обращения и текущих счетов) Эсти Банка — с мартовских 63,5 проц.

до 60,9 проц. к концу июня, что немного уступает и прошлогодней июньской цифре в 61,3 проц.

Курс эстонской кроны.

Eesti kroonikurss.

Курс эстонской кроны оставался в течение первых 5 месяцев (январь—май) текущего года на уровне в 57 проц. к своему золотому паритету, показав таким образом незначительное повышение против ноября и декабря прошлого года, когда равнялся 56 проц. В среднем за те же 5 месяцев прошлого года курс кроны стоял немного выше, именно на уровне 60 проц. к золотому паритету.

Банки.
Pangad.

Сумма вкладов (нетто-, т. е. за вычетом междубанковских вкладов) во всех частных банках, важнейших кооперативных банках и государственной сберегательной кассе вместе показала значительный рост с 118,3 млн. крон в конце декабря прошлого года до 137,0 млн. крон к концу мая текущего года, что сильно превышает и прошлогоднюю майскую сумму вкладов в 113 млн. крон.

Ссуды во всех частных банках и важнейших кооперативных банках вместе также показали рост, хотя резко меньший, чем вклады. Они выросли с 114,3 млн. крон в конце декабря прошлого года до 118,9 млн. крон к концу мая текущего года. В мае прошлого года сумма ссуд была значительно меньше, составив 108 млн. крон.

Структура ссуд.

Laenuide struktuur.

Распределение ссуд по признаку длительности их характеризуется следующей таблицей, охватывающей все частные банки, большинство кооперативных банков (всего 61, а не только важнейшие 26 банков, как выше), Эсти Банк, а также банки долгосрочного кредита:

Структура ссуд.

Laenuide struktuur.

	1937 г.	1938 г.
	(млн. крон)	
Краткосрочные ссуды	127,9	144,7
Долгосрочные ссуды	157,2	161,4
Всего	285,1	306,1

Краткосрочные и долгосрочные ссуды по сумме почти равны при небольшом перевесе последних. По сравнению с 1937 годом, краткосрочные ссуды показали гораздо больший прирост (+ 16,8 млн. крон), чем долгосрочные ссуды (+ 4,2 млн. крон).

Доходы по госбюджету.

Riigieelarve tulud.

В первые 2 мес. (апрель—май) 1939/40 бюджетного года доходы государственного бюджета составили всего 20,7 млн. крон, что сильно (на 4,0 млн. крон, или 23,9 проц.) превышает прошлогодние доходы тех же месяцев, равнявшиеся 16,7 млн. крон.

Смета госбюджета на 1939/40 г.

Riigieelarve 1939/40. a. peale.

В предыдущем номере Бюллетеня была приведена смета государственного бюджета Эстонии на 1939/40 бюджетный год в сопоставлении со сметой предыдущего 1938/39 года. Теперь даем эту же смету 1939/40 года в сравнении с предварительными итогами фактического исполнения сметы 1938/39 г., а также с самой сметой:

Смета госбюджета Эстонии на
1939/40 г.

Eesti riigieelarve 1939/40. a. peale.
(в тысячах крон).

Доходы.

	1938/39 г.	1939/40 г.
	Смета	Исполн. Смета
Прямые налоги	11.550	13.448
в т. ч. подох. налог	5.100	6.151
промысл. налог	3.950	4.564
Косвенные налоги	37.600	41.044
в т. ч.: тамож. пошлина	22.300	23.590
акцизы	8.900	10.354
Госуд. предприятия и имущества	49.900	50.794
в т. ч.: спиртов. моноп.	18.000	18.464
железные дороги	15.700	15.751
почта, телеграф и телефон	6.450	6.777
Разные доходы	493	702
Всего обычных доходов	99.543	105.988
Чрезвычайные доходы	50	1.587
Всего	99.593	107.575
Возвращается доходов предыдущих лет	300	437
Итого	99.293	107.138

Расходы.

	1938/39 г.	1939/40 г.
	Смета	Исполн. Смета
Президент Республики	326	426
Палата Депутатов	315	333
Государств. Совет	214	208
Премьер-министр и госуд. канцелярия	648	721
Госуд. контроль	358	358
Минист. нар. просвещ.	11.221	12.135
Минист. юстиции	3.557	3.654
Минист. хозяйства	7.540	8.031
Минист. земледелия	5.943	7.936
Минист. внутр. дел	5.914	6.260
Социальное министр.	7.776	8.066
Военное министерство	21.336	22.117
Минист. путей сообщ.	30.003	32.554
Минист. иностр. дел	1.397	1.510
Государств. долги	2.745	2.775
Резерв	—	61
Итого	99.293	107.084

Фактически в течение 1938/39 бюджетного года израсходована сумма в 102,1 млн. крон, а остаток в 5,0 млн. крон будет выплачен между 1 апреля и 1 августа 1939 г., каковой порядок допускается бюджетным законом. — Чрезвычайный доход 1938/39 года в сумме 1,6 млн. крон поступил от Эсти Банка в счет разницы от переоценки золотого фонда его по фактическому курсу кроны.

Расходы инвестиционного характера составили в 1938/39 году сумму в 20,1 млн. крон против 18,5 млн. крон. 1937/33 году. В последнем предкризисном 1929/30 году эти расходы бюджета равнялись 15,5 млн. крон.

Прочая хроника.

МУУ КРООНИКА.

Цены.

Hinnad.

Во II квартале текущего года оптовые цены показали небольшое падение, по сравнению с I кварталом т.г., составив в среднем 100 против 102 (1913 г. = 100); во II квартале прошлого года цены стояли на том же уровне в 100. В итоге в среднем за все I полугодие индекс их составил 101, что в точности сходится со средним индексом того же полугодия предыдущего года.

«Н о ж н и ц ы» сельскохозяйственных цен в течение первых 5 мес. (январь—май) т.г. оставались почти стабильными, показывая вместе с тем значительное сжатие раствора, т.е. улучшение, против IV квартала предыдущего года. Цены товаров, покупаемых сельскими хозяевами, составили в среднем за эти 5 месяцев 94 (среднее за 1927—31 гг. = 100), а цены товаров, продаваемых ими — 88. Между тем, в среднем за те же 5 мес. прошлого года покупные цены равнялись 96, а продажные цены — 84. Таким образом, индекс покупных цен пал против 1938 г. на 2,1 проц., а индекс продажных цен, напротив, повысился на 4,8 проц. Благодаря такому расхождению в движении цен, раствор «ножниц» сжался, и покупательная сила сельского хозяйства выросла.

Индекс стоимости жизни во II квартале немного понизился против I квартала т.г., составив 110 против 111, оставаясь при этом ровно на прошлогоднем уровне того же II квартала (1913 г. = 100). В среднем за все I полугодие индекс равен 111, что немного выше индекса I полугодия (110) в предыдущем году. Как видно, динамика индексов стоимости жизни и оптовых цен почти совпадает.

Грузовой автотранспорт.

Kaubavedu autodel.

На стремительный рост автомобильного транспорта, моторизации гужевого транспорта указывает быстрое расширение грузового автопарка:

Число грузовых автомобилей.

Veoaotide arv.

1920 г.	34
1929 г.	839
1933 г.	1.065
1936 г.	1.734
1938 г.	2.305

Из 2.305 автомобилей, имевшихся к концу 1938 г., легких (грузоподъемностью до 3 тонн) было около 1.045 и тяжелых (свыше 3 тонн) — 1.260. Общая грузоподъемность грузовых автомобилей равна 7.350 тонн.

Данные о грузообороте автомобильного транспорта стали собираться лишь с 1 августа 1938 года. Разработанные за эти 5 мес. данные дают следующую картину оборотов, в сопоставлении с железнодорожными перевозками, причем учтены только перевозки вне городов:

Грузооборот автомоб. и жел.-дор. транспорта.

Autode ja raudteede kaubavedu.

Август—декабрь 1938 г.

	1000 тонн. прощ.	1000 т.-км. прощ.		
Грузов. автомоб.	442	30,0	12.900	10,6
Жел. дороги . . .	1.030	70,0	108.791	89,4
Всего	1.472	100%	121.691	100%

По весу грузооборот автотранспорта составил 30,0 проц., а по тонно-километражу — 10,6 проц. всего грузооборота. Из этого следует, что в автотранспорте преобладающими являются близкие перевозки, а в железнодорожном транспорте — дальние перевозки.

Важнейшими грузами, перевезенными автотранспортом, были следующие: необработ. камни, песок и глина (в общем 40 проц. тоннажа), лесные материалы, дрова, кирпичи, зерно, торф, напитки, удобрения, сахар, смешанные товары. Перечисленные грузы дают 87 проц. всех перевозок автотранспорта.

Как видно, автомобильный транспорт успел уже занять значительное место во внутреннем грузообороте страны. Исходя из провозных тарифов железных дорог и автотранспорта, конкуренция между обоими видами транспорта может, при условии улучшения состояния шоссеиной сети и дальнейшей моторизации гужевого транспорта, стать еще более острой, и в результате значение автотранспорта может еще более усилиться.

Сводки-переводы.

Kokkvötted-tölked.

Коммунальное хозяйство в СССР.

Мощное экономическое развитие и стремительная индустриализация СССР нашли отражение в быстром росте городов и крупном подъеме коммунального хозяйства.

В довоенном 1913 г. численность городского населения в границах нынешнего СССР составила 24,7 млн. (17,7% всего населения). Гражданская война сильно сократила городское население, и последнее пало к 1923 г. до 22 млн. Быстрый рост начался в I пятилетке, и в 1939 г. численность городского населения составила, по данным переписи, уже 55,9 млн., т. е. почти треть (32,8%) всего населения СССР.

Коммунальным хозяйством ведают городские советы депутатов трудящихся, являющиеся единственным органом управления на территории данного города. Советы избираются гражданами города на 2-летний срок на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании. Участие в выборах обеспечено всем гражданам данного города (также и красноармейцам), достигшим 18-летнего возраста, за исключением одних лишь умалишенных и лиц, осужденных судом с лишением избирательных прав. Каждый депутат обязан считываться как в своей работе, так и в работе совета депутатов трудящихся избирателя и может быть по решению большинства избирателей в любое время отозван в установленном законом порядке.

При городских советах находятся, в целях привлечения широких народных масс к работе, специальные коммунальные секции. Они состоят, кроме самих членов совета, из представителей профсоюзов, фабрично-заводских комитетов, собраний женщин-делегаток, Красной армии, разных общественных организаций и отдельных частных лиц. Задача этих секций заключается в обсуждении разных вопросов коммунального хозяйства и в представлении их пленуму городского совета для просмотра.

При советах и их исполкомах работает специальный коммунальный отдел для управления коммунальными отраслями. Коммунальное хозяйство управляется сообразно с законами соответствующей союзной республики, и только отдельные отрасли его, как напр. планировка городов, электроснабжение, жилищное хозяйство, строительное дело и финансы, регулируются в известной мере общесоюзным законодательством.

Коммунальное хозяйство, как и вся экономика СССР, развивается на основе планов; планирование производится Государственной плановой комиссией СССР.

Руководящим учреждением коммунального хозяйства в каждой союзной и автономной республике является особый наркомат коммунального хозяйства, тогда как финансирование его производится через центральный банк коммунального хозяйства и жилищного строительства, а также местные банки коммунального кредита.

*

Жилищный вопрос был одной из серьезнейших проблем сейчас же после Октябрьской революции. Убытки, причиненные мировой и гражданской войнами жилым домам, оцениваются прибл. в 2 млрд. золотых рублей. К тому же жилищные условия были в царской России весьма несприятливыми, особенно у рабочих. На дело ликвидации военных разрушений и вообще улучшения жилищных условий Советское правительство затрачивало крупные суммы как по линии реконструкции старых домов, так и строительства новых.

Крупные размеры строительство жилых домов приняло с 1923 г. От 1923 г. до 1928 г. общественным сектором, т. е. государством и общественными организациями, было вложено всего 2,0 млрд. руб. в строительство жилищ в городах, благодаря чему дальнейшее разрушение жилищ приостановилось и была создана база для реконструкции жилищного фонда. В I пятилетке (1929—1932 гг.) общая сумма капиталовложений общественного сектора в жилищное строительство в городах составила 4,4 млрд. руб. и в годы II пятилетки (1933—1937 гг.) — уже почти 10 млрд. руб. Приведенные цифры не охватывают произведенных гражданами в индивидуальном порядке капиталовложений, бывших крупными в период 1923—1928 гг.

Обобщенным сектором было во всех городах СССР в 1923—1928 гг. построено всего 6,7 млн. квадр. метров жилой площади, в I пятилетке — 23,5 млн. квадр. метров, а во II пятилетке было сдано 26,8 млн. квадр. метров. По инициативе и на собственные ресурсы частных лиц в 1923—1928 гг. было построено 10,2 млн. квадр. метров и в I пятилетке — 4 млн. квадр. метров; относительно II пятилетки данные отсутствуют. Третий пятилетний план, охватывающий 1938—1942 г., предусматривает постройку новых жилищ в пределах 35 млн. квадр. метров и, кроме того, еще и индивидуальное строительство жилых домов самими рабочими и служащими на 10 млн. квадр. метров. Благодаря сделанным затратам, вся жилищная площадь в городах выросла, конечно за вычетом жилищ, ставших с течением времени непригодными, с 162,5 млн.

кв. метр. в 1928 г. до прибл. 210 млн. в 1937 г.

На планировку городов было в годы I пятилетки (1929—1932 гг.) затрачено около 27,5 млн. руб. Планировка городов, в современном смысле этого слова, почти полностью отсутствовала в царской России, но к концу I пятилетки она была осуществлена прибл. в 300 городов. К концу II пятилетки в 1937 г. число планированных городов почти удвоилось.

*

Дело коммунального обслуживания и развития было в довоенной России вообще мало развито, да и существовавшие отрасли его сильно пострадали как во время мировой войны, так и интервенции и гражданской войны. Поэтому задачей советского правительства было, в первую очередь, восстановить пострадавшие или совсем разрушенные старые коммунальные системы, а позже приступить к расширению их в соответствии с требованиями, предъявляемыми к современным городам.

За период 1923—1928 гг. в коммунальное хозяйство было вложено около 650 млн. рублей. В первую пятилетку (1929—1932 гг.) эта сумма достигла уже 2,0 млрд. руб. и во вторую пятилетку (1933—1937 гг.) — почти 7 млрд. руб. Это означает огромный рост в области коммунального строительства.

Достигнутые в советское время успехи становятся особенно явными, если приглядеться к дореволюционному состоянию коммунального хозяйства. До Октябрьской революции только четверть городов и 12% домов их обладали водоснабжением; канализацию имело только 2% всех городов; электрическое уличное освещение имелось в 13% городов, большинство их имело керосиновое освещение, а в 20% городов уличное освещение вообще отсутствовало.

Теперь число городов, обладающих коммунальными предприятиями, резко выросло против дореволюционного. Так, водопровод имеется вместо 307 городов, в 476 городах, канализация — вместо 66, в 146 городах, трамвай — вместо 34, в 75 городах и т. д. Также и новые, прежде совсем неизвестные области коммунального обслуживания появились в период советской власти, напр. автобусы, грузовой автотранспорт, не говоря о метро (в Москве) и троллейбусах. В третьей пятилетке предусмотрена постройка водопровода в 50 городах, канализации — в 45 городах, трамвая — в 8 городах.

Однако, в еще большей мере увеличилась мощность и продукция коммунальных предприятий.

Значительные успехи наблюдаются в области общественных парков, садов и парков культуры и отдыха. Вся озелененная площадь в городах оказывается сейчас 10 раз большей, чем в царское время.

*

Внешний вид столицы СССР — Москвы — в советское время коренным образом изменился. Старая Москва — город купцов, фабрикантов, помещиков, духовенства и чиновников — носил характер неразвитости и бескультуры. Теперь Москва сбросила с себя старый покров и выросла в город, в котором отражается превосходство социалистической эпохи.

Прежде всего, численность населения Москвы выросла с дореволюционных 1,7 млн. до 4,1 млн. чел. Это обусловлено гл. обр. хозяйственным подъемом Москвы. За время советской власти Москва стала крупнейшим промышленным центром СССР, особенно в области машиностроительной и электротехнической промышленности. Вместе с тем и текстильная промышленность развилась. В 1937 г. довоенного промпродукция Москвы оказалась, в исчислении в одинаковых ценах, превышенной более чем в 15 раз. Московская промышленность дает сейчас значительно больше продукции, чем промышленность всей царской России.

Дореволюционная Москва обладала только двумя небольшими электростанциями, из которых одна полностью обслуживала московский трамвай. Совсем отсутствовали теплофикационные станции, из которых производится централизованное отопление целых кварталов.

В городе Москве и Московской области основаны новые электростанции. Две московские электростанции и пять теплофикационных центральных дают в год свыше 280 тыс. квт. электроэнергии. Москва снабжается электроэнергией также из высоковольтной электросети (Каширская, Шатурская, Сталингорская электростанции). В 1937 г. Москва потребляла электроэнергию свыше 15 раз больше, чем в 1913 г. (когда было потреблено 140 млн. квт.-час), и почти 300 млн. квт.-час. больше, чем в 1913 г. все электростанции царской России, вместе взятые.

Все пока сделанное является лишь начальным этапом огромных работ, предусмотренных планом реконструкции столицы.

В царской Москве жилищные условия рабочих были весьма плохи. В этом произошел теперь крупный перелом. Уже в начальные годы советской власти сотни тысяч рабочих были переселены в просторные квартиры центра, в районы, где прежде рабочие составляли только несколько проц. населения.

Дома старой Москвы были построены гл. обр. из дерева, каменных домов имелось только почти треть, и только 9% всех домов были в три и больше этажа. В советское время в Москве построено свыше 3000 новых крупных жилых домов.

Планом реконструкции Москвы предусматривается постройка жилой площади в 15 млн. кв. метр. за 10 лет. Это означает, что в течение 10 лет должно быть построено столько же квартир, сколько их в Москве всего имелось в 1935 г.

В старой Москве водопровод охватывал только центр города, тесно заселенные рабочие кварталы же водопровода не имели, и таким образом только 40% всего населения Москвы пользовалось водопроводом. Теперь Москва обладает широкой водопроводной системой. Мощность ее более чем в 8 раз превосходит существовавшую в царской Москве. Сейчас на каждого москвича приходится в среднем по 221 литру воды. Это значительно выше, чем потребление воды жителями Берлина, Лондона, Вены.

Благодаря построенному каналу Москва-Волга, Москва становится портовым городом. Ряд гаваней или уже готов или же находится в стройке.

Что касается канализации, то она в царское время была мало развита. В то время мощность ее составляла только 5½ млн. ведер в день. Теперь же мощность достигла около 25 млн. ведер.

В царское время в распоряжении москвичей имелись гл. обр. два вида городского транспорта — трамвай и извозчики; автобусов, не говоря уже о троллейбусах и метро, вообще не было. Общее протяжение трамвайных линий равнялось в то время 304 км. В городе имелось 867 автомобилей, но зато извозчиков — летом 16.000 и зимой 20.000. Нынче в Москве несколько десятков тысяч автомобилей, но извозчиков менее ста.

Четыре года назад Москва обогатила метрополитеном, общее протяжение линий которого составляет 26,5 км с 22 станциями. В течение трех лет метро перевезло всего свыше 370 млн. пассажиров. Сейчас ведется строительство новых линий. Московский метрополитен по своим эксплуатационным качествам и красоте превосходит все метрополитены Европы и Америки.

Все большее значение приобретают также автобусы, троллейбусы (т. е. автобусы, ра-

ботающие на энергии, получаемой через провода из электросети), а также такси. На реке Москве курсируют речные трамваи. Сейчас в Москве имеется далеко больше, чем 1000 автобусов.

До революции в московских школах обучалось 116 тыс. детей. Теперь в них учится 5 раз больше детей. Москва превратилась в важный культурный центр, куда сосредоточились многочисленные образовательные учреждения.

Очень много сделано для улучшения здравоохранения жителей Москвы. В царское время в Москве было 83 больницы с 8.842 койками. К началу 1938 г. в московских больницах, клиниках и институтах было 19.600 коек. В прежние времена Москва имела только 658 родильных коек, к началу прошлого года же 3.780 коек. Развитие здравоохранения вызвало резкое повышение естественного прироста населения. Нынешний прирост в Москве в 2,5 раз выше, чем в довоенном 1913 г.; смертность пала почти до половины.

О материальном благополучии московских жителей свидетельствуют следующие данные состоявшегося в 1937 г. обследования бюджетов рабочих семей. Доходы рабочей семьи оказались, в среднем на члена, выросшими к 1937 г., по сравнению с 1933 г., более чем в два раза (на 105%), расходы на питание — на 155%, на одежду, белье, обувь — на 152%, мебель и хозяйственные принадлежности — на 112%, на предметы гигиены — на 108%. Потребление отдельных важнейших продуктов, в среднем на члена рабочей семьи, оказалось в 1937 г. выше, чем в 1933 г.: по мясу — на 124,2%, молоку — на 118,2 проц., яйцам — на 800%, маслу — на 138 проц., сахару — на 94%, шерстяным тканям — на 367%, кожаной обуви — на 131%.

Технико-экономическая независимость СССР.

Одной из важнейших задач СССР являлась ликвидация своей технико-экономической зависимости от капиталистического мира. В силу все более обострявшейся военной опасности СССР пришлось это сделать в возможно короткий срок, быстрым темпом создать все отрасли экономики, обеспечивающие хозяйственную независимость СССР и вместе с тем укрепляющие его обороноспособность.

В итоге успешного осуществления I и II пятилетних планов эта важнейшая задача была выполнена, и СССР на основе политики индустриализации и коллективизации превратился в государство, в технико-экономическом отношении независимое от капиталистических стран. В СССР за обе пятилетки была создана настолько мощная и разносторонняя экономика, что теперь обеспечено

производство всех необходимых средств производства, сырья, без помощи извне, собственными силами — как для дальнейшего стремительного развития страны, так и для успешной обороны в случае войны и блокады.

*

Одной из существенных черт колониальной политики капиталистических стран является превращение колониальных и полуколониальных стран в придатки, снабжающие их с.-х. продуктами и сырьем. С этой целью всячески задерживается рост промышленности колониальных и полуколониальных стран и на развитие экономики их оказывается воздействие в соответствии со своими интересами. Результатом подобной политики является одностороннее развитие этих стран: наряду с преувеличенно разви-

тыми отраслями экономики другие жизненно необходимые отрасли или слабо развиты или же совсем отсутствуют, несмотря на то, что для возникновения и развертывания их имеются все необходимые предпосылки — сырье, рабочая сила, рынок сбыта и т. д. Так называемое мировое разделение труда на деле вылилось в превращение империалистических государств в мировые промышленные центры, тогда как зависящие от них страны вынуждены ограничиваться только производством пищевых продуктов и сырья для них. Таким образом, почти весь капиталистический мир делится на две части — с одной стороны небольшое число господствующих могущественных империалистических государств, а с другой стороны многочисленные эксплуатируемые колониальные и полуколониальные страны.

Одной из решающих причин зависимости является отсутствие машиностроения в этих странах. Ведь, наличие машиностроения является главным фактором, допускающим самостоятельное, целесообразное развертывание производительных сил соответствующей страны.

Экономической неразвитостью обусловлена и крайняя низость культурного и материального уровня народов колониальных и полуколониальных стран.

*

Политика царской России по отношению к своим колониям (Сибирь, Кавказ, Средняя Азия и т. д.) была также направлена к торможению развертывания производительных сил их и к превращению их в сельскохозяйственные и сырьевые придатки. Так напр. в Средней Азии широко развевывалось хлопководство, но при этом там не существовало ни одной прядильной фабрики. В Азербайджане, несмотря на то, что он был центром нефтяной пром-сти, отсутствовала машиностроительная пром-сть. Нечего и говорить, что такое одностороннее развитие колоний тормозило также материальный и культурный подъем населения их.

Однако, царская Россия, хотя сама была государством империалистическим, обладающим колониями, в то же время являлась для Англии и Франции полуколониальной. Внешняя задолженность России Франции, Англии и другим странам была весьма значительной, достигнув к началу мировой войны 8,8 млрд. зол. руб. В целях добывания средств для погашения внешних займов и оплаты процентов (одни проценты составляли сумму более чем в 400 млн. зол. руб. в год) приходилось в огромной мере увеличивать экспорт. Структура экспорта сходилась по своему характеру и однообразию со структурой вывоза колоний — почти половина общего экспорта приходилась на один вид с.-х. продукции — зерновые.

Далее, иностранный капитал обладал весьма важными позициями в основных отрас-

лях промышленности России. Так, удельный вес иностранного капитала, гл. обр. английского, французского и бельгийского, составлял в черной металлургии 72%, в доминировавшей кам.-уг. пром-сти Донбасса — 70%, в нефтяной пром-сти — 60%, электротехнической пром-сти и на электростанциях — даже 90% и т. д.

Главная причина хозяйственной зависимости царской России скрывалась в неразвитости промышленности. Россия принадлежала, правда, к числу самых богатых стран в отношении своих природных богатств, но эти гигантские богатства в крупном большинстве оставались неиспользованными, ибо промышленность была развита слабо.

Россия была, как известно, крупнейшей с.-х. страной в мире. Тем не менее текстильная пром-сть покрывала меньше половины своей потребности в хлопке отечественным хлопком. Свыше половины необходимого хлопка приходилось закупать из-за границы и затрачивать на это около 150 млн. зол. руб. в год. Точно также импорт покрывал все потребление чая, 20% потребления шерсти и т. д.

Один из главных факторов хозяйственной самостоятельности — машиностроительная пром-сть — была в царской России мало развита. Наиболее развитым было жел.-дор. машиностроение, но и тут покрывалось только 80% потребностей. В России совсем отсутствовал целый ряд отраслей машиностроения, как напр. тяжелое машиностроение, станкостроительная, а также автомобильная и тракторная пром-сть. В общем царская Россия покрывала импортом свыше половины (60%) потребности в промышленных машинах и почти столько же (58%) потребности в с.-х. машинах.

*

Исходя из того, что строительство социалистического общества возможно только при полной самостоятельности, уже с начальных дней Октябрьской революции было приступлено к ликвидации зависимости Советского Союза от капиталистического мира.

Прежде всего, проведенная советским правительством национализация земли, крупной пром-сти, банков и транспорта и введение монополии внешней торговли дали убийственный удар по позициям иностранного капитала в СССР. Далее, аннулированием всех своих внешних и внутренних долгов СССР освободился от траты огромных сумм на оплату их. Внешние долги достигли к этому времени суммы, превышающей 10 млрд. руб. (внутренние долги же — 45 млрд. руб.).

Благодаря ликвидации частной собственности на средства производства (земля, заводы и т. д.) и переходу их в собственность всего народа, стало возможным планомерное развитие экономики, так что каждая отрасль последней развивалась в соответствии с дру-

гими отраслями и нуждами всей страны. Поэтому отпала необходимость как в вынужденном импорте для покрытия неожиданно возникающих потребностей, как и в вынужденном экспорте товаров, которые вследствие господствовавшей раньше бесплатности производства оказывались излишними.

Превратив внешнюю торговлю в государственную монополию, государство взяло в свои руки всю систему экономических сношений с капиталистическими странами. Вследствие этого СССР вырвался из сферы влияния капиталистического мирового хозяйства, и законы развития последнего перестали действовать в СССР. Монополия внешней торговли была непреодолимым защитным валом против экономического вмешательства со стороны внешнего мира.

Ка важнейшим задачам в борьбе за технико-экономическую независимость принадлежало проведение весьма широких работ по разведыванию природных богатств, и результаты их показывают, что СССР по своим естественным богатствам является самой богатой страной во всем мире.

К началу советской власти геологически обследовано было только 2.208 тыс. квадрат. км, т. е. 10,3% всей территории СССР, составляющей в общем 21.153 тыс. квадрат. км. За время советской власти была исследована площадь в 10 млн. квадрат. км., так что сейчас разведанным оказывается уже свыше половины всей территории.

Исследования показывают, что СССР обладает в нефти, железной руде, марганцевой руде (промышленные запасы), калийных солях, апатитах и лесах более крупными запасами, чем весь капиталистический мир. Энергетические ресурсы и запасы торфа равны запасами капиталистического мира. СССР полностью обеспечен запасами меди, а также свинца, цинка, никеля, олова, золота, бокситов, молибдена, хромита и других металлов.

Обнаруженные природные богатства позволили осуществить индустриализацию СССР, строительство промышленности, которая по своей структуре и объему соответствует потребностям технически передовой, мощной и независимой страны. С выполнением I и II пятилеток СССР построил промышленность, высоко развитую как в отношении структуры производства, так и удельного веса ведущих отраслей. В этом отношении промышленность СССР сходится с промышленностью самой мощной и развитой капит. страны — США.

Успехи, достигнутые в борьбе за технико-экономическую самостоятельность, позволили, параллельно с ростом продукции и освоением производства новых продуктов, снимать с импорта один товар за другим.

Объем продукции машиностроения преодолел гигантский рост, увеличившись в 23 раза против довоенного. Подобный огромный рост означает создание мощного, первоклассного машиностроения, способного по своему объему

и структуре обеспечить техническую реконструкцию всех отраслей экономики и ставшего решающим фактором в деле достижения технико-экономической независимости СССР. Между прочим, были основаны пока отсутствовавшие тракторная пром-сть, автомобильная, авиационная, станкостроительная пром-сть; с.-х. машиностроение было преобразовано в мощную промышленную отрасль. Благодаря производству новых машин, был прекращен импорт сотен всевозможных машин. Промышленность СССР сейчас способна производить любую нужную машину.

Таким образом, СССР в наиболее решающей отрасли промышленности — в машиностроении — завоевал полную технико-экономическую независимость. Так же обстоит дело с другими отраслями.

Если взять 17 важнейших товаров (пшеница, хлопок, сахар, чай, шерсть, кам. уголь, нефть, железная и марганцевая руда, чугун, медь, цинк, бокситы, хромит, свинец, каучук, суперфосфат) то оказывается, что из них для СССР только в чае удельный вес импорта высок, ибо 70% потребляемого чая поступает из-за границы. Кроме того, импортом покрывается еще и 22% потребности в шерсти, 40% — потребности в свинце и 26% — потребности в каучуке. Однако, III пятилетка предусматривает доведение внутреннего производства всех этих товаров (а также меди, никеля и олова) до уровня, полностью удовлетворяющего все потребности.

Снабженность США, Англии и Германии собственной продукцией гораздо слабее. Так, у США совсем отсутствует производство хромита, каучука и чая; потребление сахара удовлетворяется импортом на 71%, марганцевой руды — на 81%.

В связи с достижением технико-экономической независимости укрепились и обороноспособность СССР. Из 22 видов сырья стратегического значения США снабжена 13 видами или полностью или более чем на половину, Англия (без колоний) — 3 видами, Германия — 4 видами, Италия и Япония — обе 8 видами сырья. Что касается СССР, то он полностью или большей частью снабжен 18 видами сырья, и только по остальным 4 видам в преобладающей части потребности в них еще зависит от импорта, именно по вольфраму, олову, сурьме и никелю, но и производство их должно, согласно разработанным планам, в ближайшее время полностью удовлетворять потребности.

*

Благодаря стремительному развитию своей экономики, СССР уже осуществил свою технико-экономическую независимость от внешнего мира. Это особенно ярко подтверждается тем, что как экспорт, так и импорт составляют лишь ничтожную часть всей нар.-хоз. продукции СССР. Если в довоенном 1913 г. экспорт (как и импорт) равнялся ок. 12%

тогдашней общей нар.-хоз. продукции царской России, то теперь экспорт и импорт составляют 1—2 проц. общей продукции. В других странах этот процент гораздо выше, достигая напр. у Бельгии 50%, Англии 25%. Благодаря планомерному развѣтыванию соответствующих производственных отраслей, в ближайшее время исчезнет необходимость в импорте и тех немногочисленных менее важных товаров, собственная продукция которых пока полностью не удовлетворяет потребности в них.

Достижение технико-экономической неза-

висимости нисколько не означает изоляции СССР от внешнего мира, как это много раз заверялось и руководящими советскими государственными деятелями. Изменяются, однако, характер внешнеторговых сношений и состав экспорта и импорта.

Что касается капиталистических стран, то взаимная технико-экономическая зависимость их является неизбежной уже потому, что, как мы выше видели, всем крупным капиталистическим государствам недостает ряда существенно важных природных богатств.

Eesti sisekaubandus.

1937. aastal toimunud majandusloenduse andmetel oli Eestis üldse 11.388 jaekaubanduse ettevõtet, millised töötasid kogu 1936. aastal. Neist 7.974 ettevõtet omas püsivaid äriruume, kuna ülejäänud 3.414 olid turu-, tänava- ja rändkaubanduse ettevõtted. Püsivates äriruumides asuvate ettevõtete üldine müügiläbikäik samal 1936. aastal ulatus 167,4 miljoni kroonile, kuna turu-, tänava- ja rändkaubanduse ettevõtete läbikäik võrdus vaid 8,8 miljoni kroonile, kuigi oma arvult nad moodustavad ligi poole püsivates ruumides töötavatest ettevõtetest.

Tähtsamaks ärialaks jaekaubanduses (nimelt püsivates äriruumides asuvas) on toitainetekauplused. Nad moodustavad üle poole (51,2 prots.) ettevõtete üldarvust ja üle kolmandiku (36,4 prots.) üldisest müügiläbikäigust. Järgmistel kohtadel asuvad segakauplused — 10,4 prots. ettevõtete üldarvust ja 21,5 prots. üldarvust ning tekstiil- ja pudukauplused — 10,4 prots. üldarvust ja 13,2 prots. läbikäigust. Seega loetletud kolm äriala domineerivad jaekaubanduses: neile langeb kokku $\frac{3}{4}$ ettevõtete üldarvust ja sam palju ka üldläbikäigust. Teiste ärialade osatähtsus nii ettevõtete arvus kui ka müügiläbikäigus piirdub vaid mõne protsendiga.

Jaekaubanduse ärikulud (milledes pole arvestatud ettevõtteomaniku enese ja ta perekonnaliikmete töötasu, kui viimased ei saa kindlat palka, samuti ka mitte kaupade sisseostuhinda ega ettevõttesse mahutatud omakapitali protsente) moodustavad 15,5 miljoni kroonilise summa, mis teeb välja 9,2 prots. jaekaubanduse müügiläbikäigust. Peale selle ränd-, tänava- ja turukaubanduse ärikulud ulatuvad 495 tuh. kroonile.

Esikohal ärikulude seas seisab palgaliste töötasu, millele langeb üle kolmandiku (38,8 prots.) ärikuludest. Tähtsuselt järgneb äriruumide üür (23,4 prots. ärikuludest), edasi maksud (14,1 prots.) ja mitmesuguste kulude rühm (13,3 prots.), kuhu kuuluvad posti-, pakkimis- ja säärased kulud. Muudele ärikulude liikidele langeb igapähele vaid mõni protsent. Seega valdav enamus — ligi 90

prots. — ärikuludest koosneb loetletud neljast kuludest.

Jaekaubanduse varade (ilma omaniku jooksvate arveteta, sularahata ja kinnisvarata) väärtus ulatus 1936. aasta lõpuks 45,2 miljoni kroonile, millest 34,0 miljonit langeb kaupadele, 6,4 miljonit — nõudmistele ja 4,8 miljonit — vallasvarale.

Võõrkapitali oli jaekaubanduse kasutada 18,2 miljoni krooni eest, neist laenusid 6,7 miljonit ja nõudmisi 11,5 miljonit.

*

Hulgikaubanduses oli kogu 1936. aasta kestel töötanud ettevõtteid 1.533, ja nende müügiläbikäik ulatus 237,4 miljoni kroonile. Põhjus, et hulgikaubanduse läbikäik on suurem jaekaubanduse omast, seisab peamiselt selles, et esimene müüb kaupu ka tööstusettevõtetele ja et kaubad paljudel juhtudel läbistavad rea hulgikaubanduse lüüsid.

Esikohal seisavad, nagu jaekaubanduseski, toitainetekauplused: neile langeb 29,4 prots. kogu kauplustevõrgust ja 32,0 prots. üldläbikäigust. Järgnevad tekstiiltoorainete ja -saaduste kauplused (15,5 prots. võrgust ja 21,0 prots. üldläbikäigust), segakauplused (11,7 prots. läbikäigust) ja masinate, metallteoste ja transportvahendite kauplused (10,8 prots. läbikäigust). Nimetatud ärialad moodustavad valdava osa hulgikaubandusest — neile langeb kokku 53,5 prots. kõigist kauplustest ja 76,4 prots. müügiläbikäigu üldsummast. Teise ärialade osatähtsus üldläbikäigus piirdub vaid mõne protsendiga.

Hulgikaubanduse ärikulud, mis on arvestatud samal meetodil, nagu jaekaubanduse omadki, moodustavad 16,6 miljoni kroonilise summa, s. o. 7,0 prots. müügiläbikäigust 9,2 prots. vastu jaekaubanduses. Suurimaks kululiigiks on palgaliste töötasu (35,6 prots. ärikuludest); järgnevad „muude kulude“ rühm 32,9-protsendilise osatähtsusega ja maksud (13,4 prots.). Need kolm kululiiki annavad kokku tervelt 81,9 prots. ärikulude kogusummast. Muude ärikulude liikide osatähtsus ei ületa mõnda protsenti.

Hulgikaubanduse varade väärtus, mis on arvestatud samal viisil, nagu jaekaubanduselgi, võrdus 1936. aasta lõpul 51,9 miljoni kroonile. Sellest moodustavad kaubad 55,3 prots., nõudmised — 38,1 prots. ja vallasvara — 6,6 prots., kuna jaekaubanduses osatähtsused on vastavalt: 75,3 prots., 14,1 protsenti ja 10,6 prots.

Võörkapitale on hulgikaubandusel üldse 31,6 miljoni krooni väärtuses, neist laene 10,0 miljonit ja nõudmisi 21,6 miljonit, selle hulgas kaubanduskrediiti 21,0 miljonit krooni. Võörkapitali osatähtsus hulgi- kui ka jaekaubanduses on üsna kõrge suhteliselt varadele, milline nähtus viipab kapitali puudusele.

Vaadeldes ettevõtteid (ilma turu-, tänava- ja rändkaubanduseta) omanike rahvuse järgi selgub, et eestlaste valdamisel olevatele ettevõtetele langeb 71,3 prots. jaekaubanduse ja 54,7 prots. hulgikaubanduse läbikäi-

kudest, kuigi eestlaste osatähtsus Eesti üldrahvastikus on palju kõrgem (88,2 prots.). Seevastu sakslaste, keda on vaid 1,5 prots. Eesti rahvastikust, osatähtsus jaekaubanduses ulatub 9,3 prots. ja hulgikaubanduses — 11,9 prots. Samuti juutide, keda on 0,4 prots. Eesti rahvastikust, osatähtsus jaekaubanduses võrdub 8,7 prots. ja hulgikaubanduses — 11,5 prots. müügiläbikäigust. See- ja nii sakslaste kui ka juutide osa kaubanduses on võrratult suurem kui mõlema rahvuse osatähtsused üldises rahvaarvus. Kõik see näitab mitte-eesti rahvuste silmapaistvat tähtsust Eesti sisekaubanduses.

Maailmasõjaeelse 1912/13. a. võrreldes on kaubandusettevõtete (jae- ja hulgi-kokku) üldarv suurenenud umbes 9 prots. võrra, ja seda nimelt linnade ja kaubanduskeskuste arv, kuna maaliste kaubandusettevõtete arv näitab isegi väikest, umbes 2-protsendilist kahanemist.

Parandused Bülletäänis Nr. 1—1939. a.

Lhk. 13: 3. reas altpoolt esimeses veerus tuleb 93,5 prots. asemel lugeda: 93,0 prots.

Lhk. 21: tabelis tuleb 1937. aasta arvud lugeda järgmiselt: maapidamise toodang — 15,1 miljardit ja loomapidamise toodang — 5,0 miljardit rubla.

Lhk. 16: 16. reas esimeses veerus tuleb 11 miljardi rubla asemel lugeda: 1,1 miljardit.

Поправки. в Бюллетене. № 1 — 1939 г.

Стр. 33: на 22-ой строке снизу в первой полосе следует, вместо 1,2 проц., читать: 1,0 проц. на 12-ой строке снизу в первой полосе следует, вместо 17,0 проц., читать: 14,5 процентов.

на 20-ой строке в первой полосе следует, вместо «на четверть», читать: на 15 процентов.

Стр. 34: на 20-ой строке в первой полосе следует, вместо 10,8 проц., читать: 7,8 проц.

Väljaandja: Eesti ja Nõukogude Liidu Kaubanduskoda. Vastut. ja peatoim.: Kõja sekretär H. Holm
Издатель: Эстонско-Союзносоветская Торговая Палата. Ответст. и главный ред.: секрет
Палаты Г. Гольм • A.-S. „Õhiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42.